

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU *Social Science Review*
 ISSN : 2287-0121

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๕

Vol.1, No.1 January-April 2012

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๕

Vol.1
No.1

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ISSN : 2287-0121

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๕

Vol.1 No.1 January-April 2012

จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานบทความที่เสนอทางออกให้กับปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระธรรมโกศาจารย์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระวิสุทธิภักทธธาดา, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระศรีคัมภีร์ญาณ, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
รศ.พิเศษ ดร.อดิศร เพียงเกษ	อาจารย์พิเศษคณะสังคมศาสตร์
ผศ.พิเศษ ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	ที่ปรึกษาอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
 ผู้ช่วยบรรณาธิการ : พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา
 กองบรรณาธิการ :

พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์	วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
รศ.ดร.อภิวัฒน์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.จำรูญ พริกบุญจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.โกนิกฤษ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ประทีป ฉัตรสุภาวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปินกรรม

ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา, วิชัย วงษ์พันธ์, กัญญา วงษ์พันธ์,
นรรจา ปาณินท์, กิตติวัตร มาน้อย

สำนักงาน :

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวมโซน B
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕ ๒๔๘ ๐๐๐ ต่อ ๘๒๖๘, ๘๒๖๙, ๘๒๗๐

จัดพิมพ์โดย

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐๒๒ ๒๑๘๘๙๒, ๐๒๒ ๒๓๕๖๒๓ โทรสาร ๐๒๒ ๒๓๕๖๒๓

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร مجرس สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (Peer Review)

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๑. ศ.ดร. บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
๒. ศ.ดร. กฤต เพิ่มทันจิตต์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๓. รศ. ชัยยุทธ ชีโนกุล	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๔. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. รศ.ดร. สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. รศ.ดร. สมพร แสงชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗. รศ.ดร. ประสสิน โสภณบุญ	มหาวิทยาลัยรังสิต
๘. รศ.ดร. อภินันท์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
๙. รศ.ดร. กาลัก เต๊ะชั้นหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
๑๐. รศ.ดร. ทิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
๑๑. รศ. ประณต นันทียกุล	สถาบันพระปกเกล้า

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ สาขาวิชาสังคมวิทยาและการพัฒนาสังคม

๑. ศ. ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
๒. ศ. ศศิพัฒน์ ยอดเพชร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓. รศ.ดร. นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๔. รศ.ดร. โยธิน แสงวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
๕. รศ.ดร. ชาย โพธิสิตา	มหาวิทยาลัยมหิดล
๖. ผศ.ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๗. พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘. ผศ.ดร. กิตติทัศน์ ผกาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

๑. ศ.ดร. ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๒. ศ.ดร. ปราณี ทินกร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓. พระครูปุริมานุกัษ, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. รศ.ดร. ประสาร บุญเสริม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕. รศ.ดร. ภิรมย์ จันถาวร	มหาวิทยาลัยรังสิต
๖. ผศ.ดร. ชัยยนต์ ชีโนกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๗. ผศ.ดร. ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำนิยม

ขออนุโมทนาแต่คณะผู้ดำเนินงาน วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ และคณาจารย์ของทุกมหาวิทยาลัยที่ร่วมเป็นเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจ คัดสรรบทความและกลั่นกรององค์ความรู้ที่ประยุกต์ใช้หลักธรรมนำมาซึ่งการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นำความรู้คู่คุณธรรมสู่สังคมชาวโลกได้รับรู้รับทราบอย่างเป็นรูปธรรมนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

เนื่องในโอกาส เปิดปฐมฤกษ์ วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ นี้จึงขอฝากแนวคิดที่ได้พูด อยู่เสมอ ๆ ว่า ชาว มจร นั้นต้อง **“ตกลานอกบ้าน ประสานสิบทิศ ผูกมิตรทั่วโลก บริหารจิตและ ปัญญา นำพาพระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก”**

ตกลานอกบ้าน หมายถึง การทำงานทางวิชาการภายนอกมาร่วมไว้ในวารสาร มจร สังคม ศาสตร์ปริทรรศน์ เพื่อการประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาในการสร้างองค์ความรู้ด้านวิชาการ ประสานสิบทิศ หมายถึง การเชิญคนเก่งจากทุกสารทิศมาร่วมกันผลิตงานทางวิชาการทั้งการเขียน บทความและกลั่นกรองบทความโดยใช้หลักธรรมเป็นฐาน เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผูกมิตร ทั่วโลก หมายถึง เป็นมิตรกับทุกสถาบันการศึกษาทั่วโลกเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน บริหาร จิตและปัญญา หมายถึง การมีเครือข่ายทำงานเชื่อมโยงกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การบริหาร สติ ฝึกสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา เพื่อองค์ความรู้ที่สู่ประชาคมโลก

พัฒนาการของมหาวิทยาลัยนั้นมีใช้จะอยู่แต่ในเมืองไทยเท่านั้น หากแต่กำลังพัฒนาก้าวไกล ไปสู่ระดับโลก เพื่อนำพระพุทธศาสนาไปเป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่มหาชนเป็นอัน มาก ดังนั้น ชาว มจร จึงต้องมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล แล้วร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนามหาวิทยาลัยให้ ก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมั่นคงแข็งแกร่ง เพื่อเป็นฐานที่มั่นคงในการตั้งมั่นพระพุทธศาสนาใน โลกนี้อย่างมั่นคงสืบไป

(พระธรรมโกศาจารย์, ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำปรารภ

การศึกษาในระดับดุซฎิบัณทิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำหนดเงื่อนไขสำคัญในหลักสูตรโดยนิตตทกรรูป/คน ต้องจัดทำบทความและสอบผ่านวิทยานิพนธ์ตามกฎเกณฑ์และมาตรฐานข้อบังคับของมหาวิทยาลัย บทความจึงเป็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรมของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและดุซฎิบัณทิต ความสำคัญของวิทยานิพนธ์ก็จะปรากฏชัดเจนขึ้น เพราะวิทยานิพนธ์เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงคามวิริยะอุตสาหะและความรอบรู้ สามารถจะยืนยันและให้ตรวจสอบความจริงได้ทันที ที่แสดงความเป็นมาบัณฑิตหรือดุซฎิบัณทิตของผู้นึงผู้ใดตั้งใบปริญาบัตร การที่สามารถตรวจสอบ และยืนยันในคุณภาพของผลงานวิจัยที่บ่งชี้คุณวุฒินี้เอง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเขียนบทความ เพราะฉะนั้น การทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ลึกซึ้ง และการใช้ความสามารถในการเขียนบทความ จึงนับว่ามีความสำคัญมากที่สุดของการศึกษาระดับดุซฎิบัณทิตศึกษา

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ก็คือการทำวิจัย ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบและขั้นตอนการปฏิบัติการต่างๆ ที่ถูกต้องตามหลักการศึกษา การดำเนินการวิจัยจึงเป็นการสร้างเสริมความรู้ความสามารถหลายประการให้แก่บัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา เป็นต้นว่า ความสนใจใฝ่รู้และติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ความสามารถเชิงวิเคราะห์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ และความสามารถในการเขียนบทความด้านการใช้ภาษาวิชาการได้เป็นอย่างดี

การคัดสรรบทความวิชาการนอกจากจะเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและผลงานด้านวิชาการ แสดงคุณภาพมาตรฐานงานวิจัยของมหาวิทยาลัย คณาจารย์และนิตตเจ้าของผลงานวิจัยแล้วยังเป็นแบบอย่าง กำลังใจและเป็นการจุดประกายในการสร้างสรรค์งานวิจัยและการเขียนบทความของคณาจารย์และนิตตรุ่นต่อไปด้วย

ขออนุโมนาอินตีกับนิตตเจ้าของบทความที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการให้ได้ลงตีพิมพ์ในวารสารและขออนุโมนาในวิริยะอุตสาหะของคณาจารย์ ที่ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการคัดสรรบทความวิชาการให้เข้าสู่ระบบ TCI ขอให้วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ สำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดไป

(พระครูปริยัติกิตติอารัง, ผศ.ตร)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บทบรรณาธิการ

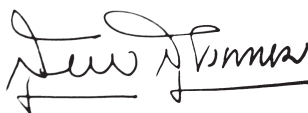
มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๔ เป็นต้นไป โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ของบุคลากรสายสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ทั้งในส่วนของสาขาวิชารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการเชิงพุทธ สังคมวิทยา การพัฒนาสังคม และเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

สำหรับ มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ฉบับแรกนี้ มีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยจากสถาบันภายนอกได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่หลากหลายหัวข้อจากหลากหลายสาขาวิชาเช่นกัน ทั้งนี้ กองบรรณาธิการได้ส่งผลงานทางวิชาการเหล่านี้ไปให้กรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการของแต่ละสาขาเป็นผู้อ่านและมอบให้เจ้าของบทความนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนการตีพิมพ์แล้ว

ความตั้งใจของคณะบรรณาธิการที่มีความประสงค์จะทำวารสารเล่มนี้ให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) แต่ด้วยข้อจำกัดของเวลาที่รีบเร่งให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด จึงเป็นอันว่าฉบับต่อไปจะได้ดำเนินการให้เป็นสัดส่วนของผลงานทางวิชาการที่หลากหลายสาขากว่าที่เป็นอยู่และมีการนำเสนอผลงานวิจัยใหม่ ๆ เข้ามาอีกด้วย หวังว่าคงได้รับคำแนะนำจากท่านผู้รู้หรือผู้อ่านที่จะกรุณาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวารสารเล่มต่อไปอีก

ขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทางวิชาการทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่าน เป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและท้ายสุดขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้เข้าสู่บรรณาธิการอีกฉบับหนึ่ง และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ คำนิยม คำปรารภ บทบรรณาธิการ ทำอย่างไรจึงเรียนแก่ัง	๑
: พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศ.ดร.	
คำนิยมที่เปลี่ยนแปลงเพราะสังคมเปลี่ยนไป	๑๓
: พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ, ดร.	
หลักการของบัณฑิตที่ดี	๓๐
: พระเมธาวิเชียร (สุเทพ)	
การควบคุมและการบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ไทย	๓๗
: ผศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม	
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอก ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและของเอกชน	๕๒
: รศ.ดร.อภิรักษ์ จันตะนี	
Welfare State, Welfare Society, or Populism; A Three Crossroads for Public choice in Thailand	๕๘
: Grit Permtanjit, Ph.D.	
ผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรด้านเศรษฐกิจ และพลังการแข่งขันในอุตสาหกรรมกับสภาพแวดล้อมภายในด้านประโยชน์เกื้อกูล และความปลอดภัยที่มีผลต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร ในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๘๓
: รศ.ชัยยุทธ ชีโนกุล	
ปัจจัยที่ตัดสินใจใช้บริการและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อ การบริหารจัดการด้านสินเชื่อของ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร	๙๙
: ดร.อุษณีย์ สุธรรมมาภรณ์	
การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ	๑๑๐
: ดร.ลลดา วุฑฒิไกรกิตติ	
ภาคผนวก รูปแบบการเขียน/คำแนะนำผู้เขียนบทความ หนังสือส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ ใบตอบรับผู้ Peer Review ใบตอบรับเป็นสมาชิก	

ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง*

How to Learn Smart

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)**

บทคัดย่อ

ถอดรหัสบุคคลอัจฉริยะ ณ สถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ ท่านทั้งหลายมานั่งฟังธรรมกถา ณ สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นมาตุภูมิ เป็นที่เกิด เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้นของบุคคลสำคัญของโลก คนหนึ่งนั่นคือท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เวลาที่เรากราบพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เรารำลึกนึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัยเอามาเก็บไว้ในใจเรา เพราะท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก ได้รับรางวัลจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในเรื่องการศึกษาเพื่อสันติภาพ วันที่ท่านไปรับรางวัลที่กรุงปารีสนั้นยิ่งใหญ่มาก สถานที่เกิดของบุคคลสำคัญของโลก คนจะชอบไปดู บุคคลยิ่งใหญ่คนหนึ่งที่คนทั่วโลกชอบไปดูสถานที่เกิดกันมากก็คือ พระพุทธเจ้า เมื่อสองเดือนที่แล้วผู้เขียนไปดูสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่พุทธคยา ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้อยู่ คนทั่วโลกมารวมกันที่นั่น สลูปหรือเจดีย์พุทธคยาดูเด่นตระหง่าน คนมากันทั่วโลก เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

วิธีการเรียนเก่ง คือ ต้องฝึกกรรมฐานเบื้องต้นให้มีสติและมีสมาธิอย่างดี สติคือการรู้ทันปัจจุบัน มองให้เห็น ฟังให้ได้ยิน ไม่ใจลอย เป็นสติที่เพิ่งไปนอกตัวเอง เช่น เวลาอ่านหนังสือหรือขณะเรียน ต้องพยายามเตือนตัวเองให้ระลึกรู้ทันปัจจุบันทุกขณะ บังคับตัวเองไม่ให้ใจลอย ขึ้นต่อไปฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาความจำและความคิด คือการเพ่งกระแสจิตให้แน่วแน่ในเรื่องนั้นๆ โดยฝึกสติและสมาธิไปพร้อมกัน ซึ่งจะเรียนเก่งในที่สุด

คำสำคัญ : การฝึกสติ; ฝึกสมาธิ; วิธีการเรียนเก่ง

---

* คณะบรรณาธิการได้รับอนุญาตจากเจ้าของผลงานให้นำมาลงไว้ ณ ที่นี้

** ศาสตราจารย์ ดร., อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

Decoding the great and talented person of our nation recently let you come to sit to hear his interesting story of the Most Venerable Phraprohmkhunaporn (P.A. Payutto) Who used to receive the most honorable prize from UNESCO on the Education for Peace. On that day at Paris where the ceremony was held is really great. Phra Phraprohmkhunaporn was born and first studied in Kanchanaburi, his birth place. When we pay homage to the Triple Gem, we always pay respect to the Buddha, the Dhamma, and the Sangha, we trust that we have to keep this in mind for assisting our lives entirely.

In general, the important places of the great people are the places where people all around the world pay attention to observe and study. Lumpiniwan, the birth place of the Buddha is very attractive for Buddhists to come to observe and study. Buddha Gaya is the enlightened place for Buddhists. When we go there, will see the seat of the Buddha, and the Greatest Stupa there. Buddhists around the world come to visit and pay homage every day.

Keywords : Practice of Mindfulness; Meditation; How to Smart.

บทนำ

ณ ชาตภูมิสถานของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^๑ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ วันนี้พวกเรามาประชุมกัน ณ สถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์มานั่งฟังธรรมกถา ณ สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นมาตุภูมิ เป็นที่เกิด เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้นของบุคคลสำคัญของโลกคนหนึ่งนั่นคือ ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์(ป. อ. ปยุตฺโต) ถอดรหัสบุคคลอัจฉริยะวันนี้ต้องตั้งใจดูและเรียนรู้ให้มาก เพราะเราจะร่วมกันศึกษาและถอดรหัสความเป็นอัจฉริยะของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์มาสัมผัสไว้ในใจเวลาที่เราราบพระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ ผู้เขียนรำลึกนึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัยเอามาเก็บไว้ในใจผู้เขียน ในทำนองเดียวกัน เวลาที่ผู้เขียนเห็นภาพและศึกษาชีวิตของหลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก เป็นนักเรียน และเป็น

---

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๔.

สามแฉก เราจะเกิดแรงบันดาลใจว่า วันหนึ่งผู้เขียนจะเป็นคนที่ฝากสิ่งที่ดีงามไว้กับโลกนี้เหมือนกับที่ท่านได้ทำไว้นั้น

ผู้เขียนอาจจะไม่ยิ่งใหญ่เหมือนท่าน เพราะท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลก ได้รับรางวัลจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในเรื่องการศึกษาเพื่อสันติภาพ วันที่ท่านไปรับรางวัลที่กรุงปารีสนั้นยิ่งใหญ่มาก เมื่อกลับมาก็มีการนำเรื่องราวชีวิตของท่านมาเล่าขานและฉลองกันที่สุพรรณบุรี เพราะท่านเป็นคนสุพรรณ รู้ได้อย่างไรว่าท่านเป็นคนสุพรรณ ก็เพราะบ้านเกิดของท่านอยู่ที่นั่น คงมีไม่กี่คนในประเทศไทยที่จะได้มาที่นี่ เราท่านทั้งหลายมาก่อนใคร วันนี้เราได้มารู้มาเห็น ต่อไปต้องทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์บอกเพื่อนๆ น้อยๆ ที่มาจากต่างจังหวัด ว่าหลวงพ่อบุญพระพรหมคุณาภรณ์เคยอยู่ตรงนี้ที่ศรีประจันต์ มีบ้านหลังนี้เป็นหลักฐานโดยทั่วไปจะมีการเก็บสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของโลกเอาไว้เป็นอนุสรณ์สถาน เมื่อไปที่สหรัฐอเมริกาเราจะเห็นบ้านของประธานาธิบดีลินคอล์น (Abraham Lincoln) ใครทำประโยชน์ยิ่งใหญ่ตรงไหนในโลก เขามักเก็บสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นไว้เป็นอนุสรณ์สถานที่เกิดของบุคคลสำคัญโลก คนจะชอบไปดู บุคคลยิ่งใหญ่คนหนึ่งที่คุณทั่วโลกชอบไปดูสถานที่เกิดกันมากก็คือพระพุทธเจ้า เมื่อสองเดือนที่แล้วผู้เขียนไปดูสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่พุทธคยา ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้ยังอยู่ คนทั่วโลกมารวมกันที่นั่น สลูปหรือเจดีย์พุทธคยาดูเด่นตระหง่าน คนมากันทั่วโลกเพื่อเยี่ยมชมสถานที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

ผู้เขียนสังเกตดูว่าทำไมเขาไปกันที่นั่น เมื่อสังเกตตัวเราเองก็พบว่า เวลาอยู่ที่ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ผู้เขียนมีโอกาสย้อนกลับไปถึงวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ตรงนั้น พระยามารมาผจญตรงนั้น ผู้เขียนไม่ต้องไปอ่านหนังสือพุทธประวัติที่ไหนผู้เขียนก็เห็นเป็นภาพแล้วเกิดแรงบันดาลใจรู้สึกศรัทธาพระพุทธรูปยิ่งขึ้น เพราะได้อ่านได้ฟังเรื่องพระพุทธเจ้าไว้มาก บางคนอาจจะสงสัยว่าพระพุทธเจ้ามีจริงหรือ พอได้ไปเห็นสถานที่เหล่านั้นแล้วหายสงสัยและเกิดศรัทธายิ่งขึ้น

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) เจ้าของทฤษฎีสัมพัทธภาพชาวอเมริกันได้พูดถึงมหาตมะคานธี (Mohandas Karamchand Gandhi) ไว้ มหาตมะ คานธีเป็นคนอินเดีย กอบกู้เอกราชให้อินเดียโดยปลดแอกจากอังกฤษ เขาพาคนอินเดียสู้กองทัพที่ยิ่งใหญ่ของอังกฤษด้วยมือเปล่า เขามุ่งโธ่มีผ้าพาดบ่าสีขาว ไม่มีเครื่องประดับอะไร คนเรียกเขาว่า “มหาตมะ” แปลว่า บุคคลที่ยิ่งใหญ่ เขามีอิทธิพลอย่างมากต่อคนอินเดียและชาวโลกในเรื่องอหิงสาหรือการใช้ความสงบยับยั้งศัตรูอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์กล่าวไว้ว่า ในอนาคตหลายคนคงจะสงสัยว่า มหาตมะ คานธี เป็นมนุษย์เดินดินจริงๆ หรือ เพราะเขาคูยิ่งใหญ่เหลือเกิน เขาทำอะไรซึ่งมนุษย์ธรรมดาทำไม่ได้ ถ้านักเรียนอยากรู้ว่า มหาตมะ คานธี ทำอะไรที่คนธรรมดาไม่น่าจะทำได้ก็ลองไปศึกษาดูวันนี้จะไม่พูดถึง มหาตมะ คานธี แต่ปรารถนาให้ฟังว่า คนอย่างนี้นะหรือมีชีวิตเดินดินจริงๆ นั่นคือคำพูดของไอน์สไตน์ที่มีต่อมหาตมะ คานธี เราสามารถใช้คำพูดประโยคเดียวกันนั้นกับท่านเจ้า

คุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) คือต่อจากนี้ไปอีก ๕๐ ปี คนรุ่นหลังอาจจะสงสัยว่า คนอย่างท่านพระพรหมคุณาภรณ์ นี่เป็นมนุษย์เดินดินจริงๆ หรือ เพราะท่านเขียนหนังสือฉบับร้อยเล่ม ท่านเอาเวลาที่ไหนมาเขียนหนังสือพุทธธรรมเล่มใหญ่ซึ่งเขียนได้ดีเหลือเกิน จัดเป็นเพชรน้ำเอกในวงวรรณกรรมพระพุทธศาสนา

คนเรียนเก่ง

ต่อไปเมื่อนักเรียนโตขึ้นต้องอ่านผลงานของหลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ ในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นพุทธานุศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ทุกเรื่อง ละเอียดลึกซึ่งอย่างกับท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นๆ นี่คือความเป็นปราชญ์อัจฉริยะของท่าน ถ้าเปรียบสมองคนเป็นคอมพิวเตอร์ สมองของท่านก็เป็นซูเปอร์คอมพิวเตอร์ สมัยที่เรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ท่านเคยสอบได้เกรดเอทุกวิชา ท่านเรียนเก่งทุกวิชา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษท่านเรียนเก่งมากพูดถึงการเรียนภาษาอังกฤษของหลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ สมัยก่อนท่านเรียนด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ การเรียนภาษาอังกฤษสมัยก่อนไม่มีคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเหมือนสมัยนี้ ไม่มีทีวีหรือวีดิทัศน์ประกอบการสอน แต่หลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ เก่งภาษาอังกฤษมาก ท่านเรียนจบแค่ปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่เก่งภาษาอังกฤษขนาดได้รับนิมนต์ให้ไปสอนมหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกา ท่านบรรยายเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างดี ฝรั่งเศสได้ฟังแล้วประทับใจ ท่านยังแต่งหนังสือเป็นภาษาอังกฤษหลายเล่ม ท่านเก่งภาษาอังกฤษได้อย่างไร นักเรียนสมัยนี้มีทั้งคอมพิวเตอร์ทั้งทีวีและวีดิทัศน์ช่วยสอนภาษาอังกฤษ พอออกจากห้องเรียน ภาษาอังกฤษก็กลับไปหาครู คือเรียนแล้วก็ลืมแล้ว

ทำอย่างไรเราจะเรียนเก่งเหมือนหลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ เราต้องตั้งปณิธานไว้ เมื่อศึกษาประวัติชีวิตของหลวงปู่ในวัยเด็ก เราพบว่า เมื่อท่านเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ญาติให้ท่านไปบวชเป็นสามเณรเพราะสุขภาพไม่ดี ท่านได้ตั้งใจเรียนบาลีจนจบประโยค ๔ ขณะเป็นสามเณร นับเป็นสามเณรรูปที่ ๒ ในสมัยรัชกาลที่ ๙ ที่สอบประโยค ๔ ได้เนื่องจากมีประเพณีว่าสามเณรที่สอบประโยค ๔ ได้จะได้เป็นนาคหลวงโดยมีในหลวงเป็นโยมบวชให้ที่วัดพระแก้วท่านจึงเป็นนาคหลวงบวชเป็นพระในพระบรมราชานุเคราะห์ที่วัดพระแก้วว่าสามเณรประยูรหรือท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ เป็นนาคหลวงนี้ดังไปทั่วศรีประจันต์ ในช่วงนั้นผู้เขียนผู้บรรยายอยู่ที่วัดสามจันทน์ซึ่งห่างจากที่นี่ไม่ไกลนัก ตอนนั้นผู้เขียนยังเป็นเด็กได้นึกชื่นชมความยิ่งใหญ่ของสามเณรประยูร ท่านอยู่ศรีประจันต์ เหมือนเรายังได้ในหลวงเป็นโยมบวชให้ที่วัดพระแก้ว เราอยากบวชเรียนตามอย่างท่าน ต่อมาผู้เขียนได้บวชเป็นสามเณรและตั้งใจเรียนบาลีจนสอบได้ประโยค ๔ ขณะเป็นสามเณรและได้ในหลวงเป็นโยมบวชให้ที่วัดพระแก้ว เหมือนกับหลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ ไม่ได้เรียนแต่ประโยค ๔ อย่างเดียว ท่านยังจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วยเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ต่อมาจึงได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต

กิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทย ท่านเรียนก็เก่ง เทศน์ก็เก่ง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท่านไปสอนมาทั่วโลก จึงเป็นบุคคลของโลก ไม่ใช่คนของประเทศไทยเท่านั้นเราจะเรียนเก่งอย่างท่านได้อย่างไร นักเรียนไม่จำเป็นจะต้องไปบวชเหมือนท่านเราก็เรียนเก่งได้ อะไรคือสิ่งที่ทำให้ท่านเรียนเก่ง ถ้าหากว่าเราอยากเรียนเก่งเหมือนท่านลองมานั่งที่บ้านหลังนี้อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ กลับไปแล้วอาจจะอ่านหนังสือทะเลปฐุโปร่งก็ได้ แต่ที่สำคัญเราต้องถอดรหัสจากปฏิบัติของท่านเพื่อหาวิธีเรียนเก่งตามแบบฉบับของท่าน

ลักษณะสำคัญของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ก็คือ ท่านเป็นคนใฝ่รู้ ไม่ว่าจะอ่านหรือฟังอะไรก็ตาม ท่านจะจดจำนำเอาไปคิด ไม่มีอะไรที่ท่านจะอ่านหรือฟังผ่านเลยไปโดยไม่จดบันทึก ท่านเจ้าคุณอาจารย์อ่านอะไรที่เห็นว่าสำคัญก็จดบันทึกไว้ตามคติที่ว่า จำไว้ดีกว่าจด แต่ถ้าจำไม่หมด จดไว้ดีกว่าจำ บางทีเรื่องที่ครูสอนเราก็เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา เราฟังบ้างไม่ฟังบ้าง นักเรียนอาจจะนึกว่าเรื่องที่ฟังอยู่นี้เราไม่ได้ใช้หรือไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้าเราฟังแล้วจดจำนำเอาไปคิดวิเคราะห์และศึกษาเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเรื่องอะไรก็ตาม ถ้าเราไม่รู้ ไม่เข้าใจ เราจะไม่หยุดค้นคว้า เราอ่านและค้นคว้าเรื่อยไป เมื่ออ่านมากเข้า สิ่งที่เราอ่านก็จะตกผลึกกลายเป็นเพชรในใจเราดังเรื่องต่อไปนี้

ในสมัยโบราณ คนเราร้อนเผ่าหนึ่งบูชาเทพเจ้าประจำเผ่า ตกเย็นพวกเขาพากันมาทรงเครื่องนอนรุ่งขึ้นก็เก็บเครื่องแล้วขี้นมาเดินทางต่อไปเป็นอย่างนี้ประจำ จนกระทั่งเย็นวันหนึ่งมีพายุพัดอื้ออึงตอนที่กำลังสวดมนต์บูชาเทพเจ้า หัวหน้าเผ่าบอกว่าตั้งใจฟังให้ดี เทพเจ้ากำลังปรากฏองค์และบอกขุมทรัพย์ให้เราทุกคนนั่งฟังกันใหญ่ ปรากฏว่ามีเสียงดังกึกก้องออกมาจากกลุ่มฝุ่นฟุ้ง เข้าใจว่าเป็นเสียงเทพเจ้าเพราะไม่มีคนอยู่แถวนั้น เสียงนั้นบอกว่า “สุเจ้าทั้งหลายตั้งใจฟังให้ดี ฟรุ้งนี้สุเจ้าทั้งหลายเดินทางไปพบก้อนกรวดที่ใดให้เก็บใส่กระเป่าที่อานม้า เมื่อทำอย่างนี้แล้วสุเจ้าจะตั้งใจและเสียใจ” เทพเจ้าพูดเป็นปริศนาว่าจะตั้งใจและเสียใจ จากนั้นเสียงก็เงียบไป พายุสงบ คนที่ฟังรู้สึกผิดหวัง แทนที่เทพเจ้าจะบอกขุมทรัพย์กลับบอกให้เก็บก้อนกรวดรุ่งขึ้นพวกเขาเดินทางไปไหนเจอก้อนกรวดก็เก็บอย่างเสียไม่ได้ เก็บบ้าง ไม่เก็บบ้าง พอตกตอนเย็นมาประชุมพร้อมกันเพื่อไหว้เทพเจ้า นึกได้ว่าเมื่อคืนวานเทพเจ้าสั่งให้เก็บก้อนกรวด ลองดูซิว่าใครเก็บมาได้เท่าไร พวกเขานำเอาถุงมาวางลงแล้วล้วงเข้าไปข้างใน กำสิ่งที่เข้าใจว่าเป็นก้อนกรวดออกมาแล้วก็แบมือออก พวกเขาดีใจมากที่เห็นก้อนกรวดกลายเป็นเพชร แต่เสียใจที่เก็บมาน้อยไปหน่อยตอนที่ฟังอาจารย์สอนในห้องเรียน นักเรียนก็จดบ้างไม่จดบ้างเหมือนเก็บก้อนกรวด พออาจารย์นำเรื่องนั้นออกเป็นข้อสอบปลายภาค นักเรียนก็เสียใจที่จดมาน้อยไปหน่อย^๒

---

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง., (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

วางพื้นฐานดี

เพราะฉะนั้นนักเรียนต้องตั้งใจเรียนทุกวิชา อย่าปล่อยเป็นดินพอกหางหมู สังเกตไหมท่านเจ้าคุณ อาจารย์ตอนเป็นนักเรียนไม่ใช่เรียนธรรมดา ท่านตีคนอื่นได้ด้วย เรียกว่า มีความรู้พื้นฐานแน่น ใครอยากจะเรียนภาษาอังกฤษให้เก่งพื้นฐานไวยากรณ์ต้องดี อยากจะเก่งคณิตศาสตร์ ต้องท่องสูตรคูณแม่น นักเรียนสมัยนี้ไม่ค่อยท่องสูตรคูณ อยากจะเก่งคณิตศาสตร์แต่ไม่ค่อยท่องสูตรคูณ บางคนคิดเลขก็ไม่เก่ง เพราะมัวแต่กดเครื่องคิดเลขการเรียนต้องมีพื้นฐานที่ดี มีครูบาอาจารย์ที่ดี มีพ่อแม่ที่ดี ผู้เขียนได้มาเห็น ชีวิตวัยเด็กของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ที่นี้เรารู้เลยว่าท่านเริ่มต้นดี เมื่อเป็นเด็กท่านฝึกฝนมาดี เป็นคนมีธรรมะ มีความขยันขันแข็ง มาจากครอบครัวที่ฝึกอบรมพี่น้องให้รักกันดี เพราะพ่อแม่สอนดี พอโตขึ้นแม้ท่านจะจากบ้านไปบวชเรียนอยู่ที่วัดก็มีนิสัยที่ดีติดตัวไป เช่นท่านเป็นคนละเอียด ประณีต ที่ท่านเป็นคนอย่างนั้นเพราะถูกฝึกฝนมาตั้งแต่วัยเด็ก ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมฯจึงเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่ บุคคลที่ยิ่งใหญ่ได้รับการวางรากฐานชีวิตไว้ดีจึงเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เหมือนไผ่เมาชูหรือโมไซในประเศจีนไผ่เมาชูคนแก่ไม่ชอบปลูก แต่คนหนุ่มสาวชอบปลูก เพราะปลูก ๕ ปีแรกสูงแค่ท่มหัวเท่านั้น ใส่ปุ๋ยก็แล้วรดน้ำก็แล้ว ไผ่เมาชูโตอยู่แค่นั้น คนแก่บอกว่าโตไม่ทันใจ แต่หลังจาก ๕ ปีต้นไผ่โตวันละ ๒ ฟุตครึ่ง สูงเต็มที่ ๗๕ ฟุตภายใน ๖ สัปดาห์ หลังจากนั้นมันขยายทางกว้างกลายเป็นไผ่ยักษ์ ถ้าใช้ปล้องไผ่นี้ทำกระบอกรับน้ำหรือรับลม รับรองคนเดียวท่านไม่หมดท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ฝึกฝนชีวิตวัยเด็กของท่านมาดี ท่านค่อยสร้างลักษณะนิสัยพัฒนาชีวิตของท่านมาเรื่อยๆ พอถึงจุดหนึ่งก็ประสบความสำเร็จชนิดที่เรียกว่า “ตั้งชั่วข้ามคืน” ทั้งที่ก่อนหน้านี้ต้องล้มลุกคลุกคลานมาตลอด คนบางคนกว่าจะประสบความสำเร็จก็เชื่อว่าเขาจะเตรียมการมาแคว้นสองวัน เขาต้องเตรียมตัวสะสมบารมีมานานทีเดียว

เมื่อต้นปีที่แล้วผู้เขียนไปเยี่ยมวัดเอนเรียวกุจิในญี่ปุ่น วัดนี้มีอายุ ๑,๒๐๐ ปี เป็นวัดต้นกำเนิดพระพุทธรูปศานิกายเทนได ที่นี้ฝึกพระให้มีระเบียบวินัย ลูกศิษย์ต้องจุดตะเกียงน้ำมันที่แท่นบูชาต่อเนื่องกันมาห้ามตะเกียงดับจนกว่าพระศรีอารีย์จะมาโปรด อาจารย์สั่งไว้เมื่อ ๑,๒๐๐ ปีที่แล้ว เชื่อไหมว่าตลอด ๑,๒๐๐ ปีจนบัดนี้ตะเกียงยังไม่เคยดับเลย เหตุนี้คนญี่ปุ่นจึงเจริญเพราะมีระเบียบวินัยและทำอะไรจริงจังความมีระเบียบวินัยและทำอะไรจริงจังเป็นลักษณะนิสัยของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ท่านมีระเบียบวินัยมาแต่เด็ก เวลาอ่านหนังสือท่านจะอ่านอย่างจริงจัง ไม่เล่นไม่ชนไม่เที่ยวเหมือนเด็กทั่วไป วัดเอนเรียวกุจิมีเนื้อที่ ๔,๐๐๐ ไร่ ตั้งอยู่บนยอดเขาสูงติดกับตัวเมืองเกียวโต ท่านเจ้าอาวาสพาผู้เขียนไปดูที่สำนักหนึ่งซึ่งประหลาดมาก ใครเข้าไปอยู่ภายในสำนักนี้ห้ามลงจากเขาเป็นเวลา ๑๒ ปี ท่านต้องอยู่อ่านหนังสือพระไตรปิฎกและฝึกกรรมฐานอยู่อย่างนั้น บุรพจารย์สั่งไว้เมื่อ ๑,๒๐๐ ปีที่แล้ว ทุกวันนี้ทางสำนักก็ยังถือปฏิบัติตามอยู่ในวันที่ไปเยี่ยมสำนักนี้ ผู้เขียนถามท่านเจ้าอาวาสว่ายังเหลือพระที่อยู่ ๑๒ ปีโดยไม่ลงจากเขาบ้างไหม ท่านตอบว่ามีทุกรุ่นไม่เคยขาด ตอนนี้อยู่รูปเดียว พระสมัยนี้ใจไม่สู้เหมือนสมัยก่อน

ผู้เขียนได้พบพระที่กำลังอยู่ประจำ ๑๒ ปีจึงสนทนากัน พระรูปนี้อยู่ในสำนักมาแล้ว ๑๒ ปีครบไปหนึ่งรอบ จากนั้นท่านได้สมัครอยู่ต่ออีก ๑๒ ปีเป็นรอบที่สอง ท่านอยู่รอบที่สองมาได้ ๖ ปี รวมแล้วท่านไม่เคยลงจากเขาเลยเป็นเวลา ๑๘ ปี ท่านจะต้องอยู่ต่อไปอีก ๖ ปี รวมเป็น ๒๔ ปี ตอนที่ผู้เขียนไปพบนั้นท่านมีอายุ ๔๖ ปีเมื่อมีการกล่าวถึงพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นไว้ในรัฐธรรมนูญมาตราเดียวกันอย่างนี้ แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยก็จะมีอะไรไปรอนสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคทางศาสนาของศาสนิกชนในศาสนาอื่น

ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ต้องขยันเรียนอย่างมากจึงสามารถสอบประโยค ๙ ได้ขณะเป็นสามเณร ท่านต้องอ่านหนังสือวันหลายชั่วโมงกว่าจะสอบได้ปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับ ๑ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกวันนี้ท่านก็ยังทำงานหนักอย่างนั้นอยู่อีก ตัวอย่างหนึ่งของสุดยอดแห่งการใช้ความพยายามของมนุษย์ในการศึกษาเล่าเรียนเกิดขึ้นที่ประเทศพม่า พระสงฆ์พม่าเรียนบาลีแปลกไปจากพระสงฆ์ไทย นั่นคือพระสงฆ์พม่ามีประเพณีท่องจำพระไตรปิฎกภาษาบาลี ๔๕ เล่ม เมื่อท่องได้คล่องแคล่วแล้วท่านก็ต้องผ่านการสอบไล่โดยรัฐบาลพม่าให้การรับรองว่าเป็นผู้ทรงจำพระไตรปิฎก นับมาถึงปัจจุบันมีพระสงฆ์พม่าที่ผ่านการสอบไล่จนเป็นผู้ทรงจำพระไตรปิฎกจำนวน ๕ รูปพระสงฆ์พม่ารูปแรกที่ทรงจำพระไตรปิฎกได้ทั้ง ๔๕ เล่มมีชื่อว่าท่านวิจิตรสาราภิงค์ ท่านสอบผ่านการท่องพระไตรปิฎกใน พ.ศ. ๒๔๙๗ ความจำของท่านเป็นเลิศในโลกถึงขนาดที่หนังสือกินเนสบุ๊ก (Guinness Book of Records) บันทึกไว้เป็นสถิติโลกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ ว่าท่านวิจิตรสาราภิงค์สามารถท่องพระไตรปิฎกภาษาบาลีจำนวน ๑๖,๐๐๐ หน้าได้อย่างคล่องแคล่ว นับเป็นตัวอย่างที่ทำได้ยากของความทรงจำอันยอดเยี่ยมเท่าที่วิทยาศาสตร์เคยค้นพบความพยายามของพระสงฆ์ไทยในการศึกษาและวิจัยก็มิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าพระสงฆ์พม่า ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์สอบได้ประโยค ๙ ขณะเป็นสามเณรซึ่งต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวดแล้ว ท่านยังได้ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและหนังสืออธิบายพระไตรปิฎกเช่นอรรถกถา ฎีกาแล้วกลับความรู้ที่ตกผลึกมาเขียนเป็นหนังสือชื่อพุทธธรรม หนังสือนี้เป็นสุดยอดของความพยายามของมนุษย์อีกเล่มหนึ่ง เมื่อดูเชิงอรรถของหนังสือนี้ เราพบว่าผู้เขียนได้อ้างอิงพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและคัมภีร์อื่นๆ จำนวนหลายหมื่นหน้า ท่านใช้เวลาค้นคว้าตรวจสอบอย่างต่อเนื่องยาวนานเพราะสมัยนั้นยังไม่มีพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ให้ค้นคว้าอย่างรวดเร็วสะดวกสบายเหมือนอย่างสมัยนี้

การฝึกสติและเจริญสมาธิช่วยให้เรียนเก่ง

พระวิจิตรสาราภิงค์และพระพรหมคุณาภรณ์เป็นตัวอย่างของอัจฉริยบุคคลที่ใช้ความสามารถของสมองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ถ้านักเรียนอยากเพิ่มประสิทธิภาพของสมองเหมือนท่านทั้งสอง

จะต้องทำอะไรบ้างตอบว่า นักเรียนต้องฝึกทำกรรมฐานเบื้องต้นให้เป็นมีสติและมีสมาธิอย่างดี พุดง่าย ๆ ก็คือใครอยากเรียนเก่งต้องฝึกสติและสมาธิสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนเรียนไม่เก่งก็เพราะขณะเรียน หนังสือมักใจลอยหรือฟุ้งซ่านเวลาฟังครูสอน นักเรียนบางคนชอบใจลอยไปคิดถึงเรื่องสนุกๆ นอกห้องเรียน เรื่องที่ครูบรรยายจึงเข้าหูซ้ายทะลุหูขวา นี่แสดงว่าเขาขาดสติ นักเรียนบางคนอาจตั้งใจฟังดี แต่มีเรื่องให้คิดมากมายจนจับประเด็นไม่ได้จึงกลายเป็นคนฟุ้งซ่านเพราะขาดสมาธิ การฝึกสติและเจริญสมาธิจะทำให้เขาเรียนเก่งขึ้นในทันที

การฝึกขั้นแรกคือฝึกสติ ใครอยากเรียนเก่งต้องมีสติ สติคืออะไรสติคือการระลึกรู้ทันปัจจุบัน คือมองเห็น ฟังให้ได้ยิน ไม่ใจลอย นี่เป็นสติที่เพิ่งไปนอกตัวเรา เหมือนตอนที่ขับรถไปถึงสี่แยกไฟแดง พอเห็นไฟแดงก็หยุดรถ ที่หยุดรถก็เพราะคนขับรถมีสติมองเห็นสัญญาณไฟแดง แต่คนขับรถบางคนมัวใช้โทรศัพท์มือถืออยู่ ใจลอยไปถึงเรื่องที่กำลังคุยทางโทรศัพท์จึงมองไม่เห็นสัญญาณไฟแดง นี่เรียกว่าขับรถอย่างไม่มีสติ คนไม่มีสติ มองก็ไม่เห็น ฟังก็ไม่ได้ยิน คนที่ใจลอยอย่างนี้จะเรียนเก่งได้อย่างไรครูคนหนึ่งพยายามสอนความหมายของสติแก่เด็กนักเรียนชั้น ป. ๒ เขาแจกแก้วน้ำผสมยาควินินให้นักเรียนทั้งชั้น จากนั้นเขาบอกให้นักเรียนทุกคนยกแก้วขึ้นแล้วทำตามอย่างครูโดยกำชับให้ทุกคนมีสติ มองให้เห็น ฟังให้ได้ยิน อย่าใจลอย ถ้าเห็นครูทำอะไร ให้ทำตามว่าแล้วครูก็ยกแก้วใส่ยาควินินละลายน้ำชูขึ้น นักเรียนก็ยกชูแก้วตามครู ครูเอานิ้วใส่ปาก นักเรียนก็เอานิ้วใส่ปากตาม ตอนนี้นักเรียนทนไม่ได้เพราะรสชาติยาควินินขมมาก นักเรียนบ้วนน้ำลายกันใหญ่ ครูหัวเราะขำในอาการของนักเรียนครูอธิบายว่า “ที่พวกเธอรู้สึกขมก็เพราะพวกเธอไม่ได้ทำตามครู ครูบอกให้ยกแก้ว แล้วเอานิ้วคน เอานิ้วใส่ปาก พวกเธอทำตามครูหรือเปล่า” นักเรียนตอบพร้อมกันว่า “ทำตาม” ครูย้อนว่า “พวกเธอไม่ทำตามครูคราวนี้ครูจะทำให้ดูอีกทีอย่างช้าๆ ค่อยดูให้ดีนะ มีสติ อย่าใจลอย เวลาครูเอานิ้วคนในแก้ว ครูใช้นิ้วชี้คน แต่เวลาครูเอานิ้วใส่ปาก ครูใช้นิ้วกลาง พวกเธอใช้นิ้วชี้คนและเอานิ้วชี้ใส่ปาก มันก็ขมนะซี นี่แสดงว่าพวกเธอไม่มีสติ พวกเธอรู้หรือยังว่าโทษของการไม่มีสติคืออะไร” นักเรียนตอบพร้อมกันว่า “ขมจัง” ใครอยากเรียนเก่งต้องฝึกสติ คือเวลาอ่านหนังสือหรือเรียนหนังสือ ต้องพยายามเตือนตัวเองให้ระลึกรู้ทันปัจจุบันทุกขณะพยายามบังคับตัวเองไม่ให้ใจลอย ฝึกมองให้เห็น ฟังให้ได้ยินการฝึกสติเป็นเพียงขั้นแรก การฝึกขั้นต่อไปคือฝึกสมาธิ ใครอยากพัฒนาความจำและความคิดต้องมีสมาธิ

สมาธิคืออะไรสมาธิแปลว่าตั้งใจมั่น ตรงกับคำว่า เอกัคคตา แปลว่า คิดเรื่องเดียว ใครอยากเรียนเก่งต้องฝึกคิดทีละเรื่อง ถ้าคิดหลายเรื่องพร้อมกันเรียกว่าฟุ้งซ่าน การทำสมาธิก็คือการเพ่งกระแสจิตให้จับแน่นอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว ไม่วอกแวกไปคิดเรื่องอื่น เคยเห็นคนเพ่งเทียนไหม เขาเอาเทียนมาตั้งไว้ข้างหน้าแล้วเพ่งอย่างนี้จนภาพติดตา เมื่อหลับตาแล้วเขาก็เห็นแสงเทียนอยู่ในมโนภาพใจไม่วอกแวกไปไหนเลย คิดแต่ภาพแสงเทียนอย่างเดียว นี่เรียกว่า สมาธิ คือคิดเรื่องเดียวการฝึกสติและฝึก

สมาธิต้องทำไปพร้อมกัน หลวงพ่อเทียนสอนฝึกวิธีฝึกสติด้วยการแบมือแล้วยกขึ้นช้าๆ ฝ่ามืออยู่ตรงไหนก็ให้รู้ทันจุดปัจจุบันของฝ่ามือ สติตามกำหนดอยู่เรื่องเดียวคือการเคลื่อนไหวของฝ่ามือ การกำหนดรู้อยู่เรื่องเดียวนี้จัดเป็นสมาธิเมื่อจิตเป็นสมาธิ เราจะจำแนกและทำให้เรียนเก่ง เหมือนเวลาที่เรากำหนดรู้เรื่อง ต้องปรับโพกัสหน้ากล้อง ภาพจึงจะชัดเจน การทำสมาธิก็คือการปรับโพกัสของจิต ฝึกคิดทีละเรื่อง เมื่อทำเรื่องนี้จบแล้วก็เลิกคิดถึงเรื่องนั้นหันไปจับเรื่องใหม่คิดต่อไป

ประสบการณ์ของคนเก่งรอบด้าน

นโปเลียนมหาราชเป็นอีกตัวอย่างของคนที่ประสบความสำเร็จเพราะอาศัยสมาธิ เขาเป็นจักรพรรดิฝรั่งเศสที่เก่งทุกเรื่อง เขารบเก่ง ปกครองเก่ง บริหารเศรษฐกิจเก่ง เขียนจดหมายก็เก่ง วันหนึ่งเขาถูกข้าศึกจับตัวไปปล่อยเกาะจิตแพทย์นั่งเรือไปสัมภาษณ์เขามีคำถามข้อหนึ่งที่ว่าเขาทำอะไรจึงเก่งหลายด้านนโปเลียนตอบว่า “ผมฝึกคิดทีละเรื่อง” ซึ่งก็คือฝึกทำสมาธินั่นเอง จิตแพทย์ถามต่อว่า “ท่านฝึกอย่างไร” นโปเลียนอธิบายว่า “ผมจินตนาการให้สมองเหมือนตุ๊กที่มีลื่นซึกหลายลื่นซึก แต่ละลื่นซึกเก็บไว้อย่างละเรื่องเท่านั้น เวลาบรก็เปิดลื่นซึกเรื่องรบ เวลาพักรบก็ปิดลื่นซึกนั้นหันไปเปิดลื่นซึกเรื่องความรักแล้วก็เขียนจดหมายถึงมเหสีจากแนวหน้า เวลาบ้านเมืองว่างจากศึกสงครามก็เปิดลื่นซึกเรื่องการปกครองบ้านเมือง ไม่ปะปนกันกับเรื่องอื่น” จิตแพทย์ถามว่า “เรื่องนี้ทำยากนะ ท่านทำได้จริงหรือ” นโปเลียนบอกว่า “ถ้าไม่เชื่อผมจะทำให้ดู ผมจะปิดลื่นซึกทั้งหมดเลย คอยดูว่าจะเกิดอะไรขึ้น” ว่าแล้ว นโปเลียนก็เอนกายลงนอน เขาหยุดคิดทุกเรื่อง ใช้เวลาไม่ถึง ๕ นาที เขาก็หลับสนิท จิตแพทย์จับชีพจรและตรวจลมหายใจก็รู้ว่านโปเลียนหลับสนิทจริงๆ ใครที่อยากเรียนเก่งจะฝึกทำสมาธิแบบนโปเลียนก็ได้ คือจินตนาการให้สมองเหมือนตุ๊กที่มีลื่นซึกหลายลื่นซึก แต่ละลื่นซึกเก็บไว้อย่างละวิชาเท่านั้น ลื่นซึกที่ ๑ เก็บวิชาคณิตศาสตร์ พอจะเรียนคณิตศาสตร์ก็เปิดลื่นซึกที่ ๑ พอเรียนจบชั่วโมงคณิตศาสตร์ก็ปิดลื่นซึกนี้ไม่ต้องกังวลถึงวิชานี้ไปอีกแล้วเปิดลื่นซึกที่ ๒ คือภาษาอังกฤษซึ่งอยู่ในชั่วโมงที่ ๒ พอเรียนภาษาอังกฤษจบก็ปิดลื่นซึกนี้ หันไปเปิดลื่นซึกภาษาไทย กีฬาและกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ข้อสำคัญคือต้องเปิดทีละลื่นซึก คิดทีละเรื่อง ทำจบแล้วให้ปิดลื่นซึกทันที เวลาเรียนเป็นเรียน เวลาเล่นเป็นเล่น เรียนก็เก่ง เล่นก็พาก็เก่งผู้เขียนเคยไปบรรยายธรรมสอนสมาธิให้นักมวยแชมป์โลกคนหนึ่ง

ผู้จัดการเล่าว่า “นักมวยคนนี้ต่อเมืองไทยชนะตลอด แต่ตอนนั้นผมจะส่งเขาไปต่อต่างประเทศกลัวเขาจะแพ้ เพราะขาดกำลังใจ ที่เขาต่อชนะในเมืองไทยก็เพราะเวลาอยู่ในเมืองไทย เสียงเชียร์ฝ่ายไทยด้วยกันทำให้เขาฮึกเหิม พอเขาต่อถูกหรือผิดก็ไม่ว่าใครจะตะโกนเชียร์อย่างเดียว เสียงเชียร์ทำให้ฮึกเหิมจึงตั้งใจจะจนชนะ แต่พอไปต่อต่างประเทศ เขาต่อดีแค่ไหนคนดูไม่เชียร์เขาหรอก คนดูจะเชียร์มวยประเทศเขา นักมวยเราก็ใจฝ่อ เพราะฉะนั้นต่อไปนี้ผมจะให้เขาฝึกสมาธิ คือไม่ต้องฟังเสียงเชียร์ ให้ต่อ

อย่างเดียว ใครจะเชียร์ ใครจะตำ ต้องไม่สนใจ ต่อยลูกเดียว นักมวยคนไหนที่ต่อมวยไป หันไปยิ้มให้แพนมวยไปด้วย เต็มที่พลัดท่าโดนน็อค ตอนอยู่บนเวที เขามีหน้าที่ต่อ ต้องต่อให้เต็มที่” นักกีฬาหญิงของไทยที่ไปยกน้ำหนักชนะได้เหรียญทองโอลิมปิกเจ้าของวลีว่า“สู้ไว้” ก็ทำแบบเดียวกันคือฝึกสมาธิ เวลา นักกีฬาหญิงประเทศอื่นยกน้ำหนักไม่ขึ้น เขาร้องไห้ขอแง โค้ชต้องมาปลอบใจ นักกีฬาหญิงของไทยนั่งสงบมาก เวลายกไม่ขึ้นก็วางลงแล้วมานั่งนิ่งทำสมาธิ ไม่แสดงอาการท้อหรือเสียใจ จากนั้นเธอก็ลุกขึ้นสู้ต่อไป อย่างแน่นอนคนจะมีสมาธิต้องฝึกระเบียบวินัยในตนเองคือฝึกทำทีละเรื่อง อย่านำหลายต่อหลายเรื่องมาปะปนกัน เรียนเป็นเรียน เล่นเป็นเล่น

หลวงพ่อบุญ ฐานิโย เล่าว่าตอนที่ท่านบวชเป็นพระได้ไม่กี่พรรษา ท่านเรียนบาลีชั้นประโยค ๓ อยู่วัดแห่งหนึ่ง ที่สำนักเรียนมีการฝึกกรรมฐานอีกด้วย หลวงพ่อบุญทำทั้งสองอย่าง คือฝึกกรรมฐานไปด้วยและเรียนบาลีไปด้วย พระรูปหนึ่งเตือนท่านว่า “ท่านพุทธทำอะไรให้จริงสักอย่างสิ จะเรียนก็เรียน จะนั่งกรรมฐานก็นั่ง มีที่ไหนก็นั่งกรรมฐานด้วย เรียนไปด้วย กรรมฐานเสื่อมหมด” ท่านพุทธนึกตอบในใจว่า เรา จะฝึกกรรมฐานไปด้วย เรียนไปด้วย เวลาเข้าห้องเรียนก็ทำกรรมฐานไปด้วย ไม่มีใครห้ามฝึกสมาธิเวลาเรียนหนังสือมิใช่หรือ

พอเข้ากรรมฐานฝึกสมาธิ ท่านพุทธกำหนดลมหายใจเข้าออก พอหายใจเข้าก็นับหนึ่ง หายใจออกนับหนึ่ง ไม่คิดเรื่องอื่นเลย นับหนึ่งๆ สองๆ จนถึงสิบๆ แล้วก็นับหนึ่งๆ ถึงสิบๆ อย่างนี้ พอไปอยู่ในห้องเรียนท่านนั่งแฉกหน้าเลย เพื่อไม่ให้อะไรทำให้ใจวอกแวก ท่านนั่งฟังไปที่อาจารย์เหมือนกับฟังกสิณ จนกระทั่งอาจารย์รู้สึกอึดอัดถามว่า ท่านพุทธมีปัญหาอะไรหรือ ท่านพุทธตอบว่า “ผมกำลังฟังกสิณทำสมาธิ ถือเอาอาจารย์เป็นอารมณ์กรรมฐาน” อาจารย์ตอบแบบคนอารมณ์ดีว่า “ถ้าอย่างนั้นท่านฟังผมให้กลายเป็นผุยผงไปเลย” พอใกล้จะสอบบาลี ท่านพุทธหลับฝันเห็นไก่บินปร้อไปเกาะบนรั้วตีปีกขึ้นเสียงเจื้อยแจ้ว ท่านนำความฝันนี้ไปเล่าให้อาจารย์ฟัง อาจารย์บอกว่าสงสัยปีนี้จะออกข้อสอบตอนไก่ปรบปีก อาจารย์ให้แก๊งข้อสอบประโยคไก่ปรบปีก ท่านพุทธก็แก๊งประโยคนี้แล้วไปบอกเพื่อนๆ ว่าปีนี้จะออกประโยคไก่ปรบปีกเพื่อนถามว่า “ท่านรู้ได้อย่างไร” ท่านพุทธตอบว่า “ผมรู้จากความฝัน” พอถึงเวลาสอบปรากฏว่า ข้อสอบออกเรื่องไก่ปรบปีกจริงๆ ท่านพุทธสอบได้กลายเป็นพระมหาพุทธ ๓ ประโยค ท่านฝันแม่นยำจริงๆ ประสพการณ์ตรงนี้ทำให้ต่อมาหลวงพ่อบุญธรรมรงค์ให้สอนนักเรียนฝึกกรรมฐานเพื่อให้เรียนเก่ง นักเรียนทั่วภาคอีสานมาฝึกกรรมฐานที่วัดของท่าน ผู้เขียนไปช่วยท่านสอนด้วย หลวงพ่อบุญจึงเล่าประสพการณ์ของท่านให้ฟังผู้เขียนถามหลวงพ่อบุญว่าทำไมท่านจึงสอนกรรมฐานให้นักเรียน ท่านตอบว่า เพราะท่านเจอมากับตัวเองดังเล่ามาแล้ว ท่านยังเล่าต่ออีกว่า วันหนึ่งผู้ปกครองพานักเรียนตัวเล็ก ๆ มาหา เด็กคนนี้เรียนหนังสือไม่เก่งเพราะมีสมาธิสั้นเหลือเกิน เป็นเด็กผู้หญิงแต่อยู่ไม่สุข ซนเป็นลิงเลย เธอชอบกวนเพื่อนๆ ในห้องเรียนจนครูจะไล่ออกอยู่แล้วหลวงพ่อบุญจับเด็กฝึกกรรมฐานให้จนกลายเป็นเด็กเรียนเก่ง จบปริญญาตรี

และปริญญาโทได้ทุนรัฐบาลไปเรียนต่อปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกา วันที่สนทนากันนั้น หลวงพ่อพุทธเพ็งได้รับจดหมายจากศิษย์คนนั้นเขียนมาเล่าว่า “ดิฉันทำตามทีหลวงพ่อสอน คือฝึกกรรมฐานก่อนนอนทุกคืน ปรากฏว่าพอใกล้สอบดิฉันฝันแม่นทุกทีเลยว้าข้อสอบจะออกอะไร ดิฉันบอกเพื่อนที่เป็นฝรั่ง เพื่อนก็ไม่เชื่อ แต่ถึงเวลาเข้าสอบ ปรากฏว่าข้อสอบออกตรงตามนั้นเลย เพื่อนคิดว่าไปติดสินบนอาจารย์เลยรู้ข้อสอบล่วงหน้าอยู่คนเดียว ที่จริงดิฉันฝันแม่นเหมือนหลวงพ่อนั้นแหละ” การทำสมาธินอกจากจะช่วยให้จำแม่นแล้วยังทำให้จิตใจนิ่งไม่ตื่นตื่นเวลาทำข้อสอบในสนามสอบ

สมัยที่ผู้เขียนเป็นสามเณรเรียนบาลีก็ฝึกสมาธิในการเรียนหนังสือเหมือนกัน เวลาเข้าห้องสอบแต่ละครั้งจะนั่งหลับตากำหนดลมหายใจเข้าออกประมาณ ๕ นาทีเพื่อให้จิตใจสงบหายตื่นตื่นแล้วจึงเปิดข้อสอบ จากนั้นก็ค่อยตอบข้อสอบด้วยความสุขุมรอบคอบ ผู้เขียนทำอย่างนี้จนกระทั่งสอบได้ประโยค ๙ ขณะเป็นสามเณรจำได้ว่า ครั้งหนึ่งตอนเป็นสามเณรอยู่ที่สุพรรณบุรี ผู้เขียนเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อสอบประโยค ๕ ที่ตึกมหาจุฬาราช วัฒมหาธาตุ พอกรรมการคุมห้องสอบแจกข้อสอบ ผู้เขียนก็ยังไม่ดูข้อสอบทันที ยังคงนั่งหลับตาภาวนาต่อไปอีกสิบนาที กรรมการคุมห้องสอบนึกว่าผู้เขียนนั่งหลับเวลาสอบจึงมาสะกิดบอกว่า “สามเณรตื่นได้แล้ว” เสกคาถาเรียนเก่งต่อไปนี้จะแนะวิธีฝึกสมาธิสำหรับช่วยให้เรียนเก่ง ให้นักเรียนท่องคาถา ๔ คำคือ “จะ ภาะ ภาะ สะ” เรียกว่าคาถากาสลัก คาถานี้มาจากหนังสือชื่อว่าชิรสารัตถสังคหะที่พระรัตนปัญญาเถระแต่งไว้ที่เชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๐๗๘ คาถานี้ต้องเสกให้เป็น ถ้าเสกไม่เป็น คาถาไม่ศักดิ์สิทธิ์ จะเรียนไม่เก่ง คาถา “จะ ภาะ ภาะ สะ” นี้ต้องเสกเป็นคาบ คาบแปลว่า “วน” หนึ่งคาบมี ๔ จบ จบที่หนึ่งเริ่มจากตัวที่หนึ่ง “จะ ภาะ ภาะ สะ” จบที่สองเริ่มจากตัวที่สอง “ภาะ ภาะ สะ จะ” จบที่สามเริ่มจากตัวที่สาม “ภาะ สะ จะ ภาะ” จบที่สี่เริ่มจากตัวที่สี่ “สะ จะ ภาะ ภาะ” อยากรเรียนเก่งต้องเสกวันละ ๗ คาบก่อนนอนและเวลาเข้าห้องสอบ ก่อนสอบทุกวิชา ต้องหลับตาเสก ๗ คาบ ลองเสกดูจะได้เรียนเก่งกันทุกคน ๑ คาบมี ๔ จบ ให้นักเรียนว่าพร้อมกันว่าจะ ภาะ ภาะ สะ, ภาะ ภาะ สะ จะ, ภาะ สะ จะ ภาะ, สะ จะ ภาะ ภาะเสกคาถาอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องถอดรหัสคาถาเอามาปฏิบัติอีกด้วย เราต้องรู้ความหมายด้วยคาถาจึงจะศักดิ์สิทธิ์ เหมือนกับเรามีคาถากันเสียกันข้าง เวลาที่เราเข้าป่าเจอเสือเจอช้าง เสกคาถาอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องพกหลวงพ่อกอวัดหน้าตั้งคือวิ่งไปด้วยเสกคาถาไปด้วยยามเข้าป่าเสกคาถากันข้างไล่ ขึ้นต้นไม้อีกด้วยช่วยคาถา เห็นน้ำแกงจวนหมดรสโอชา เติมน้ำปลาอีกด้วยช่วยน้ำแกงคำว่า “จะ ภาะ ภาะ สะ” แปลว่าอะไร คำทั้งสี่ได้มาจากคำที่หนึ่งของคาถาภาษาบาลีดังต่อไปนี้จะชะ พุชชะนะสังสัคคังภาชะ สารุชะมาคะมัง ภาชะ ภาชะ มะโหระตัง สะชะ นิจะชะมะนิจะชะตังมีคำแปลว่าเหล็กเลี้ยงคนพาล (จะ) สังสรรค์บัณฑิต (ภาชะ) ทำดีเป็นนิจ (ภาชะ) คิดถึงความเปลี่ยนแปลง (สะ) นักเรียนที่อยากรเรียนเก่งต้องเสกคาถากาสลักทั้ง ๔ คำ วันละ ๗ คาบเป็นอย่างน้อยและถอดรหัสนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย ดังต่อไปนี้

(จะ) หลีกเลี้ยงคนเกรไม่ชอบเรียนหนังสือและชอบหนีโรงเรียนเป็นประจำ

(กะ) คบหาคนเรียนเก่งหรือตั้งใจเรียน หมั่นเข้าพบครูบาอาจารย์

(กะ) ขยันอ่านหนังสือ ทำการบ้าน และทำงานที่ครูสั่งมา

(สะ) สอบได้คะแนนดีแล้วอย่าประมาท ต้องขยันศึกษาเล่าเรียนเสมอต้นเสมอปลายเมื่อใดหมดกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนใ้หนักถึงความคาดหวังของคุณพ่อคุณแม่และ นี้ก็ถึงประวัติของคนเรียนเก่งอย่างหลวงพ่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เพื่อใช้เป็นแบบอย่างให้เราตั้งใจเรียนต่อไป ดังพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ ที่ว่าประวัติวีรบุรุษไซรั เตือนใจ เราน่า ว่าอาจจักยังชนม์ เลิศได้ แลยามจะบรรลีย์ ทิ้งซึ่ง รอยบาทเหยียบแน่นไว้ แทบพื้นทรายสมัยขออ้างบุญกุศลที่เราบำเพ็ญวันนี้และก่อนหน้านี้ เป็นเครื่องบูชาคุณของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ขอพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ ได้มีส่วนแห่งบุญกุศลที่เราบำเพ็ญถวายท่านในครั้งนี้ ให้ปราศจากทุกข์โศกโรคภัยทั้งปวง เจริญออกงามไพบูลย์ยิ่งขึ้นไปในร่มธรรมแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สถิตเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของศิษยานุศิษย์ตลอดกาลนานขอบารมีธรรมของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้ปกแผ่ไพศาลคุ้มครองพวกเราทุกคนให้มีแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรือง มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา สามารถในการศึกษาและการทำงาน เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธรรมสารสมบัติ ธรรมสารสมบัติ ปรารถนาสิ่งใดที่ชอบประกอบด้วยธรรม ก็ขอให้ความปรารถนานั้นๆ จงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จ ทุกท่าน ทุกคน ตลอดกาลนานเทอญ

บรรณานุกรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงเพราะสังคมเปลี่ยนไป

Values change because society changes

พระครูปริยัติกิตติธำรง*

บทคัดย่อ

ค่านิยม (Value) เป็นตัวกำหนดบทบาทและพฤติกรรมของการดำรงชีวิตอยู่ของคนในสังคม สังคมจะเจริญก้าวหน้า หรือเสื่อมถอยก็ขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนในสังคมนั้นๆ การสร้างค่านิยมที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การปลูกฝังให้บุคคลรู้จักคุณค่าของความเป็นมนุษย์คือ การให้มีความรัก ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ควรจะสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ผู้นำในการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับมนุษยธรรมในสังคมไทย ได้แก่ ผู้บริหารประเทศ ข้าราชการ ปัญญาชน นายทุน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำทางศาสนาต่างๆ คือที่มาของค่านิยมในสังคมไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ : ค่านิยม; การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

Abstract

Value is the determinant of role and behavior of people who live in the changing world, so we have to adjust ours to meet it. Value of society is the role and behavior of all in that community. Our society will be risen or fallen depends on its value, so we have to construct or create good value for our community and We need to

---

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

teach and train our people to behave and follow the good value of the time. The good value such as loving, sympathize, helping, sharing, and being responsible are very important to us in any society, especially in our nation, Thailand. Our leaders in any kind of administrative office.

Keywords : Value, Sociat Changing

บทนำ

ค่านิยมต่างๆ ในสังคมไทยปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และมากเกินกว่าที่จะคิดเสียอีก สาเหตุที่สำคัญนั้น เนื่องมาจากการรับเอารูปแบบหรือแบบอย่างของวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมจีนเข้ามา จึงทำให้วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมจีนแพร่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อค่านิยมของสังคมไทยเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ในทางสังคมวิทยานั้น คำว่าค่านิยม (Value) หมายถึง สิ่งที่บุคคลยึดถือและยอมรับกันเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง หรือหมายถึง มาตรฐานการตัดสินใจที่บุคคล ค่านิยม (Value) คือวิธีการจัดรูปแบบความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นอยู่ในใจ สำหรับยึดถือในการปฏิบัติตนของคนในสังคม คือการมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง การช่วยเหลือผู้อื่น การได้รียกย่องในสังคม การมีความสุขในชีวิตครอบครัว ความภาคภูมิใจในตัวเอง การมีเพื่อนที่ดี และความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น

ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ ค่านิยมนั้น จึงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตามยุคตามสมัย ตามกระแสของสังคมหรืออาจจะมีค่านิยมใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่ค่านิยมเก่าก็ถูกลืม หรือกลืนไปตามกาลเวลาที่สังคมเปลี่ยนแปลง จึงทำให้สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนไป

ความหมายของคำว่า “ค่านิยม” ค่านิยมของสังคม (Social Value) คือสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้อาจจะเป็น หรือกลับกลายมาเป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งที่บังคับต้องพูด ต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่องและมีความสุขจะได้เห็น ได้ฟัง และได้เป็นเจ้าของ เป็นต้น^๑

พื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือที่เรียกว่า การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) ซึ่งหมายถึง กระบวนการตอบสนอง

^๑ไพฑูรย์ เครือแก้ว, วัฒนธรรมเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๓),

ซึ่งกันและกันในการแสดงออกระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม โดยพฤติกรรมหรือการแสดง ออกของบุคคลหนึ่ง จะเป็นผลต่อการแสดงพฤติกรรมสนองตอบของอีกบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้และทั้งนั้น โดยผ่านกระบวนการสื่อความหมายที่ใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน เช่น โดยการใช้ภาษา กิริยาท่าทาง และสัญลักษณ์อื่นๆ เพื่อให้สามารถตีความพฤติกรรมในการแสดงออกของบุคคลได้ตรงกัน ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าบุคคลหรือกลุ่มจะมีการปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง บุคคลหรือกลุ่มอาจมีการปฏิสัมพันธ์กันโดยทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการสื่อสารอื่นๆ

พื้นฐานแรกเริ่มในการศึกษากระบวนการสังคมนั้น ได้นำแนวความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยาของวิชาชีววิทยามาประกอบการวิเคราะห์สังคมมนุษย์ โดยเฉพาะคือ ทฤษฎีของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Darwin Charles)^๔ ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สังคม แนวความคิดซึ่งอธิบายสังคมมนุษย์โดยใช้ทฤษฎีของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน มาเป็นพื้นฐาน เรียกว่า Social Darwinists โดยอธิบายว่า มนุษย์ก็เช่นเดียวกับสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่จะต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ซึ่งแตกต่างจากสิ่งที่มีชีวิตอื่นๆ ที่การปรับตัวเกิดขึ้น ต้นไม้จะพยายามแผ่กิ่งก้านสาขาให้สูงใหญ่กว่าต้นอื่นๆ เพื่อให้ได้แสงสว่างจากดวงอาทิตย์ สัตว์ใหญ่ต้องพึ่งพิงสัตว์เล็กเป็นอาหารโดยใช้พลังงานเข้าต่อสู้ แต่มนุษย์ต้องใช้แบบแผนการปฏิสัมพันธ์โดยมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมในการอยู่รอดของชีวิต

สรุปได้ว่า ค่านิยมหมายถึง สิ่งที่คนยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม แต่เป็นสิ่งที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นๆ

ความสำคัญของค่านิยม

ค่านิยม^๕ (Value) มีความเกี่ยวพันกันกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างได้สร้างแกนของวัฒนธรรม ลักษณะขั้นมูลฐานของวัฒนธรรม เกิดจากค่านิยม เช่น คนไทยปรารถนาหรือต้องการที่จะมีอิสระเสรี ซึ่งจัดเป็นค่านิยมของสังคมไทยที่มีมาแต่โบราณกาล คนไทยจึงมีชีวิตอยู่อย่างอิสระเสรีตามแบบฉบับของคนไทย อิสระเสรีจึงเป็นแกนของวัฒนธรรมไทย

ค่านิยมมีความสำคัญมาก และมีผลกระทบต่อความเจริญ ความเสื่อมเสียของสังคมและความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี เป็นต้น ค่านิยมบางอย่างขึ้นอยู่กับลักษณะ และ

---

^๔Charles, Darwin, *The Problems of World Population*, (London : Cambridge University Press, 1958), p. 102.

^๕ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, *สังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๒๒), หน้า ๓๙-๔๐.

สภาพแวดล้อมทางสังคม เมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมเก่าก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย และจะมีค่านิยมใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่

ที่มาของค่านิยมของสังคมไทยนั้น มีที่มาหลายด้านด้วยกัน ดังจะกล่าวได้ ดังนี้คือ^๖

๑. ศาสนาพุทธ (Buddhism) คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (๙๖.๔%) และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย มีการอบรมสั่งสอนศีลธรรมหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้แก่บุตรหลานตั้งแต่เล็กๆ พุทธศาสนาจึงสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น การทำบุญตักบาตร ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคีมีวินัย การเคารพผู้ใหญ่ และเคารพผู้อาวุโส เป็นต้น

๒. ศาสนาพราหมณ์ พิธีการและพระราชพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นประเพณีตามลัทธิพราหมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาบน้ำในพิธีการต่างๆ หรือพิธีสรงน้ำ ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก ศาสนาพราหมณ์จึงสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น คนไทยชอบจัดงานพิธีต่างๆ เป็นต้นว่า พิธีรดน้ำในการสมรส พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธีอาบน้ำศพ และพิธีทำขวัญนาค เป็นต้น

๓. ระบบศักดินา (Aristocrat System) สังคมไทยผูกพันกับระบบศักดินามาเป็นเวลานาน ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ระบบศักดินาจึงมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างค่านิยมของสังคมไทย เช่น ค่านิยมของความอยากเป็นเจ้านาย การมียศถาบรรดาศักดิ์ และชอบรับราชการ เป็นต้น เพราะจะได้เป็นเจ้าของคนนายคน ดังคำโบราณที่สอนไว้ว่า เรียนให้สูงจะได้เป็นเจ้าคนนายคน

๔. ระบบเกษตรกรรม สังคมไทยเห็นสังคมเกษตรกรรม (Agrarians Society) คนไทยจึงมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด ตามสภาพของท้องถิ่น คนไทยส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ชาวชนบทที่อาศัยอยู่ในละแวกบ้านเดียวกันจะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ใครได้รับความเดือดร้อนก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเท่าที่จะช่วยได้ นี่คือนิยามที่แท้จริงของสังคมไทย

๕. ความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นผลมาจากความกลัว เช่น กลัวความเจ็บไข้ได้ป่วย กลัวภัยพิบัติต่างๆ เป็นต้น จึงมีการกราบไหว้อ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองป้องกันภัยต่างๆ ทำให้คนไทยมีค่านิยมในเรื่องการกราบไหว้บูชาภูเข่า ต้นไม้ สัตว์ที่มีลักษณะผิดจากสภาพปรกติธรรมดา จึงเป็นที่มาของความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์

^๖ ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, (อ้างแล้ว), หน้า ๔๑.

ค่านิยมต่างๆ ไปของสังคมไทย

ค่านิยมต่างๆ ไปของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ มีมากมายหลายประการด้วยกัน ซึ่งพอจะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ได้ ดังต่อไปนี้ คือ^๗

๑. ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ (The King) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ พระองค์ทรงร่วมสุขร่วมทุกข์ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของคนไทย ในการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยนั้น แม้ว่าพระองค์จะทรงมีอำนาจลดน้อยลง แต่พระบรมเดชานุภาพมิได้ลดน้อยลงด้วยเลย พระองค์ทรงมีบทบาทมากขึ้นในด้านพิธีการ สังคม การปกครอง ทรงเป็นผู้นำทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร พระองค์จะพระราชทานสิ่งของเงินทองต่างๆ ร่วมการกุศลตามพระราชอัธยาศัย พระองค์ทรงเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความสามัคคีในชาติ และการรักษาเอกราชของชาติไทย เพราะคนไทยมีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ฯลฯ ต่างก็มีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ภาวะสังคมไทยในปัจจุบันนี้ประสบภัยทั้งภายในและภายนอกประเทศนานัปการ แต่สามารถอยู่รอดได้ เพราะคนไทยมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ จึงยอมเสียสละทุกอย่าง เพื่อรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๒. เรื่องเงินตรา (Money) ด้วยเหตุที่เงินสามารถนำไปใช้แลกเปลี่ยนกับสิ่งของทุกชนิดที่มีอยู่ในโลกนี้ เงินจึงเป็นค่านิยมที่สำคัญยิ่งของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่สังคมปัจจุบันกำลังชื่นชมในวัตถุนิยม (Materialism) การที่คนไทยมีค่านิยมในการนับถือเงิน เพราะบุคคลมีเงินได้รับการยกย่องและเคารพนับถืออย่างกว้างขวาง บางครั้งก็ไม่ได้คำนึงว่า ผู้นั้นจะได้เงินมาทำให้ร่ำรวยขึ้นโดยวิธีใดก็ตาม เงินนำมาซึ่งเกียรติยศ อำนาจและชื่อเสียงบางคนบริจาคมเป็นจำนวนมากเพื่อสาธารณกุศลจะได้รับการประกาศเกียรติคุณต่างๆ จนได้รับการยกย่องในสังคม ให้คุณค่าหรือความดีของบุคคลขึ้นอยู่กับเงิน ถือเงินตราเป็นพระเจ้า

คนที่มีฐานะร่ำรวยมักจะได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้นำของชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด ข้าราชการบางคนก็ขัดผลประโยชน์ของเขาได้ เพราะรู้จักกับผู้บังคับบัญชาและเงินเข้าถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาจังหวัด ฯลฯ ในสังคมไทยก็มีการทุ่มเทเงินชื่อเสียงยังมีคำพังเพยที่ว่า ใครมีเงินมีทองก็นับเป็นน้องเป็นพี่ แสดงให้เห็นว่า เงินมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้ เป็นต้น

๓. อำนาจ (Power) คนทุกคนในสังคมยกย่องอำนาจ การต่อสู้แข่งขันทางการเมืองเป็นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ (Power) สังคมไทยมีอดีตผูกพันกับระบบศักดินาที่มีการยกย่องอำนาจเป็น

---

^๗ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, (อ้างแล้ว), หน้า ๔๒.

เวลานาน และอำนาจเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมสังคม จะเห็นได้มากจากระบบราชการ โดยอำนาจจะแฝงอยู่ในตำแหน่ง และตำแหน่งที่มีอำนาจมากในสังคมไทยก็คือ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (Prime Minister) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

๔. การทำบุญกุศล (Make Merit) ค่านิยมในเรื่องการทำบุญกุศล ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ฉะนั้น ศาสนาพุทธจึงมีอิทธิพลในการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการทำบุญกุศล ชาวพุทธมีความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด ชาวพุทธเชื่อว่าการทำบุญกุศลนั้น เป็นกรรมดีที่จะสะสมสร้างไว้แล้วจะส่งผลถึงอนาคตทั้งในชาตินี้และชาติหน้า^๕

พระธรรมโกศาจารย์ หรือหลวงปู่พุทธทาสภิกขุ^๖ แห่งสวนโมกขพลาราม ท่านได้อธิบายเรื่องการทำบุญและการประกอบกรกุศลว่า ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าถือว่า การทำบุญที่สูง สุดคือ การทำคนให้เป็นมนุษย์ ให้เขาได้รับความสุขด้วย การมีจิตใจสะอาดปราศจากกิเลส การทำบุญบางอย่าง ฉะนั้นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เข้าถึงค่านิยมการทำบุญที่ถูกต้อง

๕. ความสนุกสนาน (Enjoyment) คนไทยรักความสนุก กิจกรรมต่าง ๆ จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสนุกสนาน การทำบุญการจัดงานพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงการทำงานจะมีความสุขสนุกสนาน สอดแทรกอยู่ด้วยเสมอ คนไทยมีความสุขสนุกสนานมาตั้งแต่เกิดไปจนตาย ค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนานนี้ จะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อสังคมหลายประการเพราะค่านิยมแห่งความสนุกสนานนี้ จำเป็นจะต้องแก้ไข เพราะคนจำนวนมากมักนึกถึงความสนุกสนานโดยไม่คิดว่า เป็นการฟุ่มเฟือยเกินไป ทำให้กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้ส่วนบุคคลนำไปสู่ปัญหาครอบครัว และสังคมอย่างต่อเนื่องกัน คนไทยชอบสนุกสนาน แต่ควรพอประมาณ และมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ เพื่อการกินดีอยู่ดีของครอบครัว

๖. การบริโภคนิยม (Consumptionism) คนไทยส่วนใหญ่สนใจเรื่องการบริโภคนิยม ชอบเสาะแสวงหาอาหารรับประทานเป็นพิเศษ บริโภคนิยมแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ

^๕ อานนท์ อภาภิรม, มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๑๕), หน้า ๘๙.

^๖ พุทธทาสภิกขุ, การทำบุญทำกุศลที่สูงสุด, ความมั่งงาย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การพิมพ์พาณิชย์, ๒๕๐๑.), หน้า ๑๕๖.

- การบริโภคอาหารแปลกๆ เช่น ผัดเผ็ด กบทอด ยาเส้นมีอนาง ยำมันสมองลิง เป็นต้น
- การบริโภคอาหารรสจัด เช่น เปรี้ยวจัด เค็มจัด หวานจัด เผ็ดจัด แซบ เป็นต้น
- การบริโภคอาหารสด เช่น ผักสด ผลไม้สด เนื้อสด ปลาสด กุ้งสด และหอยสด เป็นต้น

เนื่องจากการบริโภคนิยม เป็นค่านิยมทั่วไปของสังคมไทย ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ จะผูกพันอยู่กับเรื่องการบริโภคตลอดเวลา

๗. **โหราศาสตร์ (Astrology)** เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยในปัจจุบัน มีการแข่งขันกันมาก ทำให้เกิดความตึงเครียด และมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับโชคชะตาชีวิตของคนทุก ๆ ด้าน จึงต้องแสวงหาความรู้ล่วงหน้าว่า ชะตาชีวิตของตนในอนาคตจะเป็นอย่างไร โหราศาสตร์จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในสังคมไทย นับตั้งแต่ชนชั้นผู้บริหารประเทศ ไปจนถึงคนธรรมดาสามัญทั่วไป จึงทำให้โหราศาสตร์ มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย เรื่องนี้ควรแก้ไขด้วยด่วน เพราะจะทำให้คนหลงมกมาย เชื่อง่าย ไร้เหตุผล ไม่สมกับเป็นชาวพุทธ ฯลฯ

๘. **การจัดงานพิธีต่าง ๆ (Ceremony)** คนไทยส่วนใหญ่นิยมจัดงานพิธีในโอกาสต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนวงจรชีวิต เช่น งานฉลองวันคล้ายวันเกิด งานบวช งานมงคลสมรส งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ฯลฯ การจัดงานต่าง ๆ ดังกล่าวมักจะจัดให้ใหญ่โตเพื่อความมีหน้ามีตาของตน ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเงินก็ยอมไปกู้หนี้ยืมสินผู้อื่นเข้ามา นับว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง เปรียบเสมือน “การตำพริกละลายแม่น้ำ” หลังจากการจัดงานแล้วก็กลายเป็นคนมีหนี้สินมากมาย บางคนมีลูก ๓ คนแล้ว ยังใช้หนี้สินไม่หมด เพราะการจัดงานใหญ่โตเหตุเกินฐานะนั่นเอง ค่านิยมในเรื่องนี้ควรจะได้รับการแก้ไขใหม่โดยเร็ว เพื่อให้เหมาะสมภาวะเศรษฐกิจของสังคมปัจจุบัน เพราะการจัดงานพิธีการต่าง ๆ นั้น ควรจัดให้ถูกต้องตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ แต่จะต้องจัดอย่างประหยัด โดยเชิญเฉพาะญาติผู้ใหญ่ พี่น้อง และแขกที่ใกล้ชิดจำนวนหนึ่งเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว

๙. **ความหรูหรา (Luxury)** คนไทยนิยมแสดงออกซึ่งความหรูหรา เพื่อแสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางสังคมของตนสูง เป็นคนชั้นสูง หัวสมัยใหม่ มีเงินมีทอง มีรสนิยมสูง ความรุหรูหรานี้เป็นค่านิยมที่ควรแก้ไขอย่างรีบด่วน เพราะเป็นการฟุ่มเฟือย บั่นทอนรายได้ของตัวเองและครอบครัว ตลอดถึงสังคมด้วย คนร่ำรวยจริง ๆ จะแสดงตนเป็นผ้าซิ่นหัวทอง มีความตระหนี่ถี่ถ้วน และมีรายได้สูง สามารถออมทรัพย์ไว้ได้ การแต่งตัวก็แต่งพอควร ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป

๑๐. **ความเป็นปัจเจกภาพ (Individuality)** ซึ่งถึงความเป็นตัวของตัวเอง หรือความเป็นไทในตัวเอง คนไทยส่วนใหญ่นิยมความเป็นตัวของตัวเอง แสดงถึงความมีอิสระเสรีภาพในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามความคิดของตัวเอง ถ้ามีความเป็นไทมากเกินไป จะทำให้ขาดความรู้สึกผูกพัน กับกลุ่ม

ของในสังคม ทำให้ขาดการรวมกลุ่มหรือองค์กร ตลอดถึงการทำงานเป็นหมู่เป็นคณะ หรือเป็นทีม ยังผลเสียหายให้เกิดแก่สังคมอย่างยิ่ง

๑๑. ตัวใครตัวมัน เกิดจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง สิ่งแวดล้อมสับสน คนตกอยู่ในสภาพลำบาก ทำให้คนไทยส่วนใหญ่รู้สึกนึกถึงตัวเองมากกว่าคนอื่น มุ่งที่จะเอาตัวรอดตั้งคำพังเพยที่ว่า “รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” ค่านิยมตัวใครตัวมันนี้เป็นอันตรายต่อเอกภาพของสังคมเป็นอย่างยิ่ง ค่านิยมเกี่ยวกับตัวใครตัวมันนี้ เกิดขึ้นในสังคมเมืองมากกว่าชนบท เพราะชาวชนบทส่วนใหญ่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี ค่านิยมนี้ทำให้คนเห็นแก่ตัว พ่อแม่ ครูอาจารย์จะต้องฝึกรอบรมเด็กให้มีความเสียสละ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ฝึกให้เป็นคนรู้จักให้และรู้จักรับ ตลอดถึงมารยาทต่าง ๆ ในสังคม รู้จักป้องกันความปลอดภัยให้ครอบครัว หมู่บ้านและประเทศชาติ

๑๒. การพนัน (Gambling) คนไทยนิยมเล่นการพนันตั้งแต่เล็กจนใหญ่ การพนันที่จัดทำเป็นล่าเป็นสันและมีผู้เล่นจำนวนมากคือ การเล่นสลากริงแ่งรัฐ การเล่นหวยใต้ดินและบนดิน การเล่นไพ่ เล่นถั่ว โป ไฮโล รัมมี่ การเล่นสลากริงรวบ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคนไทยโดยเฉพาะชาวไร่ชาวนาชาวชนบทนั้นมีเวลาว่างมาก จึงใช้เวลาว่างไปเล่นการพนันหวังร่ำรวย ไม่อยากทำงาน การพนันเป็นสิ่งชั่วร้าย เป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิดศีลธรรม และทำให้เกิดการทุจริต คดโกงต่าง ๆ เป็นตัวอย่างไม่ดี และเป็นตัวการอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการล้าหลังขมถดถอยขึ้นในสังคม

๑๓. การขาดระเบียบวินัย (Disorganization) คนไทยชอบทำอะไรเพื่อความพอใจของตนเอง มากกว่าส่วนรวม โดยไม่คำนึงถึงผลที่ผู้อื่นจะได้รับ การขาดระเบียบวินัยจะเห็นได้จากกิจกรรมหลายอย่าง คนไทยขาดวินัยในตัวเองมาก และไม่นิยมปฏิบัติตามระเบียบวินัยของส่วนรวมด้วย จึงก่อให้เกิดความเสื่อมเสียขึ้นในสังคม ทั้งนี้เพราะขาดการฝึกรอบรมจากครอบครัว โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภาวะสังคมพินาศก็จะเกิดจากคนขาดระเบียบวินัยนี้เอง ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึก อบรมให้เด็กรู้จักปฏิบัติตามระเบียบวินัย กฎกติกาของสังคม และผู้ใหญ่ก็ต้องทำตัวอย่างเป็นตัวอย่างที่ดีงามในเรื่องระเบียบวินัยให้เยาวชนรุ่นหลังได้ดู และปฏิบัติตามอีกด้วย

๑๔. ไทยมุง (Curious Spectators) คนไทยส่วนใหญ่ชอบสนใจต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรถชนกัน ไฟไหม้ การทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน เป็นต้น คนจะมามุงกันดูด้วยความสนใจ จนเรียกติดปากว่า ไทยมุง และ นอกจากนี้ยังชอบสอดรู้สอดเห็นสนใจเรื่องของชาวบ้านของผู้อื่นเขาอีกด้วย ค่านิยมนี้ไม่สู้จะดีนัก เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั่วไป แต่มีผลเสียที่จะทำให้เกิดปัญหาสังคมเช่นกัน กรณีไฟไหม้ คนมุงดูมากจนกระทั่งรถดับเพลิงตำรวจทำงานไม่สะดวก จึงทำให้ไฟไหม้ลุกลามมากขึ้น ฉะนั้น เราควรจะเลิกค่านิยมไทยมุงเสีย

๑๕. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Generosity) คนไทยนิยมเลี้ยงหรือต้อนรับแขกไปใครมาหาสู่ด้วยการเลี้ยงเครื่องดื่ม เช่น น้ำอัดลม น้ำมะพร้าว น้ำหวาน น้ำเย็น หรือบางครั้งก็เลี้ยงอาหารหนัก โดยถือเป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ ชาวชนบทจะมีน้ำใจเอื้อเฟื้อมาก แม้นคนแปลกหน้าไม่รู้จักกันมาก่อน ก็ต้อนรับด้วยการเลี้ยงน้ำหรือผลไม้ต่างๆ ที่ตนมีอยู่ ถ้าเป็นที่รู้จักยิ่งเอื้อเฟื้อมากขึ้น หากเป็นฤดูผลไม้จะจัดผลไม้ให้เป็นของฝากติดไม้ติดมือกลับบ้านอีกด้วย ค่านิยมนี้ควรส่งเสริมให้คงมีอยู่ตลอดไป เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย แต่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามอรรถภาพของตน อย่าให้มากจนเกินไป จนทำให้เป็นผลกระทบกระเทือนต่อรายได้และครอบครัวของตน

๑๖. การศึกษา (Education) คนไทยนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย เท่าที่สภาวะเศรษฐกิจของตนจะอำนวยให้ แต่เดิมมาคนไทยนิยมยกย่องคนที่ได้รับการการศึกษาสูง เพราะอยากเป็นเจ้าของคนนายคน โดยเฉพาะอย่างคนในเมืองหลวง แต่คนในชนบทยังนิยมชื่นชมอยู่ คนไทยจำนวนไม่น้อย นิยมในเรื่องวุฒิทางการศึกษา มากกว่าประสบการณ์ (Experience) การรับสมัครงานทั่วไปจึงมักพิจารณาวุฒิการศึกษา หรือปริญญาบัตรเป็นเกณฑ์อันดับแรก เพราะการศึกษาเป็นหัวใจในการพัฒนาคนและประเทศชาติ ฉะนั้น ค่านิยมด้านการศึกษาจะไม่เสื่อมสลายไปจากสังคมไทย

๑๗. ระบบอาวุโส (Senior system) คนไทยเคารพนับถือผู้มีอาวุโสมาตั้งแต่โบราณกาล บุคคลที่มีอายุมากกว่าก็จะเรียกลุง ป้า น้า อา พี่ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีระบบเครือญาติกันแต่อย่างไร ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นญาติพี่น้องกัน มีความเป็นกันเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความสามัคคีกันภายในชาติ ระบบอาวุโสอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่อยู่ยาวนานกว่า ทำงานนานกว่า หรือแก่กว่า พรรชามากกว่า ก็จะได้การยกย่องด้วย แต่บุคคลบางคนใช้ค่านิยมเกี่ยวกับระบบอาวุโสไม่ถูกต้องไปปฏิบัติในหน่วยราชการ บริษัทห้างร้าน เอกชน รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การต่าง ๆ กล่าวคือ ไม่ยอมเป็นผู้ตามหรือเชื่อในเหตุผลของผู้อ่อนวัยกว่า ฉะนั้น ระบบอาวุโสจะต้องได้รับการแก้ไขให้เหมาะสม เมื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและส่วนรวมมากยิ่งขึ้นด้วย

๑๘. ชาตินิยม (Nationalism) คนไทยนั้น ส่วนมากมีชาตินิยมยังไม่ถึงขั้นสุดสายหรือสุดโต่ง (Extreme) เหมือนกับชาวญี่ปุ่น ชาวเยอรมัน ชาวยิว ชาวจีน ชาวอินเดีย คนไทยบางคนทำอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ไม่คำนึงถึงชาติบ้านเมือง เช่นการปลอมแปลงบัตรประจำตัวประชาชนให้คนต่างชาติดลักลอบนำคนต่างชาติเข้ามาในเมืองไทยเป็นต้น นับเป็นคนอันตรายอย่างยิ่งต่อสังคมไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนทั้งหลาย ให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในเอกราชความเป็นชาติไทย และมาตุภูมิของคนไทย มีความซาบซึ้งในวีรกรรมของพระมหากษัตริย์ วีรบุรุษ วีรสตรีไทย ทั้งใน

อดีตและปัจจุบัน ช่วยกันป้องกันรักษาความมั่นคงภายในชาติไทย รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อชาติ ยอมอุทิศทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจให้กับชาติ คนไทยทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติตามคำขวัญที่ว่า “ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ”

รูปแบบของกระบวนการทางสังคมที่เปลี่ยนไป

กระบวนการทางสังคม อาจจำแนกออกอย่างกว้าง ๆ เป็น ๖ รูปแบบ ดังนี้คือ^{๑๐}

๑. ความร่วมมือ (Cooperation) คำว่า Cooperation มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ๒ คำ คือ Co หมายถึง ด้วยกัน (Together) หมายถึง การทำงาน (Work) ดังนั้น ความร่วมมือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ปรากฏ เพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ความร่วมมือเป็นกระบวนการสังคมที่ปรากฏในกลุ่มขนาดเล็ก แต่ในบางกลุ่มหรือบางสังคมจะพัฒนารูปแบบความร่วมมืออย่างมีแบบแผน เพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่และเป็นธรรม ความร่วมมือมิได้เกิดในกลุ่มปฐมภูมิเท่านั้น แม้ในกลุ่มทุติยภูมิก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีแบบแผนความสัมพันธ์แบบความร่วมมือระหว่างสมาชิก เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ในประเทศที่มีความขัดแย้งกันในการเมือง อาจจำเป็นจะต้องร่วมมือกันในการการค้า และการต่างประเทศ

๒. การแข่งขัน (Competition) การแข่งขัน หมายถึง การต่อสู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือผลตอบแทนที่มีจำกัด ซึ่งได้แก่ เงินทองสิ่งของ สถานภาพ อำนาจ ความรัก หรือความพอใจอื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้โดยการใช้วิธีการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ กัน การแข่งขันเกิดจากพื้นฐานของความเป็นจริงที่ว่า ไม่มีบุคคลใดที่จะมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ทุกประการ

๓. ความขัดแย้ง (Conflict) คำว่า ความขัดแย้ง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มมีการแข่งขันกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือสิ่งตอบแทนอันจำกัด แต่บุคคลหรือกลุ่มพยายามที่จะกำจัดคู่ต่อสู้มิให้บรรลุเป้าหมายนั้น โดยอาจใช้วิธีการต่างๆ ทั้งที่อยู่ในขอบข่ายของบรรทัดฐานทางสังคม หรือเป็นการละเมิดบรรทัดฐานของสังคมด้วยการใช้วิธีการรุนแรงต่างๆ ความขัดแย้งจึงต่างจากการแข่งขันคือ ในความขัดแย้งนั้น บุคคลหรือกลุ่มจะถือว่าคู่แข่งคือศัตรู โดยมีความเป็นปรปักษ์ต่อกัน ซึ่งต่างไปจากการแข่งขันที่บุคคล หรือกลุ่มจะใช้ความสามารถของตนในการเอาชนะตามบรรทัดฐานของสังคม

๔. การติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน (Communication together) การติดต่อสื่อสารหรือสื่อความหมายซึ่งกันและกันนั้น เป็นหลักสำคัญต่อการมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันในสังคม เพราะเป็นกระบวนการถ่ายทอดทัศนคติ รับความรู้สึกันคิด เพื่อทำความเข้าใจต่อกันโดยมีภาษาเป็นสื่อ ภาษาก็มีทั้ง

^{๑๐} อานนท์ อาภาภิรม, (อ้างแล้ว), หน้า ๘๔-๘๕.

ภาษาพูด และภาษาเขียน อย่างไรก็ตาม การติดต่อสื่อสารกันเป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อกัน หรือทัศนคติของบุคคลและกลุ่มในการมีความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อความเข้าใจอันดีงามต่อกันและกัน

๕. การประนีประนอมผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน (Accommodation AL Conflict) เป็นวิธีการลดความตึงเครียด (Tension) หรือให้เกิดความแตกร้าวอย่างน้อยที่สุด เช่น ความไม่เข้าใจกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการเป็นต้น การประนีประนอมกันนั้น จะช่วยให้สังคมมีเสถียรภาพ

๖. การผสมผสานกลมกลืนเข้าหากัน (Assimilation) เป็นการผสมผสานกันระหว่างเชื้อและความประพฤติที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งวิธีการเช่นนี้อาจจะทำได้ไม่สมบูรณ์ เพราะเป็นการยากที่แต่ละคนจะรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่ตนไม่คุ้นเคย แต่กาลเวลาจะเป็นเครื่องช่วยผสมผสานกลมกลืนกันได้ง่ายขึ้น เช่น ปัจจุบันพิธีการต่าง ๆ แนวความคิด และการแต่งกายของไทย เป็นต้น หลายอย่างมีการใช้วัฒนธรรมของชาติอื่นเข้าผสมผสานด้วย จึงมีวัฒนธรรมที่ผิดแผกแตกต่างกันออกไป ซึ่งในที่สุดก็นำมาผสมผสานเป็นวัฒนธรรมของตนไป ด้วยเหตุนี้การผสมผสานกลมกลืนเข้าหากัน จึงเป็นการช่วยส่งเสริมให้สังคมมีระเบียบมากขึ้น^{๑๑}

กระบวนการผสมกลมกลืนทางสังคม สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น

๑. โดยการสมรสระหว่างคนต่างเชื้อชาติหรือต่างศาสนา ซึ่งเรียกว่า Amalgamation
๒. โดยการที่บุคคลหรือสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ได้มีการติดต่อระหว่างกัน โดยรับแบบอย่างวัฒนธรรมของสังคมที่ตนติดต่อกันไว้ นั้นเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต เรียกว่า การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม หรือการสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม (Acculturation) เช่น การรับวัฒนธรรมเมืองของชาวชนบท การรับวัฒนธรรมตะวันตกของประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นต้น
๓. การที่บุคคลเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความเชื่อหรือบุคลิกภาพของตนโดยสิ้นเชิงอย่างกะทันหัน เรียกว่า การเปลี่ยนจิตใจ หรือ Conversion การกำหนดเขตแบ่งแยก ในชนบางกลุ่มหรือในบางสังคมจะใช้วิธีป้องกันความขัดแย้งโดยการกำหนดขอบเขตการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการติดต่อสัมพันธ์เฉพาะในกลุ่ม หรือในสังคมของตนเท่านั้น ซึ่งเรียกว่า Social Boundary ทั้งนี้ เพื่อมิให้การติดต่อระหว่างสมาชิกกับบุคคลภายนอกซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสังคมได้ ในประเทศต่างๆ ที่แม้จะมีความขัดแย้งระหว่างกัน แต่ก็ยังเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ หรือองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

^{๑๑}สุภัทรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๑๓๒.

การทหาร ระหว่างกัน เป็นต้น การเชื่อมโยงระบบสังคมที่กล่าวมานี้ จะช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งโดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม หรือสังคมในบางส่วนของระบบสังคมยังคงดำเนินต่อไป

การเสีระบบทางสังคม

ในการจัดระเบียบสังคมนั้น สมาชิกและกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ของสังคมจะมีระบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงเป็นสมานฉันท์ ทั้งนี้เนื่องมาจากการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไปสู่สมาชิกด้วยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและด้วยการสื่อสารสัญลักษณ์ ที่ทำให้สมาชิกได้กำหนดความหมายของพฤติกรรมที่แสดงออกตรงกันโดยสมาชิกและกลุ่ม และบุคคลอื่นซึ่งมีสถานภาพและบทบาท ที่เกี่ยวข้องระหว่างกันอย่างไร ระบบสังคมและสถาบันสังคมมีหน้าที่อะไรบ้างในการดำรงไว้ซึ่งความอยู่รอดของสมาชิกและสังคม Robert K. Merton ได้อธิบายความหมายของการเสีระบบทางสังคมว่า หมายถึงความไม่สมบูรณ์หรือความล้มเหลวของระบบสังคม ในการเชื่อมโยงสถานภาพและบทบาทของสมาชิก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของสังคมและไม่สามารถบรรลุต่อวัตถุประสงค์ของสมาชิกแต่ละคนได้ เมื่อเรากล่าวว่ากลุ่ม องค์กร ชุมชน หรือสังคม เกิดการเสีระบบนั้น เราหมายถึงการที่ระบบโครงสร้างของสถานภาพ และบทบาทขาดประสิทธิภาพ^{๑๒}

๑. การเสีระบบทางสังคม (Social Disorganization) มีความแตกต่างกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน เพราะพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นการที่บุคคลแต่ละคนประสบความล้มเหลว ในการดำรงชีวิตตามสถานภาพและบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ แม้ว่าสังคมนั้น จะมีการจัดระเบียบอย่างมั่นคงก็ตาม แต่การเสีระบบทางสังคมนั้นเป็นการที่สถานภาพต่างๆ ในระบบสังคมมิได้เชื่อมโยงประสานกันอย่างมีสมานฉันท์ จำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบไปจากเดิม แนวคิดของนักสังคมวิทยาเกี่ยวกับการเสีระบบทางสังคมนั้นยังมีความเห็นที่แตกต่างกันเป็น ๒ แนวความคิด คือ แนวความคิดที่ว่า การเสีระบบทางสังคมเป็นบ่อเกิดของความเสื่อมโทรมทางสังคม และปัญหาสังคม ดังนั้น จึงมีข้อความที่ปรากฏเกี่ยวกับเรื่องการเสีระบบทางสังคมอยู่เสมอ การจัดระเบียบสังคม และการเสีระบบทางสังคม เป็นกระบวนการควบคู่กันแต่มีลักษณะในทางตรงกันข้ามกับแนวความคิดที่ว่า การจัดระเบียบสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงให้แก่สังคม ส่วนการเสีระบบทางสังคมก็ไม่คงอยู่ตลอดไป เนื่องจากสมาชิกในสังคมย่อมสามารถปรับตนเอง และสังคมไปสู่การจัดระเบียบใหม่ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาแนวความคิดทั้ง ๒ แนวที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า การเสีระบบทางสังคมเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ ๓ ประการ คือ ปัญหาสังคม (Social Problem) การ

^{๑๒} สุพัตรา สุภาพ, (อ้างแล้ว), หน้า ๑๓๓.

เปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social and Cultural Change) และการปรับตัวของสมาชิกในสังคม (Adjustment)

ในระยะต่อมา แนวการวิเคราะห์การเสีระบบทางสังคมค่อยๆ เปลี่ยนไป ปัญหาสังคมอธิบายได้จากความล้มเหลวของระบบสังคม ที่มีผลกระทบไปถึงสมาชิกในสังคมนั้นคือ เป็นการมุ่งสาเหตุไปที่ระบบอันเป็นโครงสร้างของสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งมีผลกระทบไปถึงสมาชิกอันเป็นหน่วยย่อยของระบบสังคมการเสีระบบทางสังคมจะมีลักษณะที่สำคัญคือ

๑. ภาวะของการไร้บรรทัดฐาน (Normlessness) แนวความคิดนี้ มีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีอนิมิของเดอริโคม ซึ่ง เป็นภาวะที่สมาชิกในสังคม ไม่สามารถยึดถือบรรทัดฐานเดิมเป็นแนวทางแห่งความประพฤติได้ เนื่องจากบรรทัดฐานเดิมไม่ก่อให้เกิดการบรรลุผลตามเป้าหมายของตนและสังคม เช่น โครงสร้างของสังคมเมืองทำให้การยึดถือระบบเครือญาติ ไม่อาจนำมาใช้ในการดำเนินของการประกอบอาชีพได้อีกต่อไป เป็นต้น

๒. ภาวะความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Culture Conflict) เป็นภาวะที่คนในสังคมมีความขัดแย้งกันในบรรทัดฐานใหม่ เช่น ความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในสังคมอุตสาหกรรม ความขัดแย้งกันระหว่างบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยาต่อครอบครัว เมื่อภรรยาต้องประกอบอาชีพพร้อมกับสามี ทำให้บรรทัดฐานใหม่ที่เกิดขึ้นเกิดความขัดแย้งในการนำไปใช้

๓. ภาวะความล้มเหลวในการปฏิบัติตนของสมาชิก (Breakdown) เป็นภาวะที่กระบวนการควบคุมทางสังคม ได้แก่ กฎหมาย หรือการควบคุมแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีผลที่ทำให้นายจ้างนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การที่คนงานนัดหยุดงาน โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่อาจลงโทษได้ตามบทกฎหมาย เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยในปี ๒๕๔๘ เป็นต้น

การเสีระบบทางสังคมกับปัญหาสังคม

การศึกษาเกี่ยวกับการเสีระบบทางสังคมนั้น เริ่มต้นจากปัญหาการขยายตัวของสังคมเมือง ภายหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปการเกิดสงครามกลางเมืองในสหรัฐอเมริกา และภูมิภาคอื่นๆ ของโลก ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้แนวความคิดของ เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ ที่ว่า ปัญหาสังคมเป็นวิวัฒนาการส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ และเกิดขึ้นเองเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม เริ่มเสื่อมความเชื่อถือลงโดยนักสังคมวิทยาได้ศึกษาปัญหาสังคม ในมโนทัศน์ของการเสีระบบทางสังคมซึ่งเกิดจากลักษณะโครงสร้างของสังคม

ในระยะแรก การวิเคราะห์การเสีระบบทางสังคมได้มุ่งประเด็นไปที่มูลเหตุเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมของสมาชิกและสถาบันสังคม โดยวิเคราะห์ว่าสังคมเปรียบเสมือนสิ่งที่มีชีวิต สมาชิกและ

สถาบันเปรียบเสมือนอวัยวะของสิ่งมีชีวิตนั้น ดังนั้น หากสมาชิกหรือสถาบันมิได้ยึดถือคุณธรรมในการดำเนินชีวิต หรือการจัดระบบสังคมก็จะทำให้สังคมเกิดความเสื่อมโทรมไม่มีระบบ ที่เรียกว่าสังคมพิการหรือความเจ็บป่วยทางสังคมจนอาจถึงกับเกิดภาวะที่สังคมล่มสลายได้ อันมีผลกระทบไปถึงโครงสร้างโดยส่วนรวมของสังคม

การเสียระบบทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากการเสียระบบทางสังคม จะเป็นกรอบเป็นขอบข่ายในการวิเคราะห์ปัญหาสังคมแล้วนักสังคมวิทยายังมีความเห็นว่า การเสียระบบทางสังคมนั้น นับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม แนวคิดนี้ถือเป็นมโนทัศน์ที่สำคัญประการหนึ่งในทางสังคมวิทยา

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอธิบายได้ว่า สังคมมนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอภาวะที่สังคมมีการจัดระเบียบอย่างเหมาะสม โดยสนองต่อความต้องการของสมาชิก และสังคมเป็นส่วนรวมจะเป็นภาวะที่สังคมมีโครงสร้างและระบบสังคมที่มั่นคง เรียกว่า Social Organization จะดำรงอยู่ในชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ในระยะต่อมาสังคมนั้น จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบและบรรทัดฐานทางสังคมใหม่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากมูลเหตุหลายประการ

ในระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ย่อมทำให้สถานภาพ และบทบาทของระบบสังคม ไม่อาจสนองต่อความต้องการของสมาชิก และความคงอยู่ของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพดังเดิมได้ เรียกภาวะนี้ว่า การเสียระบบทางสังคม (Social Disorganization) ซึ่งนำไปสู่การเกิดปัญหาต่างๆ ของสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การเสียระบบทางสังคมยังส่งผลกระทบต่อสมาชิกในสังคม ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การเสียระบบทางสังคม เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเสียระบบทางสังคมกับการปรับตัวของสมาชิกในสังคม

การเสียระบบทางสังคม ย่อมมีผลกระทบต่อเป้าหมายและวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคม ที่เรียกว่า การเสียระบบของบุคคล (Personal Disorganization) และสมาชิกจำเป็นที่จะต้องปรับตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ปัญหาสังคม และการปรับตัวของสมาชิก ต่างมีความเกี่ยวพันเป็นลูกโซ่ ผู้ที่ศึกษาและอธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งที่กล่าวมานี้คือ William F. Ogburn^{๑๓} ซึ่งนำมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมล่า (Cultural Lag) มาอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยทั่วไปการเสีย

^{๑๓}William , Ogburn F., *Social Change*, (N.Y. : The Viking Press, Inc., 1927), p. 75.

ระบบทางสังคมกับวัฒนธรรมล่า มักจะนำมาใช้ร่วมกันเป็นกรอบในการศึกษาปัญหาสังคม ที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม Ogburn ได้อธิบายถึง กระบวนการพื้นฐานของวิวัฒนาการทางสังคม ๔ ประการ อันได้แก่

๑. **การประดิษฐ์ (Invention)** เป็นจุดเริ่มแรกในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม การประดิษฐ์เป็นการนำความรู้ และความคิดที่เกิดจากการศึกษา และค้นพบมาประกอบเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งจำแนกเป็นการประดิษฐ์ที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ(Material Culture) และการประดิษฐ์ที่ไม่ใช่วัฒนธรรมทางวัตถุ(Nonmaterial Culture) ตลอดจนการกำหนดวิธีการใช้สิ่งประดิษฐ์ทางวัตถุเหล่านั้น

๒. **การสะสมเพิ่มพูน (Accumulation)** หมายถึง การประดิษฐ์ดังกล่าวจะทำให้เกิดการสะสมทางวัฒนธรรมอย่างเพิ่มพูนขึ้นมากเป็นทวีคูณ เช่น Ogburn พบว่า ผลจากการประดิษฐ์วิทยุทำให้เกิดการประดิษฐ์สิ่งอื่น ๆ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ และไม่ใช่วัตถุถึงประมาณ ๑๕๐ อย่าง

๓. **การแพร่กระจาย (Diffusion)** เป็นกระบวนการที่วัฒนธรรมแพร่กระจายจากสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง อันเนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของแต่ละสังคม ซึ่งทำให้มีการเลือกสรร และปรับปรุงวัฒนธรรมเหล่านั้น ให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในสังคม

๔. **การปรับตัว (Adjustment)** หมายถึง การปรับตัวของส่วนต่างๆ ในสังคมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นการปรับระบบสังคม และการปรับตัวของสมาชิกในสังคมทฤษฎีวัฒนธรรมล่าอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของสังคม ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมส่วนอื่นๆ ของสังคมซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หากวัฒนธรรมใน ส่วนใดส่วนหนึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วกว่าวัฒนธรรมส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันย่อมเป็นผลให้ วัฒนธรรมแต่ละส่วนไม่อาจปรับเข้ากันได้เรียกภาวะเช่นนี้ว่าวัฒนธรรมล่า (Cultural Lag)

เครื่องบ่งชี้การเสียระบบทางสังคม

เพื่อเป็นหลักในการศึกษาเกี่ยวกับการเสียระบบทางสังคม (Idiocies of Social Disorganization) นักสังคมวิทยา ได้เสนอแนะเครื่องบ่งชี้บางประการ ที่สังเกตได้สำหรับเป็นข้อพิจารณาว่า สังคมนั้น น่าจะมีภาวะการล่มสลายระบบทางสังคมบางประการเกิดขึ้น ซึ่งเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญดังกล่าวนี้ได้แก่

๑. **การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างด้านประชากร** ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขนาดหรือองค์ประกอบของประชากร เช่น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า สังคมนั้นกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสังคมเมือง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบทางอายุ (age) เพศ (Sex)

การศึกษา (Education) รายได้ (Income) และอาชีพ (Occupation) ฯลฯ ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและมีภาวะการณ์เสียระบบทางสังคมที่จะตามมา

๒. อัตราปัญหาสังคมที่สูงขึ้น เช่น อัตราการก่ออาชญากรรม อัตรานิบาตกรรม ปัญหาวัยรุ่น มีสถิติสูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงการเสียระบบของสมาชิกในสังคม ที่ไม่อาจปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และกฎเกณฑ์ของสังคมไม่มีผลในการควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมได้

๓. ความห่างทางสังคม (Social Distance) หมายถึง การที่สมาชิกในสังคมขาดความใกล้ชิดต่อกันโดยมีความรู้สึกแบ่งแยกออกเป็นพวกเรา-พวกเขา และมีความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิปรากฏให้เห็นมากกว่าความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ มีระบบความสัมพันธ์แบบเป็นทางการมากกว่าความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ

บทสรุป

เพราะฉะนั้น ค่านิยม (Value) จึงมีความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน เพราะมีผลกระทบต่อความเจริญและความเสื่อมเสียของสังคมและความมั่นคงของชาติมาก กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย และความสามัคคี เป็นต้น สังคมนั้น ย่อมจะมีความเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอน สังคมใดที่มีค่านิยมไม่เหมาะสม ก็พบกับความล้มเหลวไม่เจริญก้าวหน้า การที่จะสร้างค่านิยมที่ดีนั้น ต้องชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาหรือตั้งคำถามกับสังคมให้ชัดเจนว่า เราควรควบคุมสังคมชุมชนอย่างไร เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างมีคุณค่า สร้างค่านิยมให้เป็นไปตามความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมไทย เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไทยด้วยค่านิยมที่ดีมีคุณธรรมสืบต่อไป

บรรณานุกรม

- ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ. **สังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๒๒.
- พุทธทาสภิกขุ. **การทำบุญทำกุศลที่สูงสุด,ความมั่งงาย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การพิมพ์
พาณิชย์, ๒๕๐๑.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.
- อานนท์ อากาศิรม. **มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุง
นุกุลกิจ, ๒๕๑๕.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. **วัฒนธรรมเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๓.
- Darwin, Charles. **The Problems of World Population**. London : Cambridge
University Press, 1958.
- Ogburn, William F. **Social Change**. N.Y. : The Viking Press, Inc., 1927.

หลักการของบัณฑิตที่ดี

Principles of good the Graduate

พระเมธาวิเชียร (สุเทพ)*

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “หลักการของบัณฑิตที่ดี” นี้จะแสดงถึงหลักการของบัณฑิตที่ดีอย่างย่อๆ ไว้ ๑๕ ประการ คือ จุดมุ่งหมายในการศึกษาของพระสงฆ์ ความหมายของคำว่าบัณฑิต ลักษณะของบัณฑิตที่ดี บัณฑิตกับการมีจริยธรรม บัณฑิตกับการมีความรู้ บัณฑิตกับการมีความคิด ลักษณะของบัณฑิตที่ดี บัณฑิตกับการมีจริยธรรม บัณฑิตกับการมีความรู้ บัณฑิตกับการมีความคิด บัณฑิตกับการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม บัณฑิตกับการสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจ ความเป็นสังคมชุมชนวิชาการ บัณฑิตกับการสมาคมในสังคมชุมชนวิชาการ การสั่งสอนและอบรมบัณฑิตที่ดีควรทำอย่างไร การคิด พูด อ่าน เขียนของบัณฑิตและการทำตนให้เป็นที่ยอมรับในสังคมชุมชนวิชาการ บัณฑิตกับการแสวงหาความรู้ในปัจจุบัน บัณฑิตกับการสร้างแรงบันดาลใจในการศึกษา และตัวอย่างของบัณฑิตที่ดีในสังคมไทยวัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ เพื่อนำการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้แก่บัณฑิตหรือคนดีในฐานะที่เป็นนักศึกษาหรือผู้ใคร่ต่อการศึกษา

คำสำคัญ : ความรู้; จริยธรรม; บัณฑิต

Abstract

Article entitled "Principles of good scholars" showed 15 principles of good scholars briefly. They were as follows: main objectives of education of Buddhist monks, the meaning of the scholar, characteristics of good scholars, scholars and ethics, scholars

---

* ดร., คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

with knowledge, scholars with an idea, scholars' joining with others in society, scholars' communication with others for clear understanding, the academic community, scholars in association with the academic community, scholars' teaching and training to do, scholars' thinking, speaking, reading and writing for being accepted in the academic community, scholars with finding knowledge of today, scholars with the inspiration of study, and scholars of the best in Thailand. The purpose of this article is to introduce to the lifestyle of scholars for all students as a scholar or student who wants to learning.

Keywords : Knowledge; Ethics; scholars

บทนำ

บัณฑิตที่ดีควรมีลักษณะเป็นอย่างไร คำตอบสำหรับข้อกังขานี้ สามารถตอบได้มากมายหลายอย่างโดยยกเอาคำสอนในพระพุทธศาสนาที่แจกแจงเอาไว้มาแสดง แต่ในที่นี้เพื่อให้เหมาะสมกับพวกเรา ตรงนี้ ขอเสนอหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่องกัลยาณธรรมอันแสดงถึงลักษณะของกัลยาณมิตรไว้โดยหวังไว้ว่า พวกเราทุกคนที่มาศึกษาร่วมกันในร่มเงาของอาณาจักรพ่อขุนแห่งนี้นี้จักมีและแสดงความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกันเสมอ

๑. ลักษณะของบัณฑิตที่ดี

บัณฑิตที่ดีควรมีลักษณะเป็น ที่พึงของสังคมและชุมชนได้เป็นอย่างดี^{๑๔} กล่าวคือลักษณะดังต่อไปนี้ :

- (๑.) น่ารัก คือ ไม่หยิ่ง ไม่เชิด ไม่เร็ดใส่ใคร ๆ
- (๒.) น่ายกย่อง คือ มีความประพฤติดี
- (๓.) นำเคารพนับถือ คือ มีการดำเนินชีวิตแบบเคารพกฎเกณฑ์ กติกา มารยาทของสังคม
- (๔.) รู้จักเจรจา คือ รู้จักพูดให้เกิดประโยชน์และประสานสามัคคีในหมู่คณะ
- (๕.) อดกลั้นต่อคำล่วงเกินได้ คือ แม้จะมีคนมาพูดร้ายวนกวนให้โมโหก็อดกลั้นได้ไม่มุทะลุ
- (๖.) สามารถกล่าวคำที่ลึกซึ้งได้ คือ กล่าวคำสุภาพดีและเข้าใจคำสุภาพดีต่าง ๆ ได้ดี
- (๗.) ไม่ชักพาตนเองและคนอื่นไปในทางเสียหาย คือ เลือกลงสู่ที่ดี ๆ และปลอดภัยทั้งปวง

---

^{๑๔} วจ.สศตต.ก. ๒๓/๓๔/๓๓.

๒. บัณฑิตกับการมีจริยธรรม

กล่าวได้ว่า จริยธรรม (ความประพฤติอันเหมาะสมดีงาม) กับบัณฑิตเป็นของคู่กันหมายความว่า ใครก็ตามถ้าบอกว่าตัวเองคือบัณฑิตหรือมีใครระบุว่าใครคนนั้นเป็นบัณฑิตเขาคนนั้นก็ต้องเป็นที่เชื่อถือได้ว่า เป็นผู้มีความประพฤติดี และการที่จะเป็นผู้มีความประพฤติดีได้ก็ต้องมีคุณธรรมประจำใจก่อน คุณธรรมประจำใจไม่ต้องอะไรมากมีเพียง กตัญญู และ สัจจะ ก็น่าจะพอ เพราะคนที่มีความกตัญญู เขาจักเป็นคนรู้บุญคุณคนและหาทางตอบแทนพระคุณที่เรียกว่า กตเวทิตาธรรม (ความดีที่เกิดจากการทำตอบแทนพระคุณผู้มีบุญคุณแก่ตนตามสมควร) ส่วนผู้ที่มีสัจจะเขาจะเป็นผู้ทำให้สังคมที่เขาเป็นสมาชิกน่าอยู่ และน่ารื่นรมย์ ด้วยอำนาจของสัจจะของเขา

๓. บัณฑิตกับการมีความรู้

ตามปกติวิสัยของบัณฑิตเมื่อมีความรู้แล้ว มักจะนำความรู้ของตนไปทำประโยชน์ทั้งแก่ตน ครอบครัว และคนอื่น ๆ ในสังคมโดยเฉพาะแก่คนที่ด้อยโอกาสทั้งหลายในบ้านในเมืองของตนเอง เช่น ครูทั้งหลายที่ยอมเสียสละทุกอย่างแม้แต่ชีวิตของตนไปอยู่สอนเด็ก ๆ ตามท้องถิ่นที่ขาดแคลนครูซึ่งเป็นท้องถิ่นที่ไม่มีใครเขาอยากไปกัน อีกตัวอย่างหนึ่ง ที่น่าจะยกมากล่าวถึง คือ ผู้กองฝ้ายที่ต้องยอมรับสภาพการเป็นคนที่มีฝ้าทำขาดหายไป เพราะทำหน้าที่สำคัญคือการเก็บกู้ระเบิด มีคนถามว่า “ก็เลือกได้แล้วทำไมเลือกไปอยู่ที่หน่วยเก็บกู้ระเบิด” ผู้กองฝ้ายตอบว่า “ที่เลือกมาอยู่หน่วยเก็บกู้ระเบิดนี้เพราะไม่มีใครจะมาอยู่ แต่ก็ต้องมีคนมาทำ เขาอธิบายว่า เขาต้องมาทำเพราะต้องมีคนทำ” เป็นคำตอบสั้น ๆ และตรงไปตรงมา แต่ได้ใจคนฟังไปเต็ม ๆ

๔. บัณฑิตกับการมีความคิด

คนที่ได้ชื่อว่าเป็น “บัณฑิต” ต้องมีความคิดที่สร้างสรรค์ คือ เป็นความคิดในเชิงบวกมากกว่าเป็นผู้มีความคิดในเชิงลบ ความคิดในเชิงบวก คือ คิดให้อภัย หมายถึงไม่คิดจองเวรจองกรรมกับใคร ๆ คิดเสียสละ หมายถึง การไม่คิดโลภอยากได้ของคนอื่นหรือของใครโดยไม่ถูกต้อง คิดปล่อยวาง คือ การไม่คิดเก็บเอาปัญหาต่าง ๆ ที่ยังแก้ไขไม่ได้มาเป็นทุกข์จนทำให้ตนเองลำบากอย่างเช่นเรื่องการเรียนรู้บางที่อาจมีบางวิชาที่น่าจะสอบไม่ผ่านแต่ก็ต้องปล่อยไปก่อนรอเวลาให้สอบจริง ๆ แล้วค่อยว่ากันเพราะบางที่ตอนสอบอาจจะไม่ยากดังที่ตัวเราคิดก็ได้ หรือถ้าจะสอบไม่ผ่านจริง ๆ ก็ยังมีเวลาให้สอบแก้ตัวใหม่ แล้วจะเครียดมากไปทำไม

๕. บัณฑิตกับการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

ขอให้ผู้ที่คิดหรือเชื่อว่า ตนเองคือบัณฑิตจะด้วยเพราะจบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือเพราะมีความรู้อะไรก็แล้วแต่ จงจำไว้ว่า บัณฑิตเขาไปอยู่ที่ไหนก็ตามจะอยู่ร่วมกับใครก็ตาม เมื่อไปอยู่แล้วต้องทำให้เขารัก และเมื่อถึงคราวต้องลาจากไปก็ต้องให้เขาคิดถึง เคล็ดลับก็คือเมื่ออยู่ที่ใดกับใครแล้วก็ต้องทำตัวให้เหมือนสิ่งที่เก็บเอาแต่รสหวานจากเกสรดอกไม้โดยไม่ทำให้ดอกไม้ช้ำชอกด้วยประการใดๆ

๖. บัณฑิตกับการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ

บัณฑิตต้องทำการสื่อสารกับใครก็แล้วแต่ต้องสื่อสารให้เขาเข้าใจได้เป็นอย่างดีและชัดเจน โดยเมื่อจักต้องพูดก็ต้องพูดอย่างองอาจ ชัดถ้อย ชัดคำ และตรงประเด็น ไม่พูดเล่นลั่นกำกวมให้ผู้ฟังสับสนจนนำไปสู่การไม่เข้าใจในเรื่องที่กำลังสื่อสารกันอยู่นั้น สิ่งที่ต้องตระหนักอีกอย่างหนึ่งก็คือ เมื่อมีต้นทุนทางจิตสูง การเกิดใหม่ในภพชาติต่อไปจะสบายขึ้น และอาจไปเกิดในประเทศที่เจริญแล้ว แต่ไม่มีพุทธศาสนา ไม่มีหลักของการเจริญสติ ดังนั้น ต้นทุนทางจิตก็จะลดลงอีกครั้งหนึ่ง เช่น ไลน์สไตน์, เบโธเฟน, นิวตัน, โมสาร์ท ฯลฯ บุคคลเหล่านี้ล้วนมีต้นทุนทางสติสูงติดตัวมาโดยกำเนิดจากชาติภพก่อน แต่เมื่อเกิดใหม่ก็ใช้บุญเก่าไปเรื่อยๆ จนค่อยๆ ร่อยหรอลง เพราะไม่ได้พบพุทธศาสนาอีกครั้ง^{๑๔}

๗. ความเป็นสังคมชุมชนวิชาการ

ความเป็นสังคมชุมชนวิชาการ เป็นเรื่องที่ดีควรมีการสนับสนุนให้เกิดขึ้นเพราะความเป็นสังคมชุมชนวิชาการมีแต่ประโยชน์ ลักษณะสังคมชุมชนวิชาการ คือ ทุกคนย่อมแสวงหาความจริงและความรอบรู้ อยู่เป็นอาจิม แม้ว่าอาจจะประสบพบเจออุปสรรคบ้างก็ตามแต่ความย่อท้อยอมไม่อาจทำให้การเกิดขึ้นของสังคมชุมชนวิชาการถูกขัดขวางแน่นอน ขออภัยกับนักศึกษาทุกท่านว่า ท้อได้แต่อย่าถอย เหนื่อยหน่ายได้แต่อย่าหนี เพราะถ้าท่านถอยและหนีความสำเร็จจะไม่มีวันเข้ามาอยู่ในมือของท่านได้เลย

๘. บัณฑิตกับการสมาคมในสังคมชุมชนวิชาการ

บัณฑิตที่ดีควรหาทางพาตัวเองไปสมาคมกับสังคมชุมชนวิชาการอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อจักได้ก้าวหน้าทันเหตุการณ์อย่างคนในวงการจะพึงเป็นและก็ควรจะมีดีไปโชว์บ้างจักได้ไม่เสียหน้าในฐานะผู้เข้าสมาคมสังคมชุมชนวิชาการ เราต้องเชื่อมั่นในความเป็นคนไทยได้ร่วมพระพุทธศาสนา รู้จักเมตตาให้อภัย สังคมจึงมีสันติสุขที่กล่าวมาคงเป็นเหตุผลสำคัญทำให้ผู้มีความรู้ความสามารถหรือนักวิชาการได้มาร่วมกันแก้ปัญหาหรือหาทางออกเสนอแก่สังคมโดยเฉพาะทางด้านศาสนาที่จะทำให้เกิดสติในการรู้ รู้ตน

^{๑๔} สม สุจิตรา, “ไลน์สไตน์พบ พระพุทธเจ้าเห็น II”, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ธรรมะ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๘.

รู้หน้าที่ และเกิดสติตลอด จนเป็นปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยความดีความถูกต้อง รวมถึงนิสิต ครู อาจารย์หรือนักวิชาการที่ต้องช่วยกันมองอนาคตของชาติและเสนอทางออกผ่านสื่อที่จะเสนอได้โดยเฉพาะ บทความทางวิชาการที่มีคุณค่าแก่สังคมไทย^{๑๖}

๙. การสั่งสอนและอบรมบัณฑิตที่ดีควรทำอย่างไร

การสั่งสอนและอบรมใคร ๆ ก็ตามเพื่อให้ประสบความสำเร็จบัณฑิตที่ดีมักจะถือหลักการง่าย ๆ ที่ว่า “สอนใครเขาอย่างไร ก็ควรทำให้เขาแลเห็นการกระทำของตนอย่างนั้น” เช่น การสอนให้คนอื่นเขาตื่นแต่เช้า ผู้สอนเองก็ต้องตื่นแต่เช้าด้วย ไม่ใช่ดีแต่สอนให้ใครเขาตื่นเช้าแล้วตนเองตื่นสาย เมื่อกกล่าวโดยสรุป ก็คือ “สอนเขาอย่างไร ก็ต้องทำตนอย่างนั้น”

๑๐. หลักการของบัณฑิตด้านการคิด การพูด การอ่าน การเขียน พร้อมทั้งวิธีปฏิบัติให้ได้การยอมรับความเป็นบัณฑิตในสังคมชุมชนวิชาการ

บัณฑิตย่อมมีหลักการในการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านการคิด
- ด้านการพูด
- ด้านการอ่าน
- ด้านการเขียน

โดยบัณฑิตย่อมปฏิบัติกรในด้านต่าง ๆ เหล่านี้โดยประกอบด้วยเมตตาธรรมต่อตนเองและคนอื่น บนหลักการที่ว่า “ธรรมดาของตัวเรารักสุขเกลียดทุกข์ ฉันทใด คนอื่นสัตว์อื่นก็ย่อมรักสุขเกลียดทุกข์ ฉันทนั้น” เมื่อดำเนินการอยู่บนหลักการดังกล่าวมานี้แล้วบัณฑิตก็ย่อมที่จะทำ พูด อ่าน และเขียนเรื่องที่มีแต่ทำให้ตนและคนอื่นมีความสุข

ส่วนด้านการปฏิบัติตนให้ได้รับการยอมรับความเป็นบัณฑิตในสังคมชุมชนวิชาการนั้น บัณฑิตที่ดีควรปฏิบัติตน ดังนี้

- แสดงออกอย่างสุรศรีสร้าง
- ปล่อยวางอย่างสันติ
- ไม่ด่าริการเบียดเบียนหรือทำลาย
- แม้ตัวต้องตายก็ไม่คลายจากการทำความดีตามหน้าที่ของตน

^{๑๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), “รวมบทความวิทยานิพนธ์ ระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต”, (กรุงเทพมหานคร : หอไตรการพิมพ์, ๒๕๕๓), คำนียม.

๑๑. บัณฑิตกับการแสวงหาความรู้ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันขอเพียงพากเพียรขยัน มนุษย์ก็สามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างมากมายมหาศาล ทั้งนี้ เพราะมีช่องทางให้แสวงหาความรู้ได้มากมายหลายช่องทางด้วยกันโดยไม่ยากลำบากใดๆ ในการใช้ช่องทางนั้น ๆ เช่น ช่องทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ขอเพียงไม่ไปติดอยู่กับเครื่องล่อที่เขาทำล่อไว้เพื่อที่จักพันนาการผู้หลงติดในเครื่องล่อต่าง ๆ ไว้ เช่น การแชท เป็นต้น

๑๒. การสร้างแรงบันดาลใจให้กับบัณฑิตในการศึกษา

การที่เอาตมาไปเรียนหนังสือ(ปริญญา)เพิ่มเติมมีพระภิกษุสามเณรรุ่นหลังๆ เขาพากันถามเอาตมาว่า “พระอาจารย์มีอะไรเป็นแรงบันดาลใจในการเรียน” ก็ให้คำตอบไป ดังนี้

- ให้คิดเสมอว่า “มีอะไรก็ไม่ปาน มีการศึกษา เพราะ การศึกษา คือ งานสร้างชีวิต”
- ให้ท่องคาถาห้าคำที่ว่า “ขยัน ขยัน ขยัน ขยัน และขยัน”

หากทำได้อย่างนี้ ในอนาคต ด้วยอำนาจของการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเองอย่างแน่นอน

๑๓. ตัวอย่างบัณฑิตที่ดีในสังคมไทย

จริงๆ แล้วใครก็สามารถเป็นตัวอย่างของบัณฑิตที่ดีในสังคมไทยได้ หากเขาคอนั้นมีการศึกษาแล้ว หรือมีความรู้แล้วก็นำความรู้นั้นๆ มาสรรค์สร้างความดีแล้วแบ่งปันความสุขและความดีงามนั้นให้แก่สังคมบ้าง โดยไม่ใช้ความรู้ ความสามารถ เพียงเพื่อตน ครอบครัว และวงศาคณาญาติของตนเองเท่านั้น

สำหรับบัณฑิตผู้ควรเป็นตัวอย่างที่ดีและยิ่งใหญ่ตลอดกาลในใจของทุกคน คือ ในหลวง หรือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ของคนไทย พระองค์ผู้ทรงมีแต่ให้และให้ตลอดกาลเสมอมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระดำรัสเกี่ยวกับในหลวงที่ฟังแล้วประทับใจมากไว้ว่า “ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นดั่งสายน้ำ ฉันจะเป็นดั่งปลา ปลาที่มีแต่ความจงรักภักดีต่อน้ำตลอดเวลา” หากนักศึกษาทั้งหลายนำพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมาดัดแปลงใหม่ให้เข้ากับพวกเรา น่าจะได้เป็นว่า “หากเปรียบเทียบการศึกษา คือ สายน้ำ ฉัน ก็คือ ปลา ปลาที่จะใกล้ชิดและจงรักภักดีต่อน้ำตลอดเวลา” หมายความว่า “ในฐานะเป็นนักศึกษา พวกเราจักอยู่กับการศึกษาหรือการเรียนอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา”

สรุป

บัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ การแสดงตนต่อสาธารณะบ่งบอกถึงความเป็นบัณฑิตที่ดีหรือไม่ดี จำแนกได้บัณฑิตที่ดี มีลักษณะ น่ารัก น่ายกย่อง รู้จักเจรจา อดกลั้นต่อคำล่วงเกิน และพึ่งพาตนเองได้ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นคุณลักษณะบัณฑิตที่ดีนั้นต้องมาจากคุณธรรมประจำใจ เช่น กตัญญูและสัจจะ เป็นต้น ซึ่งสังคมรับรู้และเห็นความสามารถของบัณฑิตที่ก่อให้เกิดเป็นส่วนหนึ่งส่วนดีของสังคม ที่ทำประโยชน์แก่ครอบครัวและสังคมผ่านการคิดและการปฏิบัติเชิงบวก งดเว้นการคิดและการปฏิบัติเชิงลบ ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมอย่างมีความสุข อีกทั้งตัวกลางในการสื่อสารให้บุคคลในสังคมเกิดการสมาคมซึ่งตัวบัณฑิตเองดำรงตนในฐานะผู้นำสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สั่งสอนบุคคลอื่นให้เรียนรู้ได้ บุคคลในสังคมยอมรับหลักการของบัณฑิตด้านการคิด การพูด การอ่าน การเขียน มาใช้ในการดำเนินชีวิตและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ปล่อยวางอย่างสันติ ซึ่งมีบุคคลในสังคมยึดต้นแบบจากบัณฑิต

สุดท้ายขออำนวยการอำนวยพรให้นักศึกษาและผู้อ่านทุกท่าน ทุกคน จงมีสุขภาพแข็งแรงและมีแรงใจไม่ย่อท้อ และสำเร็จการศึกษาตามความปรารถนาของตน ๆ ด้วยกันทั้งสิ้น เทอญ

บรรณานุกรม

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). “รวมบทความวิทยานิพนธ์ ระดับพุทธศาสตร

มหาบัณฑิต และพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต”. กรุงเทพมหานคร :

หอไตรการพิมพ์, ๒๕๕๓.

_____ . “หลักการและวิธีการเทศน์”. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :

หจก. สามลดา, ๒๕๕๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. มุลินธิ. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

สม สุจิรา. “อินส์ไตน์พบ พระพุทธเจ้าเห็น II”. พิมพ์ครั้งที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์

ธรรมะ, ๒๕๕๔.

การควบคุมและการบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ไทย

Thai Sangha Control and Hierarchy

สุรพล สุยะพรหม*

บทคัดย่อ

คำว่า “สงฆ์” แปลว่า หมู่ หรือชุมชน โดยหมู่หรือชุมชนที่จะเป็นสงฆ์ ก็คือหมู่หรือชุมชนที่มีการจัดตั้งวางระเบียบเป็นอย่างดี มีอุดมคติมีจุดมุ่งหมายว่า จะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ เพื่อประพฤติปฏิบัติกระทำการที่ดีงาม ดังที่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ก็คือชุมชนที่อยู่ร่วมกัน เพื่อเจริญไตรสิกขา เพื่อจะได้ฝึกฝนตนให้เจริญงอกงามขึ้นในศีล สมาธิ ปัญญา หรือความหมายของสงฆ์ หรือพระสงฆ์ในพระรัตนตรัยนั้น ก็คือ หมู่ชนผู้ปฏิบัติตามมรรค และผู้สำเร็จผลซึ่งผู้ศรัทธามั่นใจว่าเป็นหมู่ชน หรือสังคมอันประเสริฐที่ควรสร้างสรรคให้เกิดขึ้น ซึ่งคนสามารถมีส่วนร่วมได้ ด้วยการปฏิบัติตามมรรคและการสำเร็จผลนั้น เริ่มต้นด้วยการปฏิบัติตามลักษณะแบบอย่างที่น่าปรากฏภายนอกคือวินัย ความสามัคคีและความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี การมีโยนิโสมนสิการที่ดี การปฏิบัติตามมรรคที่ดี จะเจริญงอกงามได้ผลดีในสังคมที่ดำเนินตามคติแห่งสงฆ์นี้ แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็ตรัสว่า “พระองค์ทรงเคารพพระธรรม และเมื่อพระสงฆ์ (ที่พระองค์ทรงตั้งขึ้น) เจริญใหญ่ขึ้น ก็ทรงเคารพด้วย” คือทรงให้ความสำคัญกับส่วนรวม ถือส่วนรวมเป็นใหญ่ มุ่งที่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ การได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับชาติไทยตลอดไป

คำสำคัญ : การควบคุม; การบังคับบัญชา; องค์กรสงฆ์ไทย

---

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการทั่วไป, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The word “Sangha” means a group or a community of monks (sangha) who has been established in an orderly way. It is ideal and objectives are living together with peace in order to behave and practice as monkhood in Buddhism. The sangha always learn and practice the Threefold Training (training in higher morality, training in higher mentality, and training in higher wisdom) to develop to meet the whole growth of the Threefold Training. In addition, the meaning of Sangha in the Triple Gem is the group of monks who practice the magga and the meaning of Sangha in the Triple Gem is the group of monks who practice and train the Noble Eightfold Path. The group of people who follow this or have faith to do in this way will grow oneself and others and society as well. The importance to do physically in disciplinary, harmonious, and friendly association. When the group have develop physically, verbally and mentally, they will meet the whole growth of their living. The Buddha used to say, “I, myself respect to the Dhamma and my disciples do the same way”. The Buddha holds unity and its benefit as the highest goal.

Keywords : Control; Command; Sangha Supreme Council of Thailand.

บทนำ

สงฆ์ในพระพุทธศาสนา คือ ชุมชนที่จัดตั้งวางระเบียบเป็นอย่างดี มีจุดมุ่งหมายในการอยู่ร่วมกัน เพื่อเจริญไตรสิกขา เพื่อจะได้ฝึกฝนตนให้เจริญอกงามในศีล สมาธิ ปัญญา โดยการอยู่ร่วมกันนี้ มีวินัย เป็นเครื่องฝึกตนและเป็นเครื่องมือช่วยจัดสภาพแวดล้อมและระบบการอยู่ร่วมกัน เมื่อกล่าวในทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาแล้ว จะเห็นได้ว่าการปกครองคณะสงฆ์มีกำเนิดขึ้นมา หลังจากที่พระปัญจวัคคีย์ได้บวชเป็นพระภิกษุแล้ว ทำให้เกิดเป็นสังฆรัตนะขึ้นในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา นักปราชญ์และท่านผู้รู้ทางพระพุทธศาสนา จึงมีความเห็นร่วมกันว่า ถึงเวลาแล้วที่ควรจะต้ององค์กรสงฆ์ไทยให้เป็นองค์กรสงฆ์ที่พึงปรารถนาในหลายมิติ จัดให้องค์กรสงฆ์ไทยมียุทธศาสตร์พลังพระอรหันต์ ซึ่งหากสามารถจัดองค์กรสงฆ์ไทยให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยมีฐาน

พระธรรมวินัยเป็นหลักแล้ว ก็เชื่อแน่ว่า จะเป็นองค์กรสงฆ์ที่เข้มแข็ง นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่สังคมไทยได้ไม่ยาก และที่สำคัญก็คือ พระสงฆ์ไทยจะได้ทำหน้าที่ของพุทธสาวก คือ

๑. แนวคิดการปกครองคณะสงฆ์

การอยู่ร่วมกันของสงฆ์ที่เป็นชุมชนหนึ่ง กล่าวได้ว่า มีวินัยเป็นเครื่องฝึกตนและเป็นเครื่องมือช่วยจัดสภาพแวดล้อมและระบบการอยู่ร่วมกัน โดยนัยนี้ วินัย จึงหมายถึง^{๑๗}

๑) การใช้ระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้น เป็นเครื่องมือสร้างโอกาสให้คนหรือสงฆ์ได้พัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น หรือการชักนำดูแลให้คนใช้ระเบียบและระบบนั้นเป็นเครื่องมือที่จะช่วยกันทำให้สังคมเป็นแหล่งอำนวยโอกาสในการพัฒนาชีวิตของตน

๒) การใช้ระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้นนั้น เป็นเครื่องมือควบคุมคนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย หรือการบังคับควบคุมคนให้เป็นอยู่และประพฤติปฏิบัติดำเนินกิจการตามระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้นนั้น

การปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ถือมีกำเนิดเป็นรูปธรรมขึ้นนับตั้งแต่ ๒ เดือนหลังจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาเช่นนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^{๑๘}

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงถือว่ามีความสำคัญต่อความมั่นคงของพุทธศาสนา เป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ การดำรงอยู่ของคณะสงฆ์คือเป็นตัวแทนที่เป็นสาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย^{๑๙} ดังนั้น การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความจำเป็น เพราะนั่นคือการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย ย่อมมีเอกลักษณ์เป็นการเฉพาะ นอกจากจะเป็นไปตามพระธรรมวินัยแล้ว ยังได้มี

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๔๘.

^{๑๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๑๙} พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), **ธรรมบทวิเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวัน, ๒๕๓๐), หน้า ๖๓๓.

แบบแผนตามที่ได้กำหนดขึ้นมาในประเทศไทยเป็นการเฉพาะอีกด้วย ดังที่จะได้กล่าวถึงการควบคุมและการบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ไทยในรายละเอียดต่อไป

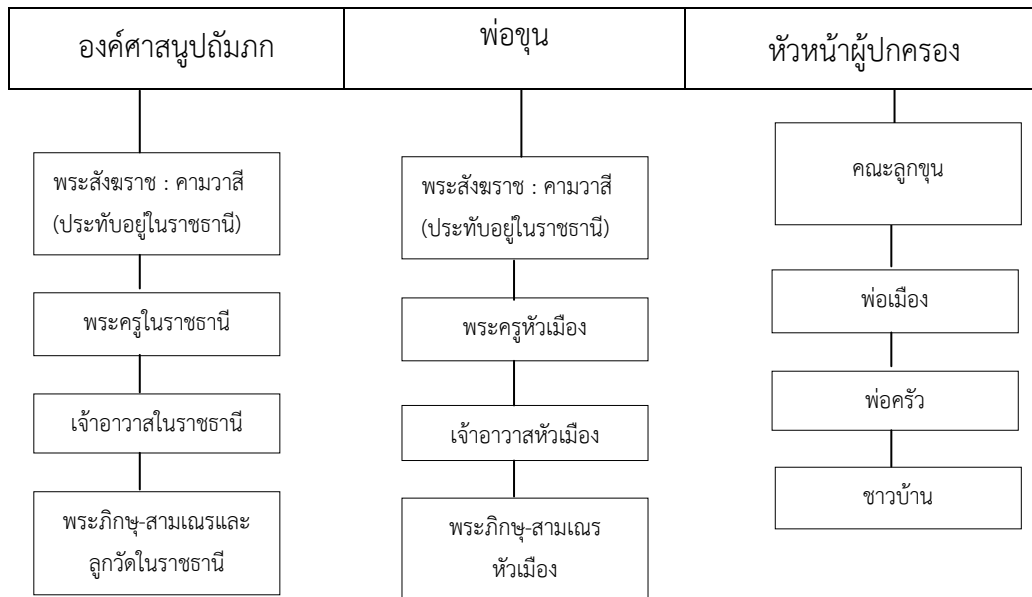
๒. การควบคุมและการบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ในสมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัย ระยะเวลาเริ่มต้นกล่าวได้ว่ามีพระสงฆ์ ๒ คณะ คือ คณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทที่เรียกกันในสมัยนั้นว่าหินยานซึ่งมีอยู่เดิม ตั้งแต่สมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์กับคณะสงฆ์ฝ่ายหินยานแบบลังกาที่จาริกมาจากเมืองนครศรีธรรมราช ได้รวบรวมยุบนิกายเป็นคณะเดียวกันเมื่อคราวเป็นคณะสงฆ์ลังกาวงศ์

คณะสงฆ์ในสมัยสุโขทัยจึงมี ๒ คณะคือ คณะคามวาสี ได้แก่ คณะสงฆ์ฝ่ายฆราวาสและคณะอรัญวาสี ได้แก่ คณะสงฆ์ฝ่ายช้าย ทั้งสองฝ่ายปกครองแยกจากกัน คือ เป็นเสมือนองค์กรที่ปกครองโดยอิสระจากกัน แต่ละคณะมีเจ้าคณะผู้ปกครองบังคับบัญชาสูงสุดเป็นของตนเองที่เรียกว่า พระสังฆราช มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลฝ่ายของตน ดังนั้น กรุงสุโขทัยจึงมีพระสังฆนายกหรือประมุขสงฆ์ ๒ รูปคือ พระสังฆราชคณะคามวาสีและพระสังฆราชคณะอรัญวาสี เช่น ใน พ.ศ. ๑๙๔๙ พระครูติลกตริณศีลคันทรววาสีธรรมกิตติ สังฆราชมหาสามีเจ้า สถิต ณ วัดป่า แต่ทรงเป็นพระสังฆราชคณะอรัญวาสี อีกฝ่ายคือพระสังฆราชญาณรุจิมหาเถร เป็นพระสังฆราชของคณะสงฆ์คามวาสี^{๒๐}

ดังนั้น โครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ในสมัยนั้น มีการจัดการบริหารและสายการบังคับบัญชาคู่ขนานไปกับการจัดโครงสร้างการปกครองประเทศ โดยที่มีพ่อขุน (พระมหากษัตริย์) ทรงเป็นประมุขของทั้งอาณาจักรและศาสนจักร ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรอาจพิจารณาได้จากแผนภูมิดังต่อไปนี้

^{๒๐} พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๘.

แผนภูมิที่ ๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรในสมัยสุโขทัย

๓. การควบคุมและการบังคับบัญชาองค์กรสงฆ์ไทยในสมัยอยุธยาและธนบุรี

เมื่อกรุงสุโขทัยหมดอำนาจ พระเจ้าอู่ทองหรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ ซึ่งถือว่าเป็นราชอาณาจักรที่ ๒ ของไทย และมีพระมหากษัตริย์เสด็จขึ้นครองราชย์ติดต่อกันถึง ๓๓ พระองค์ กล่าวด้านพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่สืบเนื่องจากกรุงสุโขทัย การปกครองคณะสงฆ์คงเป็นไปตามแบบอย่างการปกครองคณะสงฆ์ในยุคสุโขทัย คือ เป็นคณะคามวาสีและคณะอรัญวาสี แต่ว่าความเลื่อมใสในพระสงฆ์ลังกาวงศ์ยังมีความเจริญแพร่หลายมาตามลำดับ คณะของพระภิกษุสงฆ์คณะเดิมเริ่มมีน้อยลดลงเพราะพากันไปบวชอยู่ในคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ ปรากฏตามหลักฐานพงศาวดารหนังสือตำนานโยนก ว่า^{๒๑}

เมื่อ พ.ศ. ๑๙๖๕ ซึ่งตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระอินทราชาธิราชที่ ๖ ครองราชสมบัติ มีคณะพระภิกษุ จำนวน ๑๐ รูป โดยแยกจากสายใต้ ดังนี้

๑) สายพระมหาเถระ จากเชียงใหม่ ๗ รูป คือ

- (๑) พระธรรมคัมภีร์
- (๒) พระเมธีกร

^{๒๑} สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนานปกครองคณะสงฆ์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สามมิตร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๖.

- (๓) พระญาณมงคล
- (๔) พระศีลวงค์
- (๕) พระสารีบุตร
- (๖) พระธรรมรัตน์
- (๗) พระพุทธศาคร

๒) สายพระมหาเถระจากกรุงศรีอยุธยา ๒ รูป คือ พระพรหมมณี และพระโสมเถระ

๓) สายพระมหาเถระจากประเทศกัมพูชา ๑ รูป คือ พระญาณสิทธิ

ทั้ง ๑๐ รูป ได้พาพระภิกษุอีกจำนวนมากไปประเทศศรีลังกาและได้อุปสมบทแปลงนิกายใหม่เป็นสังฆนิกาย ณ อุทกุกเขปสีมา แม่น้ำกัลยาณี โดยมีพระวันรัตน์มหาเถระเป็นพระอุปัชฌาย์ ใน พ.ศ. ๑๙๖๗

ทั้งคณะได้ศึกษาพระธรรมวินัยในประเทศศรีลังกาหลายปี เมื่อจะเดินทางกลับประเทศไทย จึงได้อาราธนาพระชาวลังกา ๒ รูป คือ พระมหาวิกรมพาหุ และพระอุดมปัญญา ให้มาร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยโดยขึ้นมาที่กรุงศรีอยุธยาแล้วค่อยแยกย้ายกันไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนมีผู้เลื่อมใสศรัทธาขออุปสมบทเป็นภิกษุ เกิดเป็นคณะใหม่ที่เรียกว่า คณะคามวาสี ฝ่ายขวา หรือคณะป่าแก้ว ที่ชื่อว่าคณะป่าแก้ว เพราะมีอุปชฌาย์รูปเดียวกัน ที่ชื่อว่า วันรัตน์ ซึ่งแปลว่า ป่าแก้ว ดังนั้น วัดวาอารามที่มีคณะสงฆ์นี้พำนักอยู่ วัดจะมีชื่อว่าคณะป่าแก้ว เช่น วัดไตรภูมิคณะป่าแก้ว วัดเขียนป่าแก้ว เป็นต้น

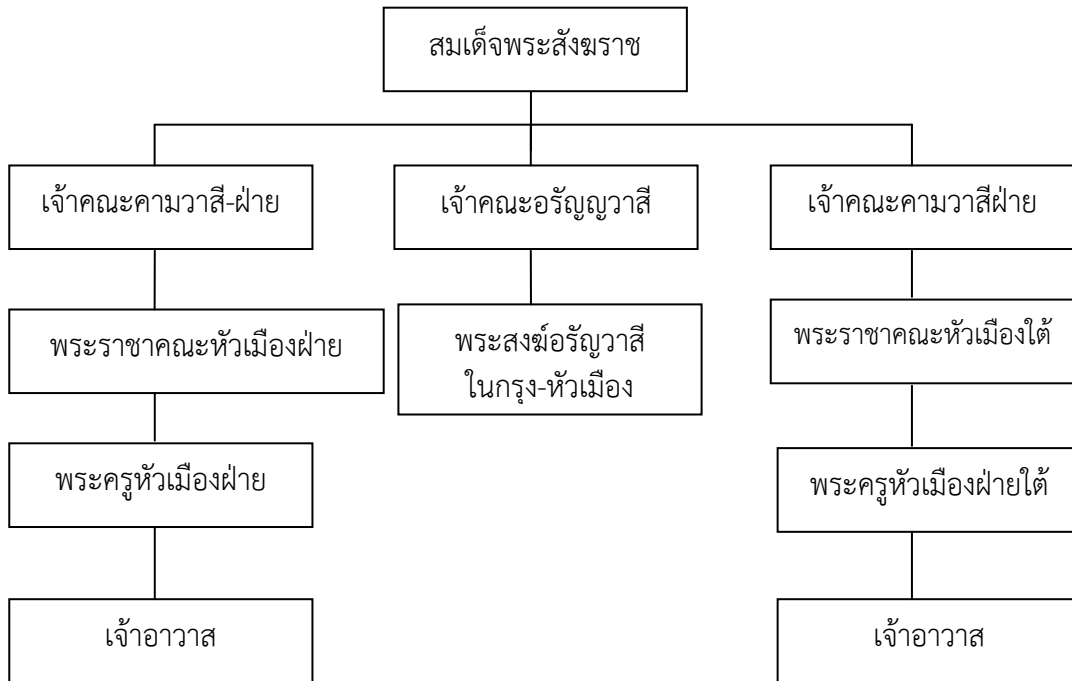
การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี คณะสงฆ์แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ

๑) คณะคามวาสีฝ่ายซ้าย คือ คณะของพระสงฆ์นิกายเดิมที่มีมาตั้งแต่แรกสถาปนากรุงสุโขทัย มีพระพุทโธษาจารย์ เป็นเจ้าคณะฝ่ายคามวาสีฝ่ายซ้าย

๒) คณะอรัญวาสี คือ คณะที่สืบต่อประเพณีพระสงฆ์ลังกาวงศ์ในกรุงสุโขทัยมีพระพุทโธษาจารย์ เป็นเจ้าคณะ

๓) คณะคามวาสีฝ่ายขวา คือ คณะสงฆ์นิกายเดิมที่ไปศรีลังกาแล้วอุปสมบทใหม่แล้วกลับมาตั้งคณะใหม่ ในนามที่เรารู้จักคือ คณะป่าแก้ว^{๒๒} มีพระวันรัตน์ เป็นเจ้าคณะคามวาสีฝ่ายขวา

^{๒๒} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, อ่างแล้ว, หน้า ๑๒.

แผนภูมิที่ ๒ โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในสมัยอยุธยา

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชได้ ตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ทรงได้สืบเสาะหาพระมหาเถระผู้ใหญ่ในเมืองกรุงศรีอยุธยาผลปรากฏว่าพระผู้ใหญ่ชั้นนำในเมืองกรุงศรีอยุธยาไม่มี จึงมีพระราชประสงค์แต่งตั้งพระอาจารย์ตีซึ่งเป็นพระธรรมคา ไม่มีสมณศักดิ์อะไรมาก่อนเลยจากวัดประดู่ อยุธยา เป็นสมเด็จพระสังฆราชรูปแรก และทรงสถาปนาแต่งตั้งพระอาจารย์ลี วัดพนัญเชิง อยุธยาเป็นสมเด็จพระสังฆราชรูปที่สอง

ในสมัยกรุงธนบุรีนี้ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงมีความวิริยอุตสาหะที่จะฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เมื่อคณะสงฆ์รวมพลเป็นกลุ่มแล้วทำให้การปกครองเหมือนยุคกรุงศรีอยุธยาได้ แล้ว ก็ทรงให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้น แต่การปกครองคณะสงฆ์ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทรุดและเสื่อมอีกครั้งเป็นเพราะพระองค์ทรงวิปลาสนิญาทรงสั่งปลดสมเด็จพระสังฆราช (สี) ออกจากตำแหน่งแล้ว ตั้งพระธรรมธีรราชมุนี (ชื่น) วัดหงษ์รัตนาราม ให้เป็นสมเด็จพระสังฆราชแทน (รูปสุดท้ายในสมัยกรุงธนบุรี)

ส่วนตำแหน่งการปกครองและการแต่งตั้งสมณศักดิ์ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสันนิษฐานว่า “ในสมัยกรุงธนบุรี ดูเหมือนว่าจะไม่มีทำเนียบสมณศักดิ์ขึ้นตามลำดับของพระเจ้าธนบุรี” การปกครองไม่แตกต่างจากกรุงศรีอยุธยา แต่ในยุคกรุงธนบุรีใช้ระยะเวลาแค่ ๑๔-๑๕ ปี เท่านั้น

๔. การควบคุมและการบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

โครงสร้างรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยรัตนโกสินทร์ยังเป็นแบบกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตรากฎหมายคณะสงฆ์ออกมารวม ๑๐ ฉบับ คือ

ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๓๒๕	ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๒๖
ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๒๖	ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๒๖
ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๓๒๖	ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๓๒๖
ฉบับที่ ๗ พ.ศ. ๒๓๒๖	ฉบับที่ ๘ พ.ศ. ๒๓๓๒
ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๓๓๗	ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๓๔๔

วัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย เพื่อการควบคุมดูแลหรือลงโทษแก่พระภิกษุที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอยู่เป็นประจำ ถ้าคงอาศัยพระธรรมวินัยหรือที่เรียกว่าศีล ๒๒๗ ข้อ ก็คงไม่เพียงพอสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันนี้ และทรงมีประสงค์ให้พระภิกษุสงฆ์ปรับปรุงคณะสงฆ์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

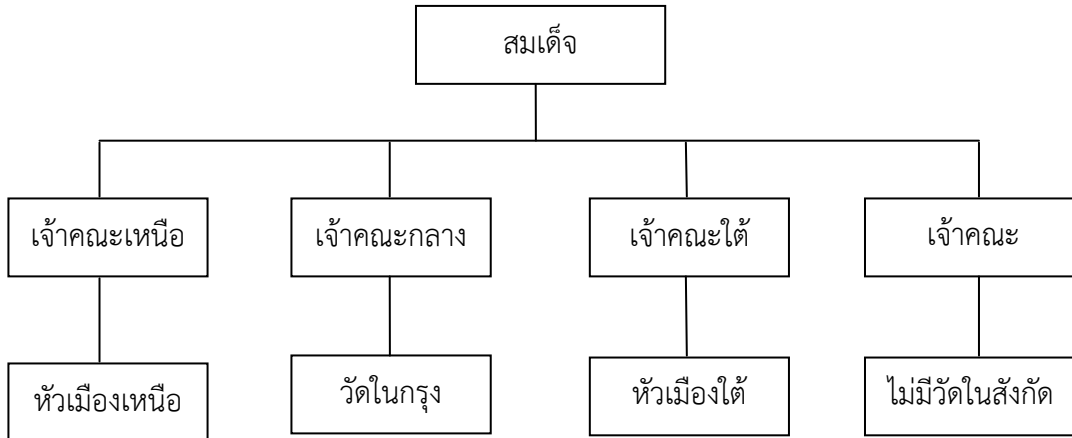
การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๗ พระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ทรงมีความเคารพในองค์พระภิกษุสามเณรอย่างยิ่ง แม้พระภิกษุจะประพฤติชั่วอย่างไรไม่ค่อยสนพระทัยนักจนเป็นที่มาของคำว่า “ชั่วชั่งซี ดีชั่งสงฆ์” ในด้านการปกครองคณะสงฆ์ ทรงโปรดให้ทรงสร้างวัดพระอารามหลวงและราชวรวิหารในกรุงเทพมหานครเข้าด้วยกัน โดยจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์เพิ่มอีก ๑ คณะ จากรูปแบบเดิมคือ

๑) คณะคามวาสีฝ่ายชาย	ปกครองคณะสงฆ์หัวเมืองภาคเหนือ
๒) คณะอรัญญวาสี	ปกครองพระนักปฏิบัติที่วราชอาณาจักร
๓) พระคามวาสีฝ่ายขวา	ปกครองคณะสงฆ์หัวเมืองภาคใต้
๔) คณะกลาง	ปกครองพระอารามหลวงกับวัดราชวรวิหารในกรุงเทพมหานคร

จึงสรุปได้ว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคนั้นบริหารตามภาค คือ

๑) คณะกลาง	กรุงเทพมหานคร
๒) คณะเหนือ	ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓) คณะใต้	ภาคใต้
๔) คณะอรัญญวาสี	วัดป่าทั้งหมด

การบริหาร ๔ คณะอย่างง่านี้ มีเจ้าคณะใหญ่ที่เป็นผู้บังคับบัญชาดูแล กิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน แต่ว่าเจ้าคณะใหญ่ทั้ง ๔ ต้องขึ้นอยู่กับสมเด็จพระสังฆราช

แผนภูมิที่ ๓ โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ ๔ โครงสร้างโดยภาพรวมทั่วไปเหมือนสมัยรัชกาลที่ ๓ คือแบ่งออกเป็นการบริหาร ๕ คณะ โดยเพิ่มคณะธรรมยุติกนิกายอีก ๑ คณะ แท้จริงนั้น คณะธรรมยุติกนิกายได้ก่อกำเนิดมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ เพราะขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงผนวชอยู่ทรงได้พระฉายาว่า วชิรญาณโณใน พ.ศ. ๒๓๖๗ ขณะที่ทรงผนวชอยู่นั้นประทับอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ เสด็จสวรรคต แต่มิได้มอบพระราชสมบัติให้แก่ผู้ใดเลย แต่ว่าโบราณราชประเพณีแล้วเจ้าฟ้ามงกุฎ (พระวชิรญาณภิกขุ) เป็นพระราชโอรสซึ่งประสูติแต่พระอัครมเหสี ควรแก่การสืบราชสมบัติสันตติวงศ์แต่พระวชิรญาณโณภิกขุไม่ประสงค์จะรับตำแหน่งราชสมบัติเพราะได้ปรึกษาทางญาติผู้ใหญ่ภายในแล้วจึงตัดสินพระทัยจะผนวชต่อไป

ในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ จัดระบบการปกครองใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชาอาณาจักร

โครงสร้างที่สำคัญของการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๘๔ นี้ เป็นการจำลองแบบอนูโลมตามการปกครองของฝ่ายอาณาจักรตามหลักการประชาธิปไตย มีสมเด็จ

พระสังฆราชเป็นประมุขของคณะสงฆ์พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้ง และให้มีการแบ่งอำนาจบัญชาการกิจการคณะสงฆ์ออกเป็นสามส่วนคือ^{๒๓}

๑) อำนาจบัญญัติสังฆานัติ ซึ่งคู่ขนานไปกับอำนาจนิติบัญญัติของอาณาจักร องค์กรที่ เป็นผู้ใช้ และทำหน้าที่บัญญัติสังฆานัติ ได้แก่ สังฆสภา (เทียบได้กับรัฐสภา) ประกอบด้วยสมาชิกสังฆสภาไม่เกิน ๔๕ รูป สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งจาก (๑) พระเถระที่มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นธรรมขึ้นไป (๒) พระคณาจารย์เอก และ (๓) พระเปรียญเอก

๒) อำนาจบริหารคณะสงฆ์ ซึ่งเทียบได้กับอำนาจบริหารซึ่งมีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจของทางอาณาจักร ส่วนทางศาสนจักรนั้น องค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร คือ คณะสังฆมนตรี ประกอบด้วยสังฆนายก (เสมือนนายกรัฐมนตรี) และสังฆมนตรีอื่นไม่เกิน ๙ รูป แต่งตั้งโดยสมเด็จพระสังฆราช คณะสังฆมนตรีร่วมกันรับผิดชอบและบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ องค์การด้วยกันซึ่งเทียบเท่ากับกระทรวง แต่ละองค์การมีสังฆมนตรีว่าการและผู้ช่วย ๑ รูป เป็นผู้ดูแล รับผิดชอบในการบริหาร องค์การการบริหารทั้ง ๔ ได้แก่

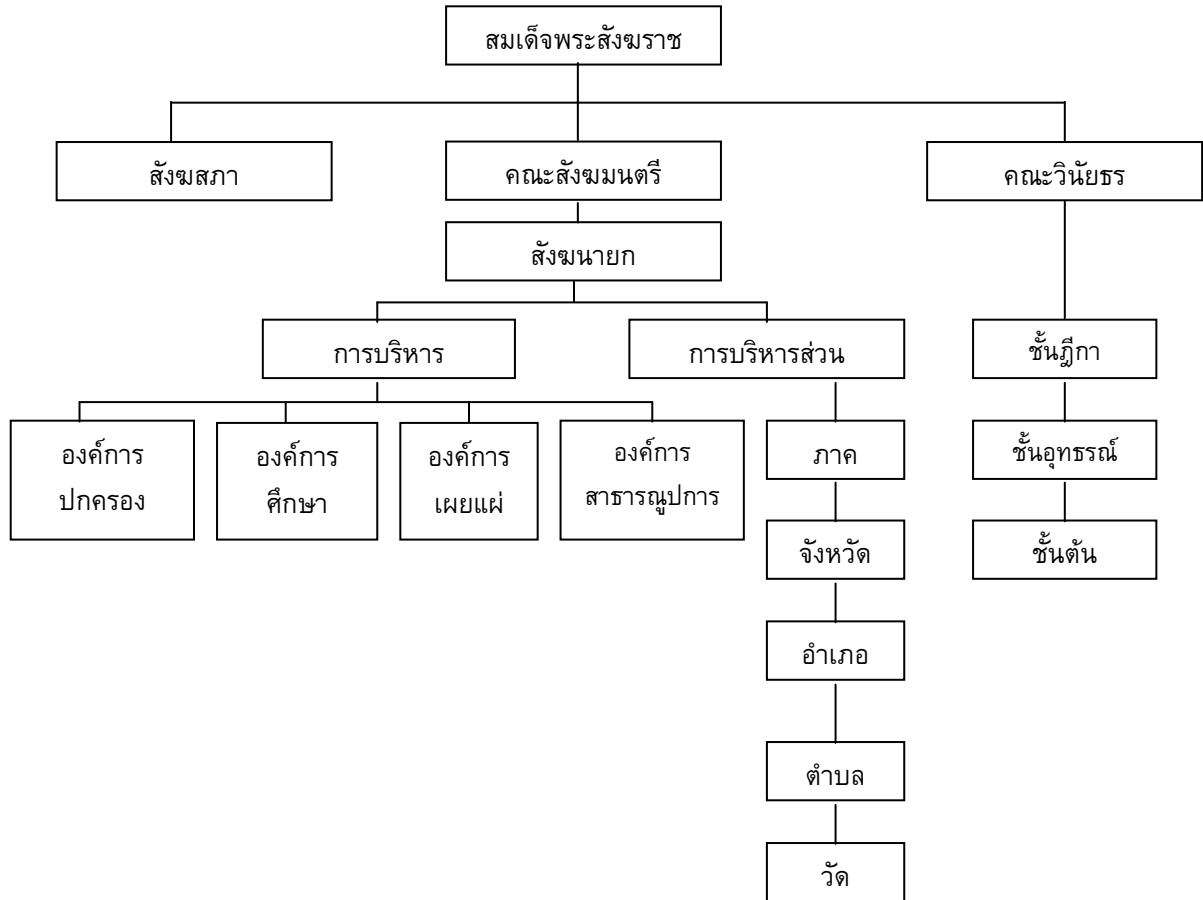
- (๑) องค์การปกครอง
- (๒) องค์การศึกษา
- (๓) องค์การเผยแผร์
- (๔) องค์การสาธารณูปการ

๓) อำนาจคณะวินัยธร (เทียบเท่าอำนาจตุลาการของฝ่ายอาณาจักร) ทำหน้าที่วินิจฉัยและระงับอธิกรณ์ต่าง ๆ การตีความกฎหมาย สังฆานัติและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับพระวินัยต่างๆ แบ่งออกเป็นสามชั้น เช่นเดียวกับระบบศาลยุติธรรมของฝ่ายอาณาจักร อันได้แก่ ชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา

ส่วนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคนั้น ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนักแผนภูมิแสดงโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. พ.ศ. ๒๔๘๔^{๒๔}

^{๒๓} สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๖๔-๖๕, และดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร รมมจิตโต), อ้างแล้ว. หน้า ๓๗-๔๓.

^{๒๔} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร รมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๔๐.

แผนภูมิที่ ๔ แสดงโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. พ.ศ.๒๕๘๔

๕. การควบคุมดูแลบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน นอกจากจะมีการปกครองโดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นหลักแล้ว ยังต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ ให้สอดคล้องกับนโยบายและวิธีการปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำที่เข้มแข็ง^{๒๕} ดังจะเห็นได้จากเหตุผลของการยกเลิก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๘๔ และประกาศใช้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่ว่า “โดยที่การจัดดำเนินการของคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้น เป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการ จึงเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราชองค์สกลมหาสังฆปริณายกทรงบัญชาการ

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

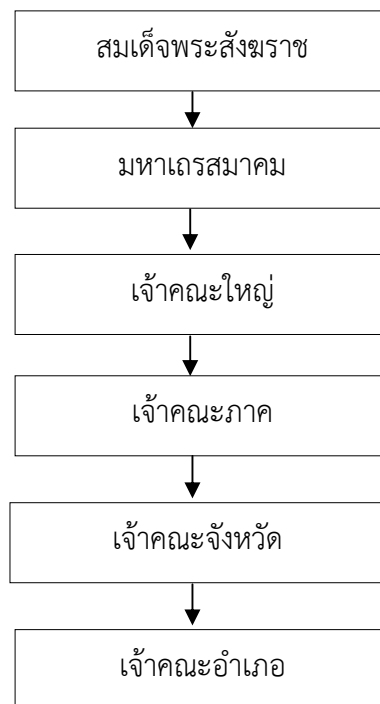
คณะสงฆ์ ทางมหาเถรสมาคมอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”^{๒๖}

ด้วยเหตุผลอันเนื่องมาจากความวุ่นวายภายในคณะสงฆ์เอง และอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใต้การนำของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดังกล่าวมา จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โครงสร้างการบริหารตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีสาระสำคัญดังนี้

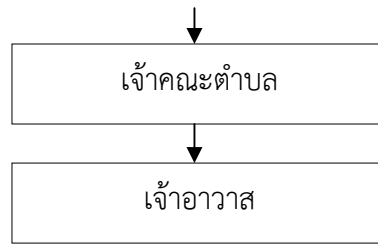
๑) ยกเลิกสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร อำนาจที่องค์กรทั้งสามเป็นผู้ใช้แยกจากกัน ให้สมเด็จพระสังฆราชและมหาเถรสมาคมเป็นผู้ใช้

๒) สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประมุขของคณะสงฆ์ไทย และเป็นประธานกรรมการมหาเถรสมาคม มหาเถรสมาคมประกอบด้วยพระสงฆ์สมณศักดิ์ ระดับสมเด็จพระราชาคณะทุกรูป และพระราชาคณะจำนวน ๔-๘ รูป โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเลขานุการโดยตำแหน่ง โครงสร้างของคณะสงฆ์สองส่วนนี้เป็นองค์กรบริหารกิจการคณะสงฆ์ทุกด้าน เช่นเดียวกับหัวหน้าคณะรัฐบาลเผด็จการที่รวบอำนาจไว้กับตน

๓) ส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. พ.ศ. ๒๕๐๕ อาจสรุปได้ตามแผนภูมิข้างล่างนี้

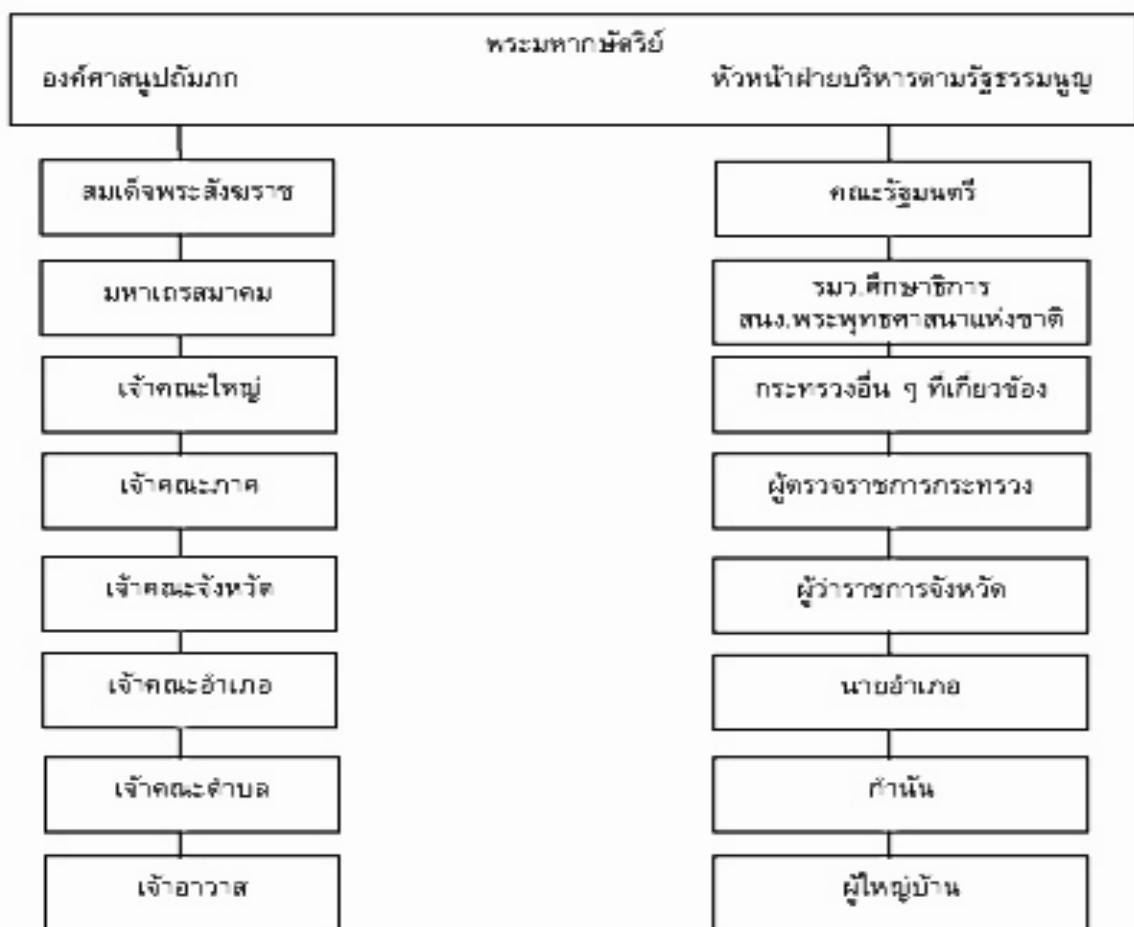

^{๒๖} การประกาศเหตุผลการใช้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕. ซึ่งปรากฏในท้ายของ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ตูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปญโญ), เรียบเรียง, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๙๓-๑๐๘.

แผนภูมิที่ ๕ แสดงโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕.

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายอาณาจักรกับศาสนจักรในเชิงอุปถัมภ์และการคู่ขนานตามสายการบังคับบัญชา พิจารณาได้ดังนี้^{๒๗}

แผนภูมิที่ ๖ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักรตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕.

^{๒๗} สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม, อ่างแล้ว, หน้า ๗๒.

สรุป

สงฆ์ในพระพุทธศาสนา คือ ชุมชนที่จัดตั้งวางระเบียบเป็นอย่างดี มีจุดมุ่งหมายในการอยู่ร่วมกัน เพื่อเจริญไตรสิกขา เพื่อจะได้ฝึกฝนตนให้เจริญงอกงามในศีล สมาธิ ปัญญา โดยการอยู่ร่วมกันนี้ มีวินัยเป็นเครื่องฝึกตนและเป็นเครื่องมือช่วยจัดสภาพแวดล้อมและระบบการอยู่ร่วมกันเมื่อกล่าวในทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาแล้ว ได้เริ่มมีการตรากฎหมายคณะสงฆ์ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ เป็นต้นมา ทำให้การปกครองคณะสงฆ์มีการแบ่งการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ดูแลมณฑลต่างๆ รวมถึงกำหนดให้มีเจ้าคณะผู้ปกครองในชั้นต่างๆ และที่เพิ่มเติมเข้ามาใหม่ก็คือมีการแยกการปกครองเป็น ๒ นิกาย คือ มหานิกาย กับธรรมยุติกนิกายอีกทั้งตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการควบคุมและการบังคับบัญชาคณะสงฆ์ไทยเป็นอันมาก กล่าวคือ ได้กำหนดให้มีสังฆสภา สังฆมนตรี และคณะวินัยธร ทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการของคณะสงฆ์ ซึ่งถือได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามกฎหมายฉบับนี้อันุโลมตามการปกครองของฝ่ายบ้านเมืองหรืออาณาจักรที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัย

สรุปความว่า การควบคุมดูแลและการบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้ซึ่งเป็นไปตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ นับว่ายังไม่สมบูรณ์เป็นไปด้วยดีตามที่ควรจะเป็น ดังนั้น นักปราชญ์และท่านผู้รู้ทางพระพุทธศาสนา จึงมีความเห็นร่วมกันว่า ถึงเวลาแล้วที่ควรจะต้องจัดองค์กรสงฆ์ไทยให้เป็นองค์กรสงฆ์ที่พึงปรารถนาในหลายมิติ เช่น จัดองค์กรสงฆ์ให้เป็นสังคมที่มีค่านิยมที่ยกย่องผู้ที่พัฒนาตน จัดองค์กรสงฆ์ให้ตั้งมั่นในหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอน จัดองค์กรสงฆ์ไทยให้มีจิตสำนึกในการพระศาสนา จัดให้มีโรงเรียนพระสังฆาธิการ จัดให้องค์กรสงฆ์ไทยมียุทธศาสตร์พลังพระอรหันต์ ซึ่งหากสามารถจัดองค์กรสงฆ์ไทยให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยมีฐานพระธรรมวินัยเป็นหลักแล้ว ก็เชื่อแน่ว่า จะเป็นองค์กรสงฆ์ที่เข้มแข็ง นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่สังคมไทยได้ไม่ยาก และที่สำคัญก็คือ พระสงฆ์ไทยจะได้ทำหน้าที่ของพุทธสาวก คือ การได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับชาติไทยตลอดไป

บรรณานุกรม

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙.

พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), **ธรรมบทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวัน, ๒๕๓๐.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๗.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม**.

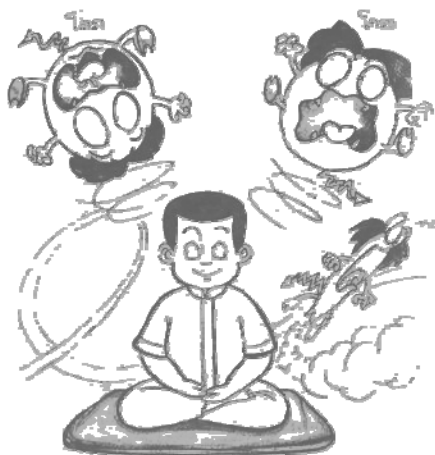
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑.

สมบุญ สุธาสารณ. **พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม**. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. **ตำนานปกครองคณะสงฆ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๖.

กรุงเทพมหานคร : สามมิตร, ๒๕๑๕, หน้า ๑๖.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอก

ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและของเอกชน

The Study on Managerial Efficiency in Doctoral Curriculum of Philosophy
in Private and Public Higher Education Institutions

อภิรักษ์ จันทร์ตะนี*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน โดยมีแบบสัมภาษณ์จำนวน ๓๐ ชุด และแบบสอบถาม ๑๖๕ ชุด โดย การวิจัยพบดังนี้

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาเอกเฉลี่ยอยู่ระดับมากถึงมากที่สุด อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ สื่อการสอน เฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด รูปแบบการเรียนการสอนระดับปริญญาบัณฑิตฯ เฉลี่ยมีระดับมากถึงมากที่สุด การวัดและประเมินการเรียนนักศึกษาปริญญาบัณฑิตเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด การเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียน ห้องปฏิบัติการฯ เฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด การศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ฯ เฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านการบริหารจัดการเพื่อใช้จ่ายในการเรียนการสอนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยรวมทั้ง ๗ ด้าน เฉลี่ยแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก และเฉลี่ยทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารหลักสูตรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนระหว่างผู้บริหารหลักสูตรกับนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยส่วนใหญ่

---

* รองศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ไม่แตกต่างกัน คือทั้งความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรกับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ; ประสิทธิภาพ; หลักสูตรปริญญาเอก

Abstract

This study aims to study opinion of doctoral administrators level and study the opinion of doctoral students for the managerial efficiency in doctoral curriculum of philosophy in Private and Public Higher Education Institutions. Collecting data by using 30 sets of structured interview and 165 sets of questionnaires survey. Using SPSS for data analysis. Finding are as follow,

Student opinion of efficiency to the managerial of doctoral curriculum in Private and Public Higher Education Institutions for the doctoral curriculum opening, on average is high to highest. For place equipment instruction materials, on average is high to highest. For pattern of doctoral studying, on average is high to highest. For assessment, on average is high to highest. For class attendant operation, on average high to highest. For doctoral research and study, on average is high to highest. For the study expend on average is high, all 7 sides, on average is high to highest. For the opinion of executive to the efficiency of managerial doctoral curriculum on average high.

To compare the opinion level of efficiency to the managerial doctoral curriculum in Private and Public Higher Education Institutions between executive level and doctoral students, there are no different, namely executive opinion and doctoral students opinion to the efficiency of managerial doctoral curriculum on average high as well. For the problem and development method for managerial doctoral curriculum and the doctoral research topics/doctoral research proposal or doctoral research defense. Suggestion that, executive and administrators for doctoral curriculum should find more efficiency solution.

Keywords : Management; Efficiency; Doctoral Curriculum

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายดังกล่าวได้ คือ คุณภาพของคน เพราะคนเป็นปัจจัยทางการบริหารและการผลิตที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายได้ตระหนักและให้ความสำคัญของกระบวนการพัฒนากำลังคนของตนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกตลอดจนปัญหาข้อบกพร่อง ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีความเหมาะสม เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพของการจัดการการศึกษาในระดับปริญญาเอกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิภาพทางการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน
- ๒) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีต่อประสิทธิภาพทางด้านบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน
- ๓) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาเอกต่อประสิทธิภาพทางด้านบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน
- ๔) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวิธีการบริหารจัดการหลักสูตรปริญญาเอกให้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกหรือกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาเอกและนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการและหรือบริหารธุรกิจ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยการจัดการเทคโนโลยีเอเชีย และมหาวิทยาลัยศรีปทุม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดย

จำแนกกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกทั้ง ๖ แห่ง จำนวน ๓๐ คน ส่วนจำนวนนักศึกษาที่กำลังศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาเอก ๖ มหาวิทยาลัยฯ จำนวน ๑๖๕ คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลำดับขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) **แบบสัมภาษณ์** เพื่อทำการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรหรือผู้บริหารหลักสูตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการหรือสาขาวิชาบริหารธุรกิจ

๒) **แบบสอบถาม** เพื่อสอบถามนักศึกษาระดับปริญญาเอก ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการหรือบริหารธุรกิจ

การอภิปราย

เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นนักศึกษาระดับปริญญาเอกต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน^{๒๘} ที่จำแนกตามเพศส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างกัน ๑ ด้านคือ การวัดและประเมินผลการเรียนระดับปริญญาเอก ทั้งนี้เป็นเพราะนักศึกษาในระดับปริญญาเอกส่วนใหญ่มีประสบการณ์และสามารถที่จะใช้วิจารณ์ญาณและแยกแยะออกว่าการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพระดับใดจึงทำให้ระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยรวมปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ มีความคิดเห็นในการเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาเอกแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพสมรส โดยรวมแล้วความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษา โดยรวมแล้วความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพโดยรวมแล้วความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ โดยรวมแล้วความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจาก พื้นฐานอาชีพและประสบการณ์ของนักศึกษามีที่มาต่างกัน จึงทำให้มุมมองหรือความคิดเห็นที่ได้เห็นต่อประสิทธิภาพบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกมีทั้งแตกต่างกันและเหมือนกัน เป็นต้น

โดยความคิดเห็นผู้บริหารหลักสูตรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกสรุปมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลางระดับมากและมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของ

---

^{๒๘} ชนิสรุ ทองขาว, ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป), (พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๗).

นักศึกษาต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรปริญญาเอกกับผู้บริหารหลักสูตรกับนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทั้งความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรกับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่นักศึกษาได้เสนอแนะ (ในแบบสอบถามปลายเปิด) เกี่ยวกับการจัดอาจารย์เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คุชฎีนิพนธ์ฯ มักจะมีข้อจำกัดในการจัดเวลาให้คำปรึกษาหรือแนะนำเรื่องเกี่ยวกับการเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ คุชฎีนิพนธ์และการสอบเค้าโครงหรือสอบปกป้องฯ โดยเฉพาะอาจารย์ที่เป็นประธานที่ปรึกษาฯ มีเวลาว่างไม่ตรงกับนิสิต นักศึกษา นับว่าเป็นปัญหาหลักในการเรียนการสอนระดับปริญญาเอก จึงเห็นสมควรให้ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรืออาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาจัดตารางเวลาให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ คุชฎีนิพนธ์ฯ อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อนิสิต นักศึกษาได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพในการเดินทางมาขอคำปรึกษาฯ

ส่วนการจัดให้อาจารย์เป็นที่ปรึกษาหลัก (ประธาน) และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (กรรมการร่วม) ยังมีบางสถาบันจัดอาจารย์เป็นประธานที่ปรึกษาไม่สอดคล้องกับ “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘”^{๒๙} เช่น การจัดให้อาจารย์ที่ไม่ได้เป็นอาจารย์ประจำในสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรมาเป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คุชฎีนิพนธ์ฯ หรือการจัดให้อาจารย์ที่จบปริญญาเอก (ดร.ใหม่) ซึ่งยังไม่มีผลงานวิจัยภายหลังจบปริญญาเอก (ที่ได้รับการตีพิมพ์) ให้เป็นประธานที่ปรึกษาหรือที่ปรึกษาร่วมฯ เป็นต้น

สรุปผลวิจัย

ผลการวิจัยนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๓๙ ส่วนอายุอยู่ในช่วง ๓๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔๕ สำหรับการศึกษาลูกสาวใหญ่จบปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ ๙๗.๕ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเจ้าของบริษัท ร้านค้าคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒๗ รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทห้างร้านและรับราชการ รัฐวิสาหกิจ ตามลำดับคิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘๕ และร้อยละ ๒๔.๒๔ ตามลำดับประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่ ๑๑ - ๑๕ ปีคิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔๘ สถานภาพสมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ ๔๙.๗๐

^{๒๙} ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘. เล่มที่ ๑๒๒, ตอนพิเศษ ๓๙ ง, ๒๕๔๘, หน้า ๑๘.

นักศึกษาระดับปริญญาเอกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน^{๓๐} เฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน จำแนกตามเพศ มี ๖ ด้าน ซึ่งความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน มี ๑ ด้าน คือ การวัดและประเมินผลการเรียนระดับปริญญาเอก โดยทั้งชายและหญิงมีความคิดเห็นต่างกัน ด้านการเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาเอกไม่แตกต่าง ส่วนอีก ๖ ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยรวมปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ มีความคิดเห็นที่การเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาเอกแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพสมรส โดยรวมแล้วความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษา โดยรวมแล้วความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ โดยรวมแล้วความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ โดยรวมแล้วความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกไม่แตกต่างกันโดยความคิดเห็นผู้บริหารหลักสูตรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอก สรุปมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลางระดับมากและมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรปริญญาเอกกับผู้บริหารหลักสูตรกับนักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทั้งความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรกับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่

บรรณานุกรม

ชนิสรา ทองขาว. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ

เอกชนวิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป). พระนครศรีอยุธยา :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๗.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘. เล่มที่ ๑๒๒.

ตอนพิเศษ ๓๙ ง, ๒๕๔๘.

สมโภช จตุพร. ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไฟฟ้านคร

หลวง : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานกองรายได้. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

---

^{๓๐} สมโภช จตุพร, ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไฟฟ้านครหลวง : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานกองรายได้, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙).

รัฐสวัสดิการ สังคมสวัสดิการ หรือ ประชาานิยม ทางแยกสามสาย สำหรับเป็นทางเลือกสาธารณะในประเทศไทย

Welfare State, Welfare Society, or Populism;
A Three Crossroads for Public Choice in Thailand

กฤษ เพิ่มทันจิตต์*

บทคัดย่อ

เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๓ อดีตนายกรัฐมนตรี อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้กล่าวว่า ในอีกหกปีข้างหน้า ประเทศไทยจะเป็นรัฐสวัสดิการซึ่งจะเปลี่ยนจากแนวคิดแบบประชานิยม แกล้งนี้ได้ก่อให้เกิดการโต้เถียงเชิงขัดแย้งกันมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย รองนายกรัฐมนตรีในพรรคท่านหนึ่งได้กล่าวได้ว่าประเทศไทยคงเป็นรัฐสวัสดิการไม่ได้นอกจากจะเป็นสังคมสวัสดิการ ปัจจุบันประชาชนคนไทยมีโอกาสที่ยอมรับและได้ประโยชน์จากรัฐสวัสดิการสังคมและนโยบายประชานิยมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะหลังจากพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งในปี ๒๕๔๔ และเป็นรัฐบาลอยู่จนครบเทอม นโยบายประชานิยมเชิงนวัตกรรมของรัฐบาลได้เอาชนะใจของประชาชนระดับรากหญ้าอย่างกว้างขวาง

ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ประชาชนคนไทยเผชิญหน้าอยู่คือ พรรคการเมืองไทยเกือบทั้งหมดได้เสนอนโยบายประชานิยมเชิงนวัตกรรมต่างๆ เพื่อเอาชนะการเลือกตั้งนี้ คือเหตุผลที่ว่า ทำไมประชาชนคนไทยจำนวนมากจึงเผชิญหน้ากับทางแยก เพราะฉะนั้นเรื่องนี้จึงเป็นเหตุผลของการศึกษานี้ โดยมุ่งที่จะวิเคราะห์และตั้งข้อสมมติฐานสิ่งที่พบว่า ทางไหนจะเหมาะสมและเป็นไปได้สำหรับประเทศ การศึกษานี้วิธีวิเคราะห์ใช้วิทยาแห่งการแปลตามด้วยสิ่งที่พบด้านความประสงค์และความคิดเห็นดังต่อไปนี้

* ศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กลุ่มแรก คิดที่จะทำรัฐสวัสดิการเต็มที่เหมือนสวีเดนโดยไม่คิดถึงฐานปัจจัยต่างๆ ทั้งๆ ที่รู้อยู่ว่าระดับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศไทยเทียบกับสวีเดนไม่ได้

กลุ่มที่สอง เชื่อว่ารัฐสวัสดิการที่สมบูรณ์สำหรับประเทศไทยสามารถจะทำได้ในไม่ช้า ขึ้นอยู่กับ การประเมินต่างๆ เช่น สัดส่วนของรายได้ต่อ จีดีพี

กลุ่มที่สาม เสนอว่าสังคมสวัสดิการสังคมจะเหมาะสมกับประเทศ เนื่องจากข้อจำกัดด้านภาษี รัฐบาลก็จะใช้กลไกที่มีอยู่ เช่น กองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลทักษิณ เพื่อพัฒนาสวัสดิการสังคม กลุ่มนี้เชื่อว่า สังคมสวัสดิการจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้ร่วมกันคิดร่วมกันลงมือทำเลยไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากรัฐบาล

กลุ่มที่สี่ เป็นกลุ่มที่พยายามเสาะหาความหมายของนโยบายประชานิยมของพรรคเพื่อไทย กลุ่มนี้ มีการแบ่งแยกออกไป วิจารณ์นโยบายประชานิยมของอดีตนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร ว่าทำให้ประเทศไทยล่มจมเช่นเดียวกับประเทศอาร์เจนตินา แต่เมื่อมีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ปีนี้ ปรากฏว่า พรรคเพื่อไทยได้ประสพชัยชนะด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น กลุ่มนี้จึงจัดสัมมนาเพื่อค้นหาว่า นโยบายประชานิยมของพรรคที่ชนะได้ให้สิทธิ์อันชอบธรรมอะไรแก่สังคมไทย

ผลดีที่สุด กลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่ส่งเสริมนโยบายประชานิยมอย่างแข็งขัน กลุ่มนี้เฝ้ายามแสดง ข้อมูลซึ่งได้จากประสบการณ์เพื่อพิสูจน์ถึงความสำเร็จแห่งนโยบายประชานิยมของรัฐบาลทักษิณ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ ตัวอย่างที่ดีเลิศคือ กองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท นักวิชาการที่เห็นอกเห็นใจมวลชนรากหญ้าที่มา ร่วมกับกลุ่มได้แสดงให้เห็นว่า นโยบายประชานิยมของรัฐบาลทักษิณ สามารถเป็นได้ทั้งสองอย่างคือ ประชานิยมที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการเมือง และสวัสดิการสังคมที่เป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ จริงๆ แล้ว นโยบายประชานิยมต่างๆ ของรัฐบาลทักษิณ ได้จัดตั้งและประสบความสำเร็จเรียบร้อยมาหนึ่งทศวรรษแล้ว

สรุปว่า สิ่งที่ค้นพบห่าประการข้างบนนี้สรุปได้ว่า ประเทศไทยอยู่ในสภาพทางสามแพร่งให้ สาธารณชนเลือกระหว่าง รัฐสวัสดิการ สังคมสวัสดิการ และระบบประชานิยมปัจจุบันประเทศไทยไม่สามารถจะเลือกทางสายใดสายหนึ่งโดยเฉพาะไม่ว่าพรรคการเมืองใดในระหว่างพรรคเพื่อไทยกับพรรค ประชาธิปัตย์จะครองอำนาจทางการเมืองนานพอที่จะจัดตั้งนโยบายเหล่านั้น อย่างไรก็ตามไม่ว่าประเทศไทยจะขับเคลื่อนไปถนนสายใดก็ตาม ก็ยังคงต้องการที่จะดำเนินมาตรการที่สำคัญต่างๆ เช่น การปฏิรูปการ จัดเก็บภาษีการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินที่เก็บภาษีและภาษีมรดก การป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน เป็นต้น เพื่อที่จะทำให้รัฐบาลไทยในอนาคตใช้บทบาทให้เป็นรัฐแห่งความยุติธรรมไม่แบ่งแยก ปฏิบัติเป็น มาตรฐานเดียวกัน มีเมตตาให้อภัยซึ่งกันและกันจริงๆ จากนั้นรัฐไทยก็จะสามารถใช้บทบาทในการป้องกัน และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีทางเศรษฐกิจและสังคมของพลเมือง และสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกัน กระจาย

ทรัพย์สินที่เที่ยงธรรม และรับผิดชอบต่อผู้ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ในเรื่องเสบียงอาหารน้อยเพื่อชีวิตที่ดี นี้แหละคือรัฐสวัสดิการที่แท้จริง

คำสำคัญ : รัฐสวัสดิการ; สังคมสวัสดิการ; สาธารณชน

Abstract

On August 6, 2010, The Ex Prime Minister Abhisit Vejjajiva stated that in the next six years. Thailand would be a welfare state which would move away from populist ideology. This statement has given rise to a controversial debate in the context of both agree and disagree. One of the Deputy Prime Minister from his own party argued that Thailand could not be a welfare state but a welfare society. Until today the Thai people have the opportunity to recognize and benefit from social welfare and populist policies in different ways. Especially after Thai Rak Thai party won elections in 2001 and ran government for the full term. Its innovative populist policies have won the hearts of the grassroots widely.

The political phenomenon that the Thais have faced are that almost all Thai political parties have proposed various innovative populist policies in order to win the election. This is why many Thai people face a crossroads. This is therefore a rationale of this study which aims to analyze and synthesize the findings that which path is appropriate and feasible for the country. The study uses hermeneutics as a method of analysis and comes up with the following five findings of wishes and opinions.

The first group dreams of a full Welfare state as Sweden without regard to the basis of facts. Even though they realizes that level of economic and political development of Thailand cannot be compared with Sweden.

The second group believes that the full welfare state in going to be in feasible for Thailand in the short run, based on various measurements such as a proportion of revenue per GDP.

The third group proposes that social welfare society would be appropriate to the country. Due to constraints on the revenue, the government should use the existing

mechanisms such as “village fund” of the Thaksin government to develop a social welfare. This group believes that from of welfare society would create awareness of Thai people to mutually think and mutually do without waiting for help from the government.

The fourth group is a group trying to seek the meaning of populist policies of Pheu Thai party. The group has severely criticized the populist policies of former Prime Minister Thaksin Shinawatra that they would cause Thailand a collapse in the same way as Argentina. But when the election on July 3 this year appeared that Pheu Thai party experienced a landslide victory, the group held a seminar to find out that populist policies of the victorious Party would provide what rights to Thai society.

Eventually the last group is a group that strongly supports populist policies. The group has tried to present empirical data to prove the success of the populist policies of Thaksin government since 2001. A beautiful example is a one million baht Village Fund. Joined with the group are scholars sympathetic to the grassroots masses. They argue that the populist policies of Thaksin government can be both populist as a political strategy and social welfare as an economic strategy. In fact several populist policies of the Thaksin government have been already institutionalized with success for a decade.

In conclusion, the above five finding can be summarized that Thailand is in a state of the crossroads for public choice among welfare state, welfare society, and populism. Thailand is at present not able to choose any one particular road, provided that any political party between Pheu Thai party and Democrat party be able to dominate the political power long enough to institutionalize the policies. However, whichever road Thailand would be moved to, she still needs to carry out several important measures such as reform of taxation, legislation to collect property and inheritance taxes, prevention and suppression of corruption, and so on, in order to make the Thai government in the future to play a role as a state where justice, non-discrimination, single standard treatment, and mercy are realized. Then, the Thai state is able to play a role in the protection and promotion of the economic and social well-being of its citizens, as well as creation of equality of opportunity, equitable distribution of wealth, and

responsibility for those unable to avail themselves of the minimal provision for a good life. This is a true welfare state.

Keywords : Welfare state; welfare society; public

Introduction

One banker (Phutrakul, 2010)^{၈၅} said that during this period Thailand was in a critical junction that would determine her future during the next time especially the issue of the welfare state. It was expected that it would help alleviate the problem of income inequality and poverty that exists in Thailand. Hopefully welfare state may be an answer that will bring harmony of different parts of the country. The important question was that: “Is Thailand ready to step into a welfare state?” In this banker’s opinion, Thailand was not ready to provide full welfare service to the public for free at present, even in the next 20-30 years. This opinion seems to disagree with the statement of former Prime Minister Abhisit Vejjajiva a month before that in the next six years Thailand would be a welfare state (Political News, Naewna, 2010)^{၈၆}. His aim to make the welfare state free throughout life would be to cut the use of populist campaigning. On August 6, 2010 he emphasized while presiding over the opening ceremony of the Annual Meeting of The National Economic and Social Development Board that at the end of 2016 the government must set a target of the Thai welfare state system. His thinking was that wherever the Thai people were born or lived, they would enjoy the basic guarantee of life from birth to

---

^{၈၅} Phutrakul,k. (2010). “Welfare state and the future of the Thai economy”. Retrieved from <http://www.bangkokbiznews.com>. Posted on 05-07-2010 15:32. Retrieved 25-04-2011 12:13.

^{၈၆} Political News,Naewna (2010). Abhisit explained “making the welfare state free throughout life in order to cut the use of populist campaigning” 30-06-2010. Retrieved from <http://www.Rut9.com/s/nud/931936.30-06-2010 19:36> “Populism.” En.wikipedia.org/wiki/populism. Retrieved 07-09-2011 11:37.

death (Manakoangtre chip, 2010)^{๓๓}. His had intention to use a new system to transcend Thai politics from populist policies of the Thai Rak Thai Party. His had intention to use a new system to transcend Thai politics from populist policies of Thai Rak Thai Party (Prachachat, 2010)^{๓๔}.

The message above has given rise to a controversial debate in the context of both agreement and disagreement. Especially, one of the former Deputy Prime Ministers from his party (Democrat) announced against that Thailand could not be a welfare state but a welfare society (INN News, 2011)^{๓๕}. He reasoned that Thailand had a population of 62 million, but taxed only 6 million people. In fact, he had been trying to implement further Thaksin Shinawatra's Village Fund into a social welfare of community which is a component of the concept of a welfare society (News desk for the community, 2010)^{๓๖}. As a matter of fact, the Village Fund and other policies of Thai Rak Thai Party (Pheu Thai Party at present) were severely criticized by the Democrat Party and academic partners that they were hidden by the populist ideology. Some have even predicted that such populist policies would cause Thailand a collapse in the same way as Argentina (Boonma, 2010)^{๓๗} (Boonma, 2011)^{๓๘}. However, when the issue of good or bad between populism

---

^{๓๓} Manaroangtre chip.V. (2010). "The broken glass:In the next six years Thailand will be a welfare state". Retrieved from <http://corehoononline.com/index.php/2011-03-14-05-46-05/2011-03-14-05-47-26/5890-2010-08-09-15-32-46>.

^{๓๔} Prachachat (2010). "P.Ch.P.drive-3-way reform system of Anand-Abhisit-Korn" from populism to welfare state. Retrieved from http://www.prachachat.net/view_news.php?newsid=02po10115075388.sectionid=0202&day=2010-07-15. Retrieved 15-06-2010.

^{๓๕} INN News. (2011). "Tiroang said Thailand was not a welfare state". Retrieved from <http://www.showthep.com/shoe-131632>. Retrieved 07-08-2011 16:18.

^{๓๖} News Desk for the Community (2010). "Recovery of Thaksin's Village Fund as a base for Abhisit's community welfare". 12-07-2010. Retrieved from <http://www.isranews.org/community-news/สฎึป-สารคดีข่าว/item/1146-2010-07-23-13-4>. Retrieved 11-09-2011.

^{๓๗} Boonma, S. (2010). "Populist or non populist, equally falling into a puddle". Posted by admin in economics on 22-07-2010. Retrieved from [www.sarut-homesite.net /ประชาชนนิยม-หรือ-ไม่ประชาชนนิยม/](http://www.sarut-homesite.net/ประชาชนนิยม-หรือ-ไม่ประชาชนนิยม/) Retrieved 20-07-2011.

and welfare state is raised in the public debate, one senior professor of economics says that whether populism is good or not based on the intent of the policy makers and institutional requirements for the policies. In his view, the populist policies of Thaksin Shinawatra government can be both populist as a political strategy and social welfare as an economic strategy (FTA Watch, 2011)^{๓๔}.

In fact, such a wishful statement towards a better state is not new in Thailand. The search for measures to reduce economic disparity and social inequality has been proposed and practiced as public policies along the Thai historical course of public administration and political development since 1932. Until today, the Thai people have the opportunity to recognize and benefit from social welfare and populist policies in various ways. Especially, after Thai Rak Thai Party won election in 2001 and ran government for the full term of four years. Its populist policies have won the hearts of the grassroots in the North and Northeast. The party is to win the election every time including even the election on July 3 this year despite campaigning by its political opponents overly populist policies.

The political phenomenon that the Thai people have faced are the fact that political parties have proposed various innovative policies in order to win the election and form government. This is why many Thai people face a crossroads, at least three crossroads. This is a rationale of the study which aims at investigating, analyzing, and finding which road is appropriate and feasible to the country. In fact this article is a continuation of the research on the study of readiness and feasibility of the welfare state approach for Thailand.

---

^{๓๔} Boonma, S. (2011). "Expanding the definition of a populism (the end)". Retrieved from www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/sawai/2011 03:00.

^{๓๕} FTA watch. (2011). "Rangsan' criticized Thai society creating myths, misunderstanding that welfare state good but populism bad". Retrieved from www.flawatch.org/all/news/19429. Retrieved 19-07-2001 15:52.

The article is the result of qualitative research, using data mainly from various documents from webpages. The study employs one of the oldest methods, that is, analytic induction with dialectical logic.

This article has a logic in presentation of contents and findings as follows. Firstly, what are the welfare state, welfare society, and populism, in the context of principles and practices, and political ideology ? Secondly, the paper presents the results of the analysis and interpretation of phenomenon of political conditions that led to a three-junction of public choices for Thailand. Thirdly, the article concludes which path the country should walk.

Welfare State, Welfare Society, and Populism: Principle and Practices and Political Ideology

What is the welfare state?

Esping-Andersen categorized three different types of welfare state in the 1990 book "The Three World of Welfare Capitalism". The Three different types as noted by Wikipedia (en.wikipedia.org/wiki/welfare-capitalism) are the "Social Democratic" Model, as exemplified by the Scandinavian countries and particularly Sweden; the "Liberal" Model, often related to the U.S.A., Canada, Australia and increasingly the United Kingdom; and thirdly, the "Conservative" Model, which is indicative of Germany, as well as France, Austria, and Italy.

This study would focus on the "Social Democratic" Model, especially Sweden for three reasons. The first, one famous columnist offered the opinion two years ago that Thailand should be a welfare state like Sweden. He reasoned that because Thailand and Sweden have the same political system. That is a democracy with king as head of state or constitutional monarchy. The second reason is that the Thai government's Social Security office of the Ministry of Labour has publicized the official publications concerning the move to the welfare state in Thailand on the basis of the Swedish model (Social Security

office of the Ministry of Labour, 2007)^{๔๐}. Finally, There has been a radical movement to demand change from status ago by transforming Thailand into a welfare state built on the concept of social democracy like Sweden (Thai Red Sweden, 2011)^{๔๑}. This movement calls themselves the Red Quadrant for the Democratic Republic and the Welfare State. It is a group of Thai people in Europe who want to see Thailand as a country with real democracy, right, freedom, and equality.

Then, what is a welfare state based on social democratic ideology or Swedish model ? Welfare state is a general concept defined (en.Wikipedia.org/wiki/Welfare.state) as a "concept of government in which the state plays a key role in the protection and promotion of the economic and social well-being of its citizens. It is based on the principles of equality of opportunity, equitable distribution of wealth, and public responsibility for those unable to avail themselves of the minimal provisions for a good life."

Modern welfare states include countries such as Sweden, Norway, Denmark and Finland which employ a system known as the Nordic model (ibid). The modern welfare state involves a direct transfer of funds from the state, to the services provided (i.e.healthcare, education) as well as directly to individuals. The welfare state is funded through redistributionist taxation (ibid).

It is understood that "social welfare in Sweden is made up of several organizations and systems dealing with welfare. It is mostly funded by taxes, and executed by the public sector on all levels of government as well as private organizations. It can be separate into three parts falling under the responsibility of Ministry of Health and Social Affairs; education, under the responsibility of the Ministry of

---

^{๔๐} Social Security office, the Ministry of Labour. (2007). **Thailand's move towards a welfare state.**

^{๔๑} Thai Red Sweden (2011). **"Welfare state and reality in Thailand."** Retrieved from www.Thairedsweden.com/2011/06/blog-post-06.html. Retrieved 12-09-2011. 18:22.

Education and Research and Labor market, under the responsibility of the Ministry of Employment" ("Regeringskansliet med departementen" (in Swedish)).

The Ministry of Health and Social Affairs is responsible for social welfare. This is defined as financial security in the case of illness, old age and for the family; social service; health care; promotion of health and children rights; individual help for persons with disabilities and coordination of the national disability policies ("Socialdepartementets ansvarsområden").

Sweden's entire population has equal access to the public health care services. The Swedish health care system is publicly-funded and run by the county councils. The health care system in Sweden is financed primarily through taxes levied by county councils and municipalities. The health care providers of the public system are generally owned by the county councils, although the managing of the hospitals are often done by private companies after a public tender.

However, the welfare state, which had been in preparation together with the various elements needed to support it since the nineteenth century, was formed in earnest after The Second World War; at one time it was the ideal model of developed capitalist countries that aimed at a mixed economy in their rivalry with socialist countries (Fujimura, 2000)^{๔๖}. Infact, the welfare state and its vicissitudes may well have been a product of the twentieth century. With the arrival of the twenty-first century, it may be said that the welfare state stands at a crossroads (ibid). Starting in the second half of the 1970s, however, when various countries experienced low economic growth, the welfare state received widespread criticism (the crisis of the welfare state) and the concept of the ideal model underwent change (ibid). One revision was provided by the change hypothesis "from the welfare state to the welfare society" (ibid). Taking its place is the concept propounding the harmonious transition from a welfare state centered on central and local

---

^{๔๖} Fujimura, M. (2000). **The welfare state, the middle class, and the welfare society.**

Review of Population and Social Policy,(9), 1-23. doi : www.ipss.go.jp/publication/e/R-S-p/NO9_/R-s-P/No9_P1.pdf. Retrieved 02-09-2011.

governments to a welfare society centered on local communities and nonprofit organizations (ibid).

What is the welfare society ?

In Fujimura's view (2000), a welfare society is a society where people are at the center of management through local communities and nonprofit organizations. In the case of Japan, the welfare society and the welfare state are regarded as being antithetical in terms of the people who run them. While the welfare state is regarded to place great importance to helping the poverty -level and low income group, the welfare society is giving rise to the idea of the welfare state for the middle class. The middle class, therefore, is the backbone of welfare society.

For any other view, Gordon and Spiker (1999) consider welfare society as not social welfare and significantly different from the welfare state. In general, the welfare state is a state that provides a wide range of benefits, but not by the state unilaterally. Thus, the welfare society means a society having many forms of welfare handled by multiple institutions and being independent of each other. Each institution creates welfares on the basis of competence and appropriateness of such an institution.

In the United States and England during 1980s-1990s neo-liberalism often criticized (Wann, 1998)^{၆၆} that the welfare policies not only damaged the economy , but not also promoted the potential of people. This was because people were waiting for assistance from the welfare system. It resulted in state budget wastage and did not cause any increase in productivity. The economic was finally stagnant. The neo-liberalism considered that we should reduce the welfare state and increasingly promote the public welfare system on the basis of self-reliance and mutual aid. Overall, it was an attempt to

---

^{၆၆} Wann, M. (1998). “**Building social capital**” in Jane Franklin (ed). Social Policy and Social Justice. Oxford : Polity Press, PP. 154-165. Cited in Jaturoang Boonyarattanasoonthorn. Welfare state and welfare so ciety : a theoretical perspective. Retrieved from <http://swhcu.net/km/mk-articles/sw-km/185-welfare-state.html>. Retrieved 28-04-2011 11:20.

restore the friendly society in the 18-19 centuries by referring to the reasons of reducing the burden on the government, promoting the potential of individuals and communities, and being independent of management.

What is the populism ?

Populism is in general defined either as an ideology, or as a political philosophy, or a type of discourse, i.e., of sociopolitical thought that compares "the people" against "the elite", and urges social and political system change, or a type of political mobilization that is essentially devoid of theory (en.wikipedia.org/wiki/Populism).

However, the word "populism" has been defined in various contexts. For the case of Thailand, it is interesting to explore the opinions of those who look at Thai populism from both outside and inside the country. Dyer (2008) wrote that Thaksin Shinawatra was shaping up to be the Juan Peron of Thailand and he used his power to shift wealth and power systematically from the rich to the poor. By making decisive changes in government spending patterns, the poor loved him for it. Dyer created the image of Thaksin as symbol of a populism by clarifying that: "Thaksin was a populist who won the support of the poor by promising them debt relief, cheap loans, improved health care, and other services that were not previously part of the currency of Thai politics.

With the same linear perspective, Weiss (2007) pointed out the conflict-oriented ideology that had occurred. By championing huge infrastructure projects, debt relief and easy loans for rural villagers, "Thaksinomics" directly challenged King Bhumibol's "Sufficiency Economy" philosophy, a sort of Buddhist economics that espouses self-sufficiency and moderation. Moreover, Weiss accused Thaksin of being a classic populist who shamelessly exploited social, economic and class inequalities to win three elections and tighten his iron-fisted rules. But these fissures existed long before Thaksin and, if ignored, he guaranteed that Thailand, like other polarized societies, would remain easy prey (to be taken advantage of) for populist authoritarians.

The above pessimistically linear view from outside has been jointly reinforced by specific economists inside the country. A beautiful example is Sawai Boonma, who has criticized Thaksin's populist policies continually for almost a decade. He compares the

implications of populist policies in Thailand to be the same as those employed in Latin America, especially Argentina. After the populist politicians gained power through democratic process, they started spending the budget to carry on measures and policies to make them and the government popular. Such an action had been pursued continuously until the people became chronically addicted. This was an early sign that would bring society into bankruptcy. Boonma indicates that the process leading to the collapse started when the government spending was over revenues. The reserve was used until exhausted, and then they had to borrow money from abroad. When they could not borrow any more, they continued to print banknotes in a massive volume which led to a high level of inflation. When the value of money was reduced to almost no value, and Argentina was lack of ability to repay the debt, bankruptcy eventually occurred. The result took 40 years from the day that started populism.

However, although pessimistic the Thai populism has been painted to look, some Thai scholars have suggested quite sympathetic meaning. Rangarn Thanapornpant (FTA Watch, 2011) has criticized that Thai society creates myth on misunderstanding about "welfare state being a good thing" but "populism being a bad one". He says that the definition of the welfare state is quite clear, but populism is still vague. However, populism is not completely different from the welfare state because there is some overlap. In his opinion, populism can be considered both in terms of economic policy and political strategy. So whoever is to run the populist policies has to answer for which target population group they are responded and what happiness the people can get. Nonetheless, when the issue of good or bad between welfare state and populism is raised in the public debate, he says that whether populism is good or bad depending on the intent of the policy makers and institutional requirements for the policies, as well as good governance in policy management, and clarification of funding sources. In sum, the populist policies will have to increase happiness to the people in significant proportion of quantitative and qualitative importance.

Results of the Analysis and Interpretation of Political Phenomenon : A Three Crossroads for Public Choice in Thailand

The study comes up with the following five findings of wishes, opinions, and facts.

Group one : The dream of the Swedish welfare state

The first group has a dream and desire to change Thailand into a full welfare state like Sweden with regard to the basis of facts. This is usually based on an activist who has moved to Sweden for a long period of time (Pornchoakchai, 2009)^{๔๔}. The group realizes that the level of economic and political development in Thailand can not be compared to that of Sweden. The informant who has experienced with the Swedish welfare state explains that Sweden could institutionalize her dream due to the following factors. Firstly, the government implements strictly progressive taxation. Personal income tax is from 30 to 60 percent, while value added tax is around 25 percent. Moreover, the Swedish government collects the property and inheritance taxes at the progressive rate. Secondly, there is a strict action against the corruption and in a timely manner. Thirdly, Sweden has a strong and stable political system. The social Democratic Party won the election every three years and could administer continuously for 44 years. With such political stability and maintenance of an uncompromising ideology including also a strong labor union, this would allow the government to create a good social welfare system. Fourthly, people are well educated with the knowledge and awareness to obey the laws. The above factors could affect the success of the establishment of welfare state motion and allow the development of society in the way forward. But for the case of Thailand, it seems that these factors have not yet occurred.

In parallel with the above opinion, it has currently emerged the political movement to campaign and call for change in Thailand. This group composes of Thai

---

^{๔๔} Pornchoakchai,S. (2009). “Talk about a welfare state with Boonsong Chalethorn”.

Retrieved from <http://www.vcharkarn.com/vcafe/162527>. Posted on 04-03-2009 11:34. Retrieved 06-05-2011 13:09.

people living in Europe. They want to see Thailand as a country with real democracy, real rights and freedom, and equality. They want the welfare state created under the concept of social democracy. In their view (Thai Red Sweden, 2011)^{๔๔}, Thailand is ready to become a welfare state because she is classified in the mid-level developed countries. Efforts to create a welfare state in the past since 1932, the main obstacle is not a feasibility or infeasibility in economic sense, but it is a matter of politics. In sum, the most important thing in creating a welfare state in Thailand is a matter of political and social factors, not technical issues.

Group two : Technical infeasibility of the Thai welfare state

The second group believes that the full welfare state is going to be infeasible for Thailand in the short run based on various technically quantitative measurements. The important question of this group is : "Is Thailand ready to step into a welfare state ?" One representative of this group said Thailand is still not in a position to provide public services for free for the moment in the following reasons (Phutrakul, 2010). Firstly, the countries that could create the welfare state have a very high proportion of revenue per GDP which is about 40-50 percent. This is because the majority of the population is an important taxes base. But in the case of Thailand at present, the Thai government still cannot fully collect tax because there are only six million people from more than 60 million people who are willing to pay. The government's total revenue is only about 17 percent of GDP. It would be difficult to let only 10 percent of people to pay taxes for services to another 90 percent.

Secondly, the welfare state countries have developed its own economy to the much level. The need for the development of necessary infrastructure to help facilitate the investment of the private sector is no longer needed. But for Thailand, there is still need to develop many infrastructures to benefit country's development and private investment, as well as to complete with neighboring countries.

---

^{๔๔} Thai Red Sweden (2011). "Welfare state and reality in Thailand." Retrieved from www.Thairedsweden.com/2011/06/blog-post-06.html. Retrieved 12-09-2011 18:22.

With the above two limitations, any political party or group that wishes to make a full welfare state would be limited in any creative medium.

Group three : Welfare society proposal to transcend populism

The third group proposes that welfare society would be appropriate to the country over the welfare state. The proposal received strong support of former Deputy Prime Minister Trirong Suwankiri of the Democrat Party who announced with confidence that Thailand could not be a welfare but a welfare society (INN News, 2011)^{๔๖}. In his opinion, due to constraints on the revenue of the state and others, the government should use exiting mechanism such as "Village Fund" of the Thaksin Shinawatra government to develop a social welfare. He believed that the form of social welfare society would create awareness of Thai people to mutually think and mutually do without waiting for help from the government.

In fact an attempt to transcend populism with welfare society concept emerged and crystalized a few years earlier (Phusikhaew and Pornpongchotiwit, 2011). The National Economic and Social Advisory Council (NESAC) by the Income Distribution Working Group had submitted the proposal regarding the income distribution with the creation of welfare society to the Cabinet on September 11, 2008. Such a proposal has been elevated to a national agenda at a later time by targeting the people to receive universal welfare in 2017.

What is a welfare society concept in the Thai sense? Welfare society is defined in this institutional and operational context as the synergies from the various sectors of society to create social welfare in many forms. It is managed by a variety of institutions and cooperation of many parties to participate extensively in the production of welfare. It covers all of the groups, with each model and each institution being independent of each other.

---

^{๔๖} INN News. (2011). "Trirong said Thailand was not a welfare state". Retrieved from <http://www.showthep.com/shoe-131632>. Retrieved 07-08-2011 16:18.

What are the institutional approaches for creating welfare society? Firstly, the government needs to formulate a welfare society as a national agenda. Secondly, there must be a creation of welfare society partners from various sectors of society into 3 forms in the following. **The first one** is the public welfare which consists of three parts. Part one is the social services which includes education, health, housing services, and basic service facilities. The second part is social insurance composing of health insurance and disaster relief, disability insurance, maternity insurance, welfare of children, old age insurance, life insurance, and unemployment insurance. The third part is social assistance providing assistance to people who live in condition unable to help themselves or falling into a state of disaster. **The second one** is the welfare of the private sector or corporate welfare. Private sector can provide welfare to their employees through cooperation with the government such as extending the protection of all workers universal social security and welfare of workers in other characteristics. **The third one** is the welfare of the community. The state encourages and supports projects that are mutually formulated by communities. There are all three models as follows. The first model is to expand welfare on the resource and cultural bases extensively by means of the broad-based participation from the communities, households, and local authorities. One example is the establishment of savings groups for the welfare of the community. The second model is to support informal labor institutions. The last model is to support the budget in order to promote community welfare to the public sector in the form of groups, community organizations, NGOs, and foundations, to host the management of the Community Welfare Fund.

From the opinions and recommendations regarding the distribution of income by creating a welfare society, Secretariat of the Cabinet has authorized the Ministry of Social Development and Human Security to be the lead agency to coordinate with 16 relevant ministries and agencies. One tool that the government can develop further once is the promotion of Social Welfare Fund that can support the social welfare by the state, communities, and private sector.

Group four : The quest for meaning but doubts over the implementation of populism

The fourth group is a group trying to seek the meaning of populist policies of Pheu Thai Party. The group did not agree with the populist policies of former Prime Minister Thaksin Shinawatra. It also severely criticized that such policies would cause Thailand a collapse in the same way as Argentina. But when the election on July 3 this year appeared that the Pheu Thai Party won a landslide. Scholars and activists of both right and left wings held a seminar on the topic of "Populism and Civil Rights in Thailand", on 14 July this year. The objective was to find out that populist policies of the victorious Party providing what rights to Thai society. They would use the seminar's findings in analysis, surveillance, and monitoring of the implementation of such policies of the new government (Public Communication Sub committee for Human Rights, National Human Rights Commission, 2011). It should be interesting to study the opinions of the scholars and activists who were the discussion speakers. The first speaker presented the definition of populism found mainly on the websites as the public discourse and rhetoric of politicians used in the campaign that reflected the needs of the people. However, we must consider what people need or want. Analysis of Thaksin's populist ideas shows that it is intended to make people at the grassroots level have occupations. But the easy loans to buy a first home and a first car by lowering taxes of the Phue Thai Party are to buy middle class people. Everthough the politicians know that it will have a negative economic impact, but only to win Thai middle class people, they continue to pursue such policies. The second speaker raised the question whether or not populism benefits the public. In his opinion the public should have the right to receive care from the state. In principle, all states are required is provide welfare for their citizens. All states must know what their people need and take what they learn to formulate relevant policies. That is populist and a good populism is to give the public more. In addition to this, This speaker said That populist policies can resolve immediate problems at a certain level. For determining whether a proposed policy is a true populist or not, it can be monitored by

a change in a government that the policy still exists or not. If it still persists, it means that people need.

The last panelist defined populism as an adherence to the fundamental interests of the people. But the implementation of the populist policies of political parties is only infeasible if there is no budget. Today populism in Thailand is to allow the people to get benefits for free without taking into account the needs of the citizens to do. In his opinion, Thailand's populist policies are just the specific problem resolutions, but people are punished without knowing it. For example, the minimum wage hike makes higher prices.

The last group : Strong belief in and support of populism

The last group is a group that strongly believes in and supports populist policies of Thai Rak Thai Party and currently Phue Thai Party. The group has tried to present empirical data to prove the success of the populist policies under the administration of the former Prime Minister Thaksin Shinawatra since 2001 (Suparnapesuch, 2011)^{၆၅}. A beautiful example is a one million baht (approximately 33,333.33 U.S.\$) Village Fund which is criticized as easy loan. The Director of the Office of the National Village and Urban Community Fund has revealed the Fund's results and performance in the following. In 2008, report on the Fund of 80,000 million baht managed by the villagers still fully remains in the hands of the people. It has not gone away as criticized by the opponents. The interest has grown more than 30,000 million baht. All this interest has been brought to join the Fund the amount of 5,370 million baht, a saving of 15,766 million baht, a share of 1,876 million baht, deposits of 1,758 million baht, currency hedging of 1,676 million baht, average pay back to borrowers of 1,597 million baht, money for management of 2,441 million baht, and funds allocated for welfare and public

---

^{၆၅} Suparnapesuch, V. (2011). "We...believe in Phue Thai's policies rather than anything else". Retrieved from vattavan.com/detail.pkp?cont_id=311. Posted on 07-08-2011. Retrieved 07-08-2011.

benefits of 2,950 million baht. In addition, bad debt or non-performing loan is only 0.5 percent.

He also reported, today, many Village Funds have been upgraded to the level of Community Financial Institution. It means many strong Funds which locate close together and have consensus to integrate their Funds together into a community financial institution. There are currently 1,149 community financial institutions nationwide. Many are very successful. This is not only a testament to the skillful management of the grassroots as well, but it also shows that common people possess high discipline and integrity. When borrowing to use or to invest, they try to repay debt. All these show that the grassroots have moved beyond insulting and underestimating words of the middle class and aristocracy totally.

It is also surprising to note the comments of the opposition politician and technocrat. The first is that the former Governor of the Bank of Thailand and former Deputy Prime Minister of Economic Affairs has said “Thaksin’s Village Fund” would be the best grass-roots political and economic model in the world because of the fact that people of all villages have access to capital (News Desk for Community,2010). But it must be driven to the end from only a political campaign. In conjunction with the above is the former Deputy Prime Minister of Economic Affairs of the Democrat Party and also former Chairman of the National Village and Urban Community Fund. What he and the previous government were in progress was the use of existing mechanisms, that was the “Village Fund” of The Thaksin Shinawatra era to develop the welfare society. So he ordered the establishment of a subcommittee to push for social welfare in the community by connecting the previous Village Fund. The money that people repaid to the Fund would be partly reduced towards the Welfare Fund for the welfare system in the community, such as medical expense, public benefits and so on.

Amid one-dimensional criticism of the populist policies of Prime Minister Yingluck Shinawatra at present, one columnist (Kumpun Yoak, 2011)^{๔๘} presents his multi-dimensional arguments in the following. In political perspective, this is to sow the populist policies to appease the base of 15 million voters who voted for the Phue Thai Party. Meanwhile, in the economic perspective, it is pumping money into the system to achieve liquidity. One other aspect is social. Part of the populist policies is to distribute the resources of the country, especially the public budget, to middle-level people and the grassroots level who do not have access to the resources of the country equally before, instead of retaining the use of the country's money only the top level.

Conclusion

The above five findings can be summarized that Thailand is in a state of the crossroads for public choice among the welfare state, welfare society, and populism. Thailand is at present a society interwoven with conflicting ideologies and class interests. Each model seems to be idealistic in its own sake. By looking at what has happened in reality, there is not any model that is able to last long enough to avoid unfortunate disturbances from outside and inside. Recent historical evidence suggests that even the strong welfare states cannot maintain their status go when confronted with the economic crisis. In the case of the poor populist states, if the governments are incapable of earning revenues, they must suffer from the tremendous burden on public debts. The welfare society model remains short-lived and cannot prove the success or failure of it now.

Seemingly, Thailand is at the moment not able to choose any one particular path, provided that any political party between Phue Thai Party and Democrat Party be able to dominate the political power long enough to institutionalize their policies. The form of a welfare state continues to be an impossible dream as long as the tax base is small, aristocracy and landlords are not willing to pay property and inheritance taxes, and yet there is no strong political party that uncompromisingly adheres to social

---

^{๔๘} Kumpun Yoak. (2011). “**Just give access to...**” 23-09-2011. Retrieved from www.thairath.co.th/column/pol/kaablook/. retrieved 20-09-2011 09:24.

democratic ideology. Welfare society model may be possible if the Democrat Party wins the election and runs the government for full term. Similarly, the Phue Thai Party would implement its populist policies in order to comply with the campaign, but it will succeed or not depending upon the ability of the government to provide adequate revenues and to institutionalize the populist policies into economic strategies that is beneficial to create the economic immunity for various targets and for the economy as a whole.

However, whichever road Thailand would be moved to, she still needs to carry out several important measures such as reform of tax collection and base , legislation to levy property and inheritance taxes, prevention and suppression of corruption, and so on. More importantly, the Thai government must play a role as a state where justice, non discrimination, single standard treatment to the citizens, mercy and integrity can be realized.

Bibliography

- Boonma, S. (2003). **Populism : Disastrous from Argentina to Thailand?**. Bangkok : Nation Books International.
- _____. (2010). **“Populist or non populist, equally falling into a puddle”**. Posted by admin in economics on 22-07-2010. Retrieved from www.sarut-homesite.net /ประชานิยม-หรือ-ไม่ประชานิยม/ Retrieved 20-07-2011.
- _____. (2011). **“Expanding the definition of a populism (the end)”**. Retrieved from www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/sawai/2011 03:00.
- Dyer, G. (2008). **“Thailand : Populism vs. privilege.”** Retrieved from search.japantimes.co.jp/cgi-bine020080910gd.html/Retrieved 07-09-2011 12:10. En.wikipedia.org/wiki/welfare-capitalism. Retrieved 19-07-2011 16:00
- FTA watch. (2011). **“‘Rangsan’ criticized Thai society creating myths, misunderstanding that welfare state good but populism bad”**. Retrieved from www.flawatch.org/all/news/19429. Retrieved 19-07-2011 15:52.
- Fujimura, M. (2000). **The welfare state, the middle class, and the welfare society.** Review of Population and Social Policy,(9), 1-23. doi : www.ipss.go.jp/publication/e/R-S-p/NO9_/R-s-P/No9_P1.pdf. Retrieved 02-09-2011.
- Gordon, A. and Spicker, P. (1999). **The international glossary on poverty.** London :Zed Books. Cited in Jaturoang Boonyarattanasoontorn. Welfare state and welfare society : a theoretical perspective. Retrieved from http://swhcu.net/km/mk_articles/sw_km/.185_welfare-state.html. Retrieved 28-04- 2011 11:26.
- INN News. (2011). **“Tiroang said Thailand was not a welfare state”**. Retrieved from <http://www.showthep.com/shoe-131632>. Retrieved 07-08-2011 16:18.
- Kampun Yoak. (2011). **“Just give access to...”** 23-09-2011. Retrieved from www.thairath.co.th/column/pol/kaablook/. retrieved 20-09-2011 09:24.

- Manaroangtre chip.V. (2010). **“The broken glass:In the next six years Thailand will be a welfare state”**. Retrieved from <http://corehoononline.com/index.php/2011-03-14-05-46-05/2011-03-14-05-47-26/5890-2010-08-09-15-32-46>.
- News Desk for the Community (2010). **“Recovery of Thaksin’s Village Fund as a base for Abhisit’s community welfare”**. 12-07-2010. Retrieved from <http://www.isranews.org/community-news/สรุป-สารคดีข่าว/item/1146-2010-07-23-13-4>. Retrieved 11-09-2011.
- Phusikheaw, M. and Porn pongchotiwit<N. (2011). **“Welfare system in the next decade”**. Retrieved from www.nesac.go.th/kms/Main_highlight/pdf/NEXT_DECADE_of_soc. Retrieved 13-09-2011 14:48.
- Phutrakul,k. (2010). **“Welfare state and the future of the Thai economy”**. Retrieved from <http://www.bangkokbiznews.com>. Posted on 05-07-2010 15:32. Retrieved 25-04-2011 12:13.
- Polotical News,Naewna (2010). **Abhisit explained “making the welfare state free throughout life in order to cut the use of populist campaigning”** 30-06-2010. Retrieved from <http://www.Rut9.com/s/nud/931936.30-06-2010> 19:36
“Populism.” En.wikipedia.org/wiki/populism. Retrieved 07-09-2011 11:37.
- Pornchoakchai,S. (2009). **“Talk about a welfare state with Boonsong Chalethorn”**. Retrieved from <http://www.vcharkarn.com/vcafe/162527>. Posted on 04-03-2009 11:34.Retrieved 06-05-2011 13:09.
- Prachachat (2010). **“P.Ch.P.drive-3-way reform system of Anand-Abhisit-Korn”** from populism to welfare state. Retrieved from http://www.prachachat.net/view_news.php?newsid=02po10115075388.sectionid=0202&day=2010-07-15. Retrieved 15-06-2010.
- Public Communication Subcommittee for Human Rights, National Human Rights in Thailand. **“Populism and civil rights in Thailand”**.14-07-2011. Posted 17-07-2011. Retrieved from www.nhrc.or.th/news.php?news_id=8037.

Retrieved 17-09-2011 12:19. “Regeringskansliet med departementen” (in Swedish). Retrieved 26-02-2010. Cited in en.wiki pedia.org/wiki/Swedish-welfare-state. “Socialdepartementets ansvarsomraden” (in Swedish).

Retrieved 26-02-2010. Cited in en.wikipedia.org/wiki/Swedish-welfare-state.

Social Security office, the Ministry of Labour. (2007). **Thailand’s move towards a welfare state.**

Suparnaphesuch, V. (2011). “**We...believe in Phue Thai’s policies rather than anything else**”. Retrieved from vattavan.com/detail.pkp?cont_id=311. Posted on 07-08-2011. Retrieved 07-08-2011

Thai Free News. (2010). “**The Village Fund, Thaksin’s legend, earning more than 30,000 million baht, bad debt only 0.5%**” Retrieved from www.thaifreenews.org/?name=analyse&file=readanalyse&id=323.

Thai Red Sweden (2011). “**Welfare state and reality in Thailand.**” Retrieved from www.Thairedsweden.com/2011/06/blog-post-06.html. Retrieved 12-09-2011 18:22.

Wann, M. (1998). “**Building social capital**” in Jane Franklin (ed). Social Policy and Social Justice. Oxford : Polity Press, PP. 154-165. Cited in Jaturoang Boonyarattanasoonthorn. Welfare state and welfare society : a theoretical perspective. Retrieved from <http://swhcu.net/km/mk-articles/sw-km/185-welfare-state.html>. Retrieved 28-04-2011 11:20.

Weiss, S.A. (2007). **Thailand’s lesson in populism-Opinion-International Herald Tribune.** Retrieved from www.nytimes.com/2007/01/31/opinion/31iht-edweiss.4417731.html. Retrieved 07-09-2011 15:53.

Wikipedia (2011). “**Welfare state,**” <http://en.wikipedia.org/wiki/welfare-state>. Retrieved 28-04-2011 12:24.

ผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การด้านเศรษฐกิจ และพลังการแข่งขันใน
อุตสาหกรรม กับสภาพแวดล้อมภายในด้านประโยชน์เกื้อกูล และความปลอดภัยที่มีผลต่อ
การปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

The Effects of External Environment of Economic and Industry Competitive
Forces and Internal Environment of Benefits and Safety on Monks and
Novices on Mission in the Southern Border Provinces of Thailand.

ชัยยุทธ ชีโนกุล*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พลังการแข่งขันในอุตสาหกรรม ความ
ต้องการประโยชน์เกื้อกูลของพระภิกษุสามเณร และความปลอดภัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของ
พระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีประชากรคือ พระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติศาสนกิจ ใน
จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น ๗๒๐ รูป โดยตัวแปรต้นคือปัจจัยทางกายภาพของศาสน
สถาน สภาพแวดล้อมภายนอกด้านเศรษฐกิจและพลังทางการแข่งขัน สภาพแวดล้อมภายในด้านประโยชน์
เกื้อกูลและความปลอดภัย ตัวแปรตามคือ ความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจ โดยใช้แบบสอบถามและ
แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก ได้กลุ่มตัวอย่างรวม
ทั้งสิ้น ๒๕๙ รูป

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวนพรรษา ๖-๑๐ พรรษา
วุฒิทางธรรมเปรียญธรรม ๑-๓ ประโยค วุฒิทางโลกส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี วัดส่วนใหญ่มีขนาด
เล็ก มีพระสงฆ์จำพรรษาน้อยกว่า ๑๐ รูป ระยะทางจากอำเภอถึงตัววัด ๐-๕ กิโลเมตร ส่วนใหญ่สามารถ
รับกิจนิมนต์นอกวัดได้เดือนละ ๑-๑๐ ครั้ง สามารถปฏิบัติศาสนกิจที่วัดได้ทุกวันสำคัญ สภาพเศรษฐกิจ
มีผลกระทบทำให้คนมาวัดลดลง ผู้ตอบมีความเห็นด้วยระดับ “มาก” ต่อประเด็นความรุนแรงของ

---

* รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สถานการณ์มีผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติศาสนกิจเล็กน้อย แต่เห็นด้วย “น้อย” ต่อประเด็นการเปลี่ยนศาสนา กับการที่รัฐบาลช่วยเหลือเหมาะสม และมีความเห็นเกี่ยวกับควรจัดสวัสดิการต่างๆ ในระดับปานกลาง แต่คิดว่าได้รับปัจจัยสี่พอเพียงแล้ว คำถามปลายเปิดยังไม่มั่นใจในความปลอดภัย ต้องการรื้อส่ง งบประมาณ วัดและสนับสนุนกิจกรรม การสัมภาษณ์พระสังฆาธิการที่ดูแลจังหวัดทั้ง ๓ พบว่า อยากรให้ดูแลสวัสดิการให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะด้านสุขภาพ การศึกษา ความปลอดภัยในการไปเผยแผ่ ความทรุดโทรมของวัด ชาวพุทธมีจิตใจเข้มแข็ง รักสงบ แต่รัฐบาลช่วยเหลือน้อยไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรสร้างเครือข่ายมหภาคช่วยเหลือชาวพุทธและใช้คณะกรรมการร่วมพระฆราวาสจัดสวัสดิการ รัฐบาลต้องบูรณาการงบประมาณให้ได้ ประโยชน์ทั้งประกันความปลอดภัยทั้งในและนอกวัดเน้นการเผยแผ่เชิงรุก

คำสำคัญ : การปฏิบัติศาสนกิจ; ความปลอดภัย; ผลกระทบ; พลังการแข่งขันในอุตสาหกรรม; สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรด้านเศรษฐกิจ; สภาพแวดล้อมภายในด้านประโยชน์เกื้อกูล.

ABSTRACT

The main objective of this research was to study the economic factors, industry competitive forces, and the needs of benefits and safety of monks and novices affecting their mission in the Southern provinces of Thailand. The population of this study consisted of 720 monks and novices on mission in Pattani, Yala and Narathiwat provinces. The sample group of 295 monks and novices was drawn by a convenient sampling technique. The independent variables were physical characteristics of religious places, economic external environment and competitive forces, internal environment: benefits and safety, whereas dependent variable was religious mission competency. The tools for data collection were questionnaire and interview.

Main findings from this research were summarized as follows: majority of respondents were between 20-30 years old, with 6-10 years of monkhood. Most of them completed 1-3 levels of Pali Studies with bachelor degree and lived in small size temples with less than 10 staying monks. The distance between district city to the temples was about 0-5 kilometers. Majority of respondents were able to accept 1-10 invitations beyond temples per month and perform their activities in every important religious days. The effect of economic environment resulted in the less number of people coming to the

temples. The respondents rated at the high level for the statement: “degree of severity of the situation has less effect on Buddhist mission”. However, they seemed to disagree with the statements: “conversion of religion and suitable help from the state”. Their views on the statements: “various social welfares should be provided” and “four requisites are sufficient” were at the moderate level. Regarding the open ended questions, it was found that the monks and novices were not confident in their safety. Transportation was needed. Budgets for temple development and activities were required. With regard to data collected and analyzed from interview the Sangha administrators in three southern provinces suggested that more welfares should be provided, especially in the areas of health, education, safety of going to preach the Buddhadhamma, and temple ruins. In addition, the government should give more help to improve the situation. They should not simply assume that the situation would be fine as long as Buddhists were in the state of mentally strong and peace loving. This study suggested that 1) the macro-networks to help the Buddhists and monks should be created; 2) lay-persons committee should be formed to manage and provide welfares to Buddhist communities; and 3) the government must integrate budget to gain benefit and assure safety for both inside and outside service temple, and focus on active Dhamma propagation.

Keywords : The Effect; External Environment of Economics; Industry Competitive Forces; Internal Environment of Benefits; Mission.

บทนำ

ความสมบูรณ์ด้านเศรษฐกิจ และความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เป็นที่ปรารถนาในการเข้ามามีอิทธิพลของหลายกลุ่มการเมืองตั้งแต่อดีต ปัญหาภาคใต้เป็นปัญหาที่สำคัญที่กระทบต่อทุกองค์การ และทุกคนในประเทศอย่างเลี่ยงไม่ได้มานาน ผลกระทบนี้มีต่อทุกกลุ่มย่อยในสังคม ให้ได้รับความไม่สะดวก ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความรุนแรงในระยะ ๔ ปีหลังบางครั้งกลับมามีความรุนแรงขึ้น สาเหตุของปัญหามาจากหลายสาเหตุที่มีความสลับซับซ้อนทั้งเศรษฐกิจการแข่งขัน การเมือง สังคม วิทยาการ และการทหาร ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ ภาวะเศรษฐกิจโลกเกิดการชะลอตัวเนื่องจากระบบธนาคารในสหรัฐอเมริกาล้มเหลว ทำให้มีผลต่อเนื่องมายังประเทศไทยในฐานะตลาดส่งออกหลักอย่าง

เลี้ยงไม่ได้ พระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติพุทธศาสนิกกิจก็เป็นหนึ่งในองค์การที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะการณ์นี้ เนื่องจากรัฐบาลเป็นต้องปรับลดงบประมาณที่จำเป็นหลายประการ เพื่อประคองประเทศให้อยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยเช่นนี้ ผลกระทบนี้ย่อมมีผลไปถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน

รัฐบาลไทยได้ใช้งบประมาณแบบขาดดุลในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ เนื่องจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจติดลบ รายได้ประชาชาติลดลง ทั้งที่ในความเป็นจริงควรเพิ่มงบลงทุนในการแก้ปัญหาระยะยาวทางเศรษฐกิจของชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้เมื่อมองสภาพแวดล้อมภายนอกอีกด้านหนึ่งจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพลังทั้ง ๕ ในการแข่งขันทางอุตสาหกรรมของพอร์ตเตอร์^{๔๙} อันประกอบด้วยสภาพการแข่งขันภายในอุตสาหกรรม ข้อจำกัดจากสิ่งทดแทน ข้อจำกัดของผู้มาใหม่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้ให้บริการวัตถุดิบและผู้รับบริการ แล้วพบว่า การปฏิบัติศาสนิกกิจถูกกดดันจากสภาพแวดล้อมทำให้ไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติกลายเป็นข้อจำกัดทั้งสิ้น ตั้งแต่การแข่งขันภายในอุตสาหกรรมมีความรุนแรงมาก มีผู้เกี่ยวข้องหลายระดับรวมทั้งต่างประเทศ เกิดสิ่งทดแทนที่มีพลังมาก ผู้มาใหม่และผู้ให้บริการวัตถุดิบมีข้อจำกัด ในขณะที่ผู้รับบริการกลับมีอำนาจต่อรองน้อย เมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายในด้านประโยชน์เกื้อกูลที่จะสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติศาสนิกกิจได้ดีล้วนแต่เป็นจุดอ่อนที่ยังเข้าถึงยากทั้งด้าน อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การประกันสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการประกันชีวิต การศึกษาพระปริยัติธรรม และในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การเดินทางที่สะดวก ปลอดภัย อุปกรณ์สื่อสาร และโทรทัศน์วงจรปิด เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมความปลอดภัยในการปฏิบัติศาสนิกกิจในที่ตั้งที่จะต้องไม่เกิดอุบัติเหตุ ถูกอนามัย และไม่เกิดความเครียด เป็นจุดอ่อนที่ดูแลได้ยากลำบากเช่นกัน

การจะธำรงรักษาพระภิกษุ สามเณรให้คงปฏิบัติศาสนิกกิจต่อไป หรือจะจูงใจให้มีผู้มาร่วมสืบทอดพระศาสนาให้คงอยู่ตลอดไปในชายแดนภาคใต้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการวิจัยเรื่องผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การด้านเศรษฐกิจ และพลังการแข่งขันในอุตสาหกรรม กับสภาพแวดล้อมภายในด้านประโยชน์เกื้อกูล และความปลอดภัยที่มีต่อการปฏิบัติศาสนิกกิจของพระภิกษุ สามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนิกกิจของพระภิกษุ สามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้

---

^{๔๙}Michael E, Porter, *Competitive Strategy : Techniques for Analyzing Industries and Competitors.* (New York : The Free Press, 1980), p. 4.

๒. เพื่อศึกษาพลังการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓. ศึกษาความต้องการประโยชน์เกื้อกูลของพระภิกษุสามเณรที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔. ศึกษาความปลอดภัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ประชากรในการวิจัย คือ พระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติศาสนกิจในพุทธศาสนสถาน จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

๒. ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

(๒.๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพของศาสนสถาน สภาพแวดล้อมภายนอกด้านเศรษฐกิจ และพลังทางการแข่งขัน สภาพแวดล้อมภายในด้านประโยชน์เกื้อกูล และความปลอดภัย

(๒.๒) ตัวแปรตามด้านความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจ

๓. ขอบเขตเนื้อหาทางทฤษฎีของสภาพเศรษฐกิจจะเน้นที่สภาพเศรษฐกิจถดถอย อันมีผลถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ รายได้ประชาชาติ รายได้ส่วนบุคคล และการจัดงบประมาณแผ่นดิน เนื้อหาของพลังทางการแข่งขันประกอบด้วย ความรุนแรงของสภาพการแข่งขัน ข้อจำกัดจากสิ่งทดแทน ข้อจำกัดของผู้มาใหม่ ผู้ให้บริการด้านวัตถุดิบ และผู้รับบริการ

เนื้อหาของการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะเน้นเฉพาะที่เกี่ยวข้อง และสามารถประยุกต์ใช้กับพระภิกษุสามเณรได้ ดังนั้นสำหรับเนื้อหาของประโยชน์เกื้อกูล หรือสวัสดิการ ประกอบด้วย การประกันสุขภาพและการรักษาพยาบาล การประกันชีวิต อาหารที่มีคุณค่า เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์การสื่อสาร และโทรทัศน์วงจรปิด การเดินทางที่สะดวกปลอดภัย การศึกษาทั้งทางพระปริยัติธรรม และในมหาวิทยาลัยสงฆ์ สำหรับในเรื่องความปลอดภัยในการประกอบศาสนกิจ จะศึกษาเรื่องอุบัติเหตุและความปลอดภัยในสถานที่ตลอดจนเรื่องสุขอนามัยในศาสนสถานและความเครียดจากการปฏิบัติงานศาสนกิจ

๔. พื้นที่ในการวิจัย ในการศึกษาคั้งนี้ได้วิจัยจากพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติศาสนกิจในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

๕. ขอบเขตของระยะเวลาตั้งแต่วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๒ ถึง ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๓

คำจำกัดความหรือนิยามศัพท์

สภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่ภายนอกองค์การทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัด และมีผลกระทบต่อองค์การได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ พลังการแข่งขัน เป็นต้น

สภาพแวดล้อมภายใน หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในองค์การ ทั้งที่เป็นจุดแข็ง และจุดอ่อน ที่มีผลกระทบต่อองค์การทั้งเรื่องทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การผลิต และการเงิน ซึ่งในเรื่องทรัพยากรมนุษย์ยังแยกเป็นประเด็น ตั้งแต่การสรรหา การพัฒนา การจูงใจ และการธำรงรักษาพนักงาน

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความเป็นไปทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รายได้ประชาชาติ รายได้บุคคล การจัดทำงบประมาณ เป็นต้น

พลังการแข่งขันภายในอุตสาหกรรม หมายถึง องค์ประกอบ ๕ ข้อ ที่ทำให้เกิดการแข่งขันในการปฏิบัติศาสนกิจ อันได้แก่ ความรุนแรงของสภาพการแข่งขัน ข้อจำกัดจากสิ่งทดแทน ข้อจำกัดของผู้มาใหม่ ผู้ให้บริการด้านวัตถุดิบ และผู้รับบริการ

ประโยชน์เกื้อกูล หมายถึง สวัสดิการ หรือ สิ่งที่ดีให้กับสมาชิกขององค์การที่ไม่นับเป็นรายได้ ได้แก่ การประกันสุขภาพและการรักษาพยาบาล การประกันชีวิต อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การเดินทางที่สะดวกและปลอดภัย การศึกษาพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ อุปกรณ์สื่อสารและโทรศัพท์วงจรปิด เป็นต้น ความปลอดภัยในการประกอบศาสนกิจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพในการทำงาน อันได้แก่ อุบัติเหตุและความปลอดภัยจากการปฏิบัติงาน ตลอดจนสุขอนามัยและความเครียดในการปฏิบัติงานในสถานที่ปฏิบัติงาน

ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาพุทธ และที่พัก ทั้งวัด สำนักสงฆ์ โรงเรียนปริยัติธรรม เพื่อเผยแพร่ศาสนาพุทธ ความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุ สามเณร หมายถึง ความสามารถในการออกบิณฑบาต การรับกนิมนต์ภายนอก เช่น ไปสวดมนต์ แสดงพระธรรม เทศนา เป็นต้น การจัดงานพิธีทางศาสนาในวัดในวันอุโบสถ และวันสำคัญทางศาสนา เช่น การเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา เป็นต้น

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดที่อยู่ภาคใต้ของไทย ติดหรือใกล้กับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งกำลังมีปัญหาความไม่สงบ ในที่นี้ประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. เป็นเอกสารวิจัยที่ให้ความรู้ในการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อผู้เกี่ยวข้องจะได้ปรับปรุงประโยชน์เกื้อกูลให้ตรงตามความต้องการของผู้รับ

๒. เป็นเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นเศรษฐกิจและการจัดการสำหรับผู้สนใจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระภิกษุและสามเณรที่อยู่ในวัดในจังหวัด ปัตตานี ยะลาและ นราธิวาส ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น ๗๒๐ รูป^{๕๐} ในขณะที่ทำการออกสำรวจสอบถาม เป็นช่วงออกพรรษา ไม่มีพระภิกษุที่รับนิมนต์มาจำพรรษา จากจังหวัดอื่นและมีพระภิกษุลาสิกขาออกไป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience-Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน^{๕๑} ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ และความคลาดเคลื่อนเท่ากับ ๐.๐๕ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๙ รูป

สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นั้นได้แก่ ผู้บริหารซึ่งดูแลคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะหนใต้ เจ้าคณะภาค ๑๖ ซึ่งบังคับบัญชาดูแลพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนนี้ รวมทั้งจังหวัดสงขลาด้วย รองเจ้าคณะจังหวัดนราธิวาส เจ้าคณะอำเภอบันนังสตาตาร์ จังหวัดยะลา และเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

วิธีการรวบรวมข้อมูล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ออกสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากพระภิกษุสามเณรจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวม ๓๐๐ ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด ๒๖๘ ชุดเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ๒๕๙ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๓๓ การออก

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธมณฑล, ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓.

^{๕๑} Taro, Yamane, *Statistics : an introductory analysis*, 3rd ed. (New York : Harper & Row, 1973), p 25.

สนามในพื้นที่ครั้งนี้ ดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เสร็จสิ้นวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๓ รวมเวลาทั้งสิ้น ๑๖ วัน

๒. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเข้ามัสการและได้รับการแนะนำจากท่านเจ้าคณะหนใต้^{๕๒} ให้สัมภาษณ์ตัวแทนพระสังฆาธิการ คือ รองเจ้าคณะจังหวัดนราธิวาส^{๕๓} เจ้าคณะอำเภอบันนังสตาจังหวัดยะลา^{๕๔} และเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี^{๕๕} รวมทั้งสัมภาษณ์เจ้าคณะภาค ๑๘^{๕๖} ที่จังหวัดสงขลา และสัมภาษณ์ตัวแทนภาครัฐบาลคือรองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสและผู้อำนวยการสำนักงานพุทธมณฑล โดยเริ่มสัมภาษณ์วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓ เสร็จสิ้น วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๓ ในช่วงเวลาที่ออกสนามสอบถามพระภิกษุสามเณรในพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

ก. สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

พระภิกษุและสามเณรที่ตอบคำถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี ซึ่งมีจำนวนพรรษา ๖ -๑๐ พรรษา มีระดับการศึกษาวุฒิทางธรรมปริยญธรรม ๑-๓ ประโยค ส่วนระดับการศึกษาวุฒิทางโลกส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ขนาดของวัดที่พระภิกษุสามเณรจำพรรษาส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ซึ่งมีพระจำพรรษาอยู่ไม่น้อยกว่า ๑๐ รูป ระยะทางจากอำเภอถึงตัววัดที่พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่จำพรรษาอยู่ ประมาณ ๐-๕ กิโลเมตร สามารถรับกิจนิมนต์ได้เดือนละ ๕-๑๐ ครั้ง ในการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ในทุกวันสำคัญ เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจไม่ดี พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้ส่งผลถึงประชาชนที่มาปฏิบัติศาสนกิจที่วัดมีจำนวนลดลง

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกและประโยชน์เกื้อกูล

๑. พระภิกษุและสามเณรส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยในระดับมากต่อประเด็นความรุนแรงของสถานการณ์มีผลกระทบต่อการศึกษาสนทนากิจน้อย โดยประชาชนคงมีศรัทธาในการทำกิจกรรมพุทธศาสนาไม่เปลี่ยนแปลง ประเด็นการที่ท่านยังยืนหยัดทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนา เนื่องจากอุดมการณ์ความรับผิดชอบต่อศาสนาและสังคมมากกว่าสิ่งใด ประเด็นศาสนาพุทธมีความแตกต่างจากศาสนาอื่นในเชิงปรัชญา ดังนั้น

^{๕๒} สัมภาษณ์ เจ้าคณะหนใต้, ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓.

^{๕๓} สัมภาษณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดนราธิวาส, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๓.

^{๕๔} สัมภาษณ์ เจ้าคณะอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๓.

^{๕๕} สัมภาษณ์ เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๓.

^{๕๖} สัมภาษณ์ เจ้าคณะภาค ๑๘, ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

ชาวบ้านจึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นยาก ประเด็นการมีเครือข่ายญาติธรรมพุทธศาสนิกชนมายาวนาน เป็นสิ่งที่ทำให้ศาสนาพุทธยังคงอยู่ในจังหวัดชายแดนใต้ต่อไปได้และประเด็นในการเผยแผ่ศาสนาผ่านนำเอา หัวใจของพระพุทธศาสนาที่ศาสนาอื่นไม่กล่าวถึงมาให้เกิดประโยชน์แตกต่าง

๒. พระภิกษุและสามเณรมีความเห็นด้วยในระดับน้อยต่อประเด็นความเลวร้ายของสถานการณ์ มีผลทำให้ประชาชนหันไปนับถือศาสนาอื่นเพื่อความปลอดภัย และรัฐบาลให้ความช่วยเหลืองบประมาณแก่ วัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมาะสมแล้ว

๓. พระภิกษุและสามเณรมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อประเด็นต่างๆดังนี้ ประเด็นการประกันสุขภาพเพื่อการรักษาพยาบาล ประเด็นการประกันชีวิตจากเหตุร้าย ประเด็นการให้ศึกษาทางโลก ในระดับอุดมศึกษา ประเด็นการให้ศึกษาทางธรรมะระดับเปรียญ ประเด็นการทำให้เดินทางไปทำธุระต่าง ถิ่นที่ปลอดภัย ประเด็นการจัดเก็บอุปกรณ์สื่อสารไว้ประจำวัด ประเด็นการจัดโทรศัพท์วงจรปิดไว้ป้องกันเหตุร้าย ประเด็นการรักษาความปลอดภัยในการปฏิบัติศาสนกิจตลอดเวลา การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพออกกำลัง และประเด็นการจัดหน่วยงานแพทย์เคลื่อนที่มาตรวจสุขภาพร่างกายและจิตใจทุกเดือน

๔. พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้รับปัจจัยพื้นฐานด้านอาหารที่มีคุณค่า ยา รักษาโรคเบื้องต้น เครื่องอัฐบริวารและเครื่องนุ่งห่ม และบริเวณที่พักปลอดภัยอย่างพอเพียงแล้ว

นอกจากนั้น พระภิกษุสามเณร ยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า สถานการณ์ทั่วไป ทำให้พระภิกษุไม่มั่นใจในความปลอดภัย ไม่กล้าออกนอกพื้นที่ ต้องปฏิบัติศาสนกิจให้เร็วขึ้น ด้านเศรษฐกิจ ที่ไม่ดีมีกระทบต่อประชาชน ในที่สุดผลก็กลับไปวัด เนื่องจากต้องอาศัยประชาชน สำหรับสวัสดิการที่ต้องการคือ การรักษาพยาบาล ที่ต้องการความสะดวก ต้องการยานพาหนะและความปลอดภัยในการเดินทาง ต้องการให้ดูแลรูปแบบค่านิตยภัท นอกจากนี้ยังแนะนำให้เจ้าหน้าที่ ทำงานด้วยความเคร่งครัดในระเบียบ ซื่อสัตย์ และมีธรรมะ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ทราบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ที่ปัตตานีซึ่งมีพระภิกษุมากถึงครึ่งหนึ่งของทั้งหมดในด้านสวัสดิการ อยากให้มีการประกันสุขภาพที่สามารถไปใช้บริการได้ทุกที่ ต้องการศึกษาระดับปริญญาตรีในทุกจังหวัด ต้องการอุปกรณ์สื่อสารให้ครบทุกวัด ต้องการกล้องวงจรปิด ในด้านปัจจัย ๔ ขาดการรักษาโรคเฉพาะ ขาดการดูแลที่สำนักสงฆ์ ในด้านสภาพแวดล้อมการแข่งขัน ศาสนาพุทธมีเครือข่ายแต่ไม่สามัคคีกันชาวพุทธไม่มีปัญหาเกี่ยวกับใคร พระเณรต้องการออกไปเผยแผ่ศาสนาแต่มีข้อจำกัด ศาสนาพุทธเน้นสงบและสันติ ศาสนาอื่นเน้นเชิงรุกและลึกลับมาก ชาวพุทธมีใจเข้มแข็ง ไม่เคยเปลี่ยนใจไปจากศาสนา ในเรื่องงบประมาณได้รับน้อย บางที่ไม่เข้าใจกับ

หน่วยงานภาครัฐราชการ มีองค์กรเอกชนบางแห่งเข้ามาสมทบเสมอ ในขณะที่เมื่อสัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐราชการ พบว่าสวัสดิการจัดให้แล้ว ทั้งด้านความเป็นอยู่ โดยรัฐบาลกับมหาเถรสมาคมจัดให้ ด้านความปลอดภัยยังขอความคุ้มครองจากฝ่ายความมั่นคง แสดงว่า ยังไม่ปลอดภัย

ข. สรุปผลการวิเคราะห์และข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ ข้อต่างๆ โดยลำดับดังนี้

๑. ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร จากการสำรวจพบว่าสภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดีมีผลทำให้ประชาชนที่มาปฏิบัติศาสนกิจที่วัดมีจำนวนลดลง ในคำถามปลายเปิดที่ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม อธิบายว่าในสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในการดำรงชีวิต ทำธุรกิจ หรือทำธุระส่วนตัว ในที่สุดเมื่อประชาชนได้รับผลกระทบย่อมส่งผลย้อนกลับมาที่วัด ทำให้คนมาทำบุญลดลง นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารจากจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ยังสอดคล้องกัน เมื่อรายได้ครอบครัวของคนมาทำบุญลดลง การทำบุญจะลดลง มีสภาพทางเศรษฐกิจ โลก และประเทศชะลอตัว มีความรุนแรงของสถานการณ์ทำให้นักท่องเที่ยวจากไทยและต่างประเทศลดลง จังหวัดปัตตานีมีพระภิกษุสามเณรอยู่เกือบครึ่งหนึ่งของทั้ง ๓ จังหวัด จึงมีผลกระทบมาก ดังนั้นปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลกระทบ เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุ

๒. พลังการแข่งขันในอุตสาหกรรมมีผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร จากการสอบถามความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณรต่อสภาพแวดล้อมภายนอกของวัดข้างต้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยมากต่อประเด็นต่างๆ เช่น ความรุนแรงของสถานการณ์มีผลกระทบต่อปฏิบัติศาสนกิจไม่มาก ประชาชนยังมีความศรัทธาในการทำกิจกรรมทางศาสนาไม่เปลี่ยน เป็นต้น แต่กลับมีความเห็นด้วยน้อยต่อประเด็น ๒ ประเด็น คือ ความเลวร้ายของสถานการณ์ทำให้ประชาชนเปลี่ยนศาสนา และประเด็นการที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลืองบประมาณเหมาะสมแล้วเท่านั้น สอดคล้องกับความคิดเห็นเพิ่มเติมในคำถามปลายเปิดที่ว่า สถานการณ์ทั่วไปมีผลถึงการปฏิบัติศาสนกิจทำให้พระภิกษุไม่มั่นใจในความปลอดภัย ต้องระวังตัว ทำให้ไม่กล้าออกจากพื้นที่ ในบางพื้นที่มีระเบิดทุกวัน บางวัดต้องเปลี่ยนเวลาการทำศาสนกิจกลางคืนเป็นกลางวัน หรือทำให้เสร็จเร็วๆ เพื่อความปลอดภัยในการใช้งบประมาณแผ่นดินยังไม่พอ ควรแยกเป็นงบประมาณวัด สร้างกำแพง ศาลา กุฏิพระ และงบประมาณเผยแพร่สนับสนุนกิจกรรมศาสนาพุทธ เช่นการบวชพระ

การสัมภาษณ์ผู้บริหารถึงพลังทั้ง ๕ ในการแข่งขัน พบว่าความรุนแรงของสถานการณ์แข่งขันเกิดขึ้น ผู้มาใหม่มีข้อจำกัดบ้าง ไม่มีสิ่งใดทดแทนศาสนาพุทธได้ และองค์การภายนอกทั้งรัฐบาลและเอกชนต้องไม่สร้างปัญหาเสียเอง ได้ข้อสรุปว่า พุทธศาสนิกชนเป็นนักรู้ รักสงบ ไม่กลัวความลำบาก แต่เรายังขาดผู้นำ และขาดการสนับสนุนจากองค์การศาสนาอื่นๆ ทั่วประเทศ เมื่อนำผลจากการวิจัย สอบถาม และ

สัมภาษณ์ มาวิเคราะห์จะสรุปได้ว่า พลังการแข่งขันในอุตสาหกรรมมีผลกระทบต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะที่กลายเป็นข้อจำกัด

๓. ประโยชน์เกื้อกูลของพระภิกษุสามเณรมีผลต่อการปฏิบัติศาสนกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดประโยชน์เกื้อกูลหรือสวัสดิการสำหรับพระภิกษุสามเณร ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรัฐบาล ผลปรากฏว่าส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อการจะจัดให้มีประโยชน์เกื้อกูลทางด้านการประกันสุขภาพเพื่อการรักษาพยาบาล การประกันชีวิตจากเหตุร้าย การศึกษาทางโลกในระดับอุดมศึกษา และการศึกษาทางธรรม

เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อปัจจัยสี่พื้นฐานในการดำรงสมณเพศ ปรากฏว่าส่วนใหญ่ตอบว่า “พอเพียง”

ในการตอบคำถามปลายเปิด ความคิดเห็นเพิ่มเติม มีผู้ตอบกลุ่มหนึ่งที่ต้องการความสะดวกในการรักษาพยาบาลมากขึ้น ต้องการให้ปรับปรุงการจ่ายค่านิตยภัต ต้องการสวัสดิการการเดินทาง โดยเฉพาะรถโดยสารเนื่องจากต้องซื้อ เสาเองในราคาแพง ต้องการให้บริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพไม่ต้องการด้านปริมาณ

ผู้บริหารของพระสงฆ์ที่สัมภาษณ์ต้องการการประกันสุขภาพ ที่จะรักษาพยาบาลที่ใดก็ได้ ต้องการบัตรทองที่ใช้ข้ามเขตได้ ต้องการการศึกษาระดับปริญญาตรีของคณะสงฆ์ที่ขยายให้ครบทุกจังหวัด ขาดอุปกรณ์การศึกษา สำหรับปัจจัย ๔ ขาดการรักษาโรคเฉพาะด้าน เช่น ยารักษาโรคเบาหวาน ขาดการซ่อมแซมที่พำนักสงฆ์ซึ่งทรุดโทรมไปมาก

สำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารภาครัฐ สำนักงานพุทธศาสนา คิดว่าการจัดสวัสดิการครอบคลุมแล้ว ทั้งงบประมาณที่วัดใช้ในการดูแลความเป็นอยู่ และดูแลความปลอดภัย โดยจัดงบประมาณให้โดยตรงเพื่อเป็นค่าอาหารรายวัน ค่าสาธารณูปโภค นอกจากนั้น มหาเถรสมาคมยังจัดโครงการช่วยเหลือพระอาพาธ ตักบาตรช่วยวัด เลื่อนสมณศักดิ์พระ จัดพระไปเข้าพรรษาในจังหวัดภาคใต้ ประสานงานกับฝ่ายปกครองซื้อกล้องโทรทัศน์วงจรปิด แต่ดูยังไม่ทั่วถึงตามความต้องการของพระทั่วไป สำหรับการสัมภาษณ์รองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส^{๕๗} คิดว่าควรจัดให้มีหอพักในสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้พระได้พักและเรียน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา

^{๕๗} สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส, ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓.

ดังนั้นการที่พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ตอบว่ามีสวัสดิการบางอย่างในปัจจุบัน ๔ พอเพียง แต่ปัจจัยบางอย่างไม่พอเพียงหรือยังไม่ได้รับความสะดวก หรือยังมีความต้องการสวัสดิการบางอย่างอยู่ แสดงว่าสวัสดิการที่รัฐบาลหรือผู้บริหารสงฆ์จัดให้ ยังไม่ตรงตามความต้องการหรือไม่พอเพียงในการปฏิบัติศาสนกิจ

สรุปได้ว่าการจัดสวัสดิการ ประโยชน์เกื้อกูลเป็นเรื่องใหญ่และเป็นเรื่องสำคัญ ทำให้ทั่วถึงได้ยาก แต่ปัจจัยภายในด้านประโยชน์เกื้อกูลนี้ หากจัดให้เพียงพอจะมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติศาสนกิจเผยแผ่ศาสนา ประโยชน์เกื้อกูลเป็นสภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการปฏิบัติศาสนกิจที่ควบคุมได้ สามารถปรับเป็นจุดแข็งได้ง่ายที่สุด

๔. การศึกษาเรื่องปัจจัยความปลอดภัยมีผลกระทบต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลปรากฏว่าส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อการจัดประโยชน์เกื้อกูลด้านต่างๆ คือ การจะจัดให้มี เดินทางไปทำธุระต่างถิ่นที่ปลอดภัย การจัดเก็บอุปกรณ์สื่อสารไว้ประจำวัด การมีโทรทัศน์วงจรปิดไว้ป้องกันเหตุร้าย การรักษาความปลอดภัยในการปฏิบัติศาสนกิจตลอดเวลา การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ออกกำลังกาย การจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่มาตรวจสุขภาพร่างกายและจิตใจทุกเดือน เช่นเดียวกับความคิดเห็นที่มีต่อการได้รับปัจจัยพื้นฐาน เรื่องบริเวณที่พักปลอดภัย ส่วนใหญ่ตอบว่าพอเพียงแล้ว

เมื่อพิจารณาคำถามปลายเปิด ปรากฏว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากไม่มั่นใจในสถานการณ์ การเดินทางไปนอกวัด และภายในวัดรู้สึกไม่ปลอดภัย ขอให้มีการคุ้มครอง

ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารในพื้นที่ทราบว่า ยังขาดอุปกรณ์การสื่อสาร มีไม่เพียงพอ กล้องวงจรปิดมีไม่ครบ หรือใช้ได้ไม่สมบูรณ์ ในขณะที่ผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติได้ประสานงานไปยังศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้กับจังหวัดต่างๆ เพื่อซื้อกล้องวงจรปิดกับวิทยุติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจอยู่ระหว่างดำเนินการ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความปลอดภัยเป็นสภาพแวดล้อมภายในที่มีผลกระทบ เป็นจุดอ่อนต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความปลอดภัยเป็นจุดอ่อนที่สามารถปรับเป็นจุดแข็งได้ยากกว่าสวัสดิการ แต่ไม่ถึงกับควบคุมไม่ได้เลยอย่างสภาพเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมในการแข่งขัน หากยกระดับความปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจให้พระภิกษุสามเณรได้สำเร็จ ย่อมเท่ากับเพิ่มขีดความสามารถในการเผยแผ่ศาสนาได้

ข้อเสนอแนะ

๑. การที่สภาพทางเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรนั้น หากจะแก้ไขโดยการขอความช่วยเหลือจากคนในพื้นที่ใกล้เคียงย่อมเป็นการยากลำบาก เนื่องจากโดนผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจด้วยกันในอีกด้านหนึ่ง ประเทศไทยเรามีวัดขนาดใหญ่อยู่เป็นจำนวนมากในเมืองหลวง และจังหวัดสำคัญของประเทศที่มีเงินฝากธนาคารจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีโครงการจะทำอะไร ดังนั้นหน่วยงานของรัฐบาลต้องเป็นตัวกลางในการขอเงินจากวัดเหล่านี้ไปช่วยเหลือวัดเล็กๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างที่วัดพระธรรมกายได้ดำเนินการไปแล้ว แต่ควรทำในลักษณะของมหภาค มองภาพรวมทั้งหมด ทำเป็นรูปเครือข่ายทั้งประเทศจะได้ผลดีกว่า พุทธศาสนิกชนในภาคใต้เป็นนักสู้ ไม่กลัวความยากลำบาก แต่ขาดผู้นำ ขาดผู้สนับสนุนจากองค์กรศาสนาอื่นทั่วประเทศ หรือหากรัฐบาลจะเข้ามาดูแลเอง และจัดสรรงบประมาณลงมา ควรทำงบประมาณในเชิงบูรณาการ และติดตามผลเป็นระยะในทุกกระทรวง ทุกๆ เรื่อง

๒. ในเรื่องพลังในการแข่งขันในอุตสาหกรรมนั้น เริ่มจากประเด็นความรุนแรงของสภาพการแข่งขัน ผู้บริหารประเทศต้องเข้าใจว่าชาวพุทธเน้นสงบ สันติและไม่สร้างภาพ ในขณะที่อีกฝ่ายเน้นเชิงรุกและลึกลับ ทำอย่างไรให้พระภิกษุสามเณรสามารถเผยแผ่ศาสนาต่อไปได้อย่างไม่ติดขัดปัญหา ศาสนาพุทธต้องมีความเจริญ ไม่ใช่เล็กกลงทีละน้อย ในขณะที่ศาสนาอื่น เติบโตเร็วมาก รัฐบาลนอกจากต้องให้ความปลอดภัยในการปฏิบัติศาสนกิจในและนอกสถานที่แล้ว ยังต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ทั้งงบเพื่อการเผยแผ่ศาสนา การให้งบประมาณทำพิธีทางศาสนาที่สำคัญ เช่น การบวชพระภิกษุสามเณร และงบประมาณเพื่อซ่อมแซมวัด เพื่อรักษาภาพลักษณ์และความสะอาดสบาย การจัดบต้องทำให้พอ ไม่ว่าจะมาจากภาษีอากรหรือจากเงินสนับสนุนของเครือข่าย

ที่นี่เป็นประเทศของเรา ทำอย่างไรถึงจะทำให้ชาวพุทธทั่วประเทศมาร่วมสร้างเครือข่ายช่วยเหลือวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลต้องเป็นตัวกลางทำงานเชิงรุกมากกว่านี้ เพื่อรักษาศาสนาพุทธให้คงอยู่ หน่วยงานของรัฐบาลที่มาช่วยเหลือ ต้องไม่สร้างปัญหาเสียเอง มีความเข้าใจผิดกันเอง ไม่มีอะไรมาแทนพุทธศาสนาได้ การที่ศาสนาพุทธเล็กลงทุกวัน เนื่องจากเราไม่ได้สนใจเรื่องนี้เท่าที่ควร

๓. ในเรื่องสวัสดิการ เมื่อยังมีความต้องการสวัสดิการด้านต่างๆ อยู่แสดงให้เห็นว่ายังจัดให้ได้ไม่ครบถ้วน ยังมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันระหว่างผู้ให้ภาครัฐบาล กับผู้รับพระภิกษุสามเณร ดังนั้นควรตั้งคณะกรรมการสวัสดิการพระภิกษุสามเณร ในจังหวัดภาคใต้ ขึ้นมาดูแลโดยตรง โดยมีตัวแทนทั้งผู้ให้และผู้รับ เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องสภาพแวดล้อมภายนอกด้านเศรษฐกิจและพลังในการแข่งขันแล้ว สภาพแวดล้อมภายในข้อนี้เป็นเรื่องที่แก้ไขง่ายที่สุด สามารถปรับจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็ง ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อเทียบกับการลงทุนที่ไม่มาก แต่สามารถสร้างขวัญกำลังใจได้มาก สามารถเติมเต็มสิ่ง

ที่ขาดไปได้ เช่น การรักษาพยาบาลควรจัดการประกันสุขภาพให้พระภิกษุสามเณร โดยให้รักษาพยาบาลที่ใดก็ได้ในสถานพยาบาลทุกประเภท จะได้แก้ปัญหาขาดแคลนยาเฉพาะโรคได้ เช่น ยารักษาโรคเบาหวาน เป็นต้น นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขต้องวางแผนป้องกันการเกิดโรคร้ายตั้งแต่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย การใช้ชีวิตที่ถูกสุขลักษณะทั้งด้านอาหาร การพักผ่อน การตรวจร่างกาย ประจำปี รวมทั้งการตรวจสุขภาพจิตใจ การจัดหายานพาหนะไว้ประจำวัด การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในทุกจังหวัด ปัจจุบันมีพระจบปริญญาเอก ๓ รูป ปริญญาโท ๙ รูป สามารถดำเนินการสอนนักศึกษาได้แล้ว นอกจากนี้ยังต้องจัดอุปกรณ์การศึกษาให้พอ และการปรับเปลี่ยนวิธีการจ่ายค่านิตยภัทให้ตรงความต้องการ การเลื่อนสมณศักดิ์เป็นกรณีพิเศษเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในตำแหน่งต่างๆ เป็นต้น โดยผู้เป็นเจ้าภาพอาจเป็นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลโดยตรง ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ปรึกษากับพระภิกษุสามเณรถึงความต้องการด้านต่างๆ ด้วย โดยอาจขยายขอบเขตจากคณะกรรมการดูแลสวัสดิการ ไปดูแลการดูแลสุขภาพและธำรงรักษาพระภิกษุสามเณรทั้งระบบอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตก็ได้ เนื่องจากรัฐบาลต้องดูแลพระภิกษุสามเณรให้ครบทุกองค์ประกอบของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อดำเนินการเชิงรุก ในการรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไปในภาคใต้ตอนล่าง

๔. ด้านความปลอดภัย วัดเล็กสามารถรักษาความปลอดภัยได้ทั่วถึงกว่าวัดใหญ่ ดังนั้นควรเพิ่มการให้ความปลอดภัยให้ทั่วถึงในวัดใหญ่ด้วย ระยะทางไกลๆ ไม่มีผลถึงแรงศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระศาสนาต่างมาร่วมทำบุญซึ่งเป็นเรื่องดี ถือเป็นโอกาส ดังนั้นกองกำลังทหาร ทหารพราน ตำรวจและอาสาสมัครของกรมการปกครองจำเป็นต้องอยู่ต่อไป เพื่อให้ความคุ้มครองและประกันความปลอดภัยให้พระภิกษุสามเณรตลอดจนครู นักเรียนพ่อค้าและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโดยกำลังทหารควรมีที่ตั้งใกล้วัดที่สามารถคุมสถานการณ์ได้สะดวก แต่การดำรงกิจวัตรทหารต้องไม่รบกวนการปฏิบัติศาสนกิจแต่กลับต้องส่งเสริมศาสนกิจสร้างขวัญกำลังใจและความปลอดภัย ให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนทุกศาสนา การปฏิบัติศาสนกิจเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความปลอดภัยทั้งในและนอกวัด โดยไม่ฝืนหลักพระพุทธศาสนา เช่น การเวียนเทียนกลางวัน เป็นต้น

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐบาลต้องปลุกจิตสำนึกการรักษาชาติ โดยดูตัวอย่างการปฏิบัติศาสนกิจดังกล่าว ให้ประชาชนจากทั่วทุกภาคได้รับรู้รับทราบ ทุกวัดใหญ่ๆ จะได้ตระหนัก จะได้ส่งความช่วยเหลือมาจากทุกแหล่งร่วมกับเครือข่ายจากประชาชนทั่วประเทศดังกล่าวได้เข้ามาช่วยเหลือประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังรอผู้นำที่จะเข้ามาช่วยในทุกเรื่อง สำหรับเรื่องศาสนาพุทธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นวาระแห่งชาติ หากไม่อย่างสูญเสียด้านศาสนาพุทธไป และไม่อย่างให้เกิดสังคมชาวพุทธล่มสลายในภาคใต้ ซึ่งจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อไปยังจังหวัดอื่นๆ ผู้รับผิดชอบต้องดูแลเชิงรุกกันจริงจังอย่างชื่ตรงตั้งแต่วันนี้ ไม่ต้องรอให้เกิดข่าว แล้วมาแก้ปัญหาที่ปลายเหตุแบบไฟไหม้ฟางอีก ในที่สุดรัฐบาลต้องตั้ง

วัตถุประสงค์ไว้ว่าจะมีพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้นทั้งพระภิกษุสามเณร ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นโดยมีสิ่งจูงใจต่างๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ

กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๑.

ชัยยุทธ นิโนกุล. ทฤษฎีและการจัดรูปองค์กร. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสุขุมและบุตร, ๒๕๔๖.

_____ .การจัดการเชิงกลยุทธ์ หน่วยที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
๒๕๔๕.

ชำนาญ ปิยวนิชพงษ์. กรอบแนวความคิดสำหรับการจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร :
ซีเอ็ดยู เคชั่น, ๒๕๔๙.

พระราชรัตนโมลี. “โฉมหน้าประวัติศาสตร์สากล”, นิตยสารพุทธจักร. ปีที่ ๕๙ ฉบับที่, ๖ มิถุนายน
๒๕๔๘.

สะอาด จันทร์ดี. กะเทาะเปลือกใต้ใครบงการ. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๕๐.

(๒) บทสัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ เจ้าคณะหนใต้, ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ เจ้าคณะภาค ๑๖, ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ เจ้าคณะอำเภอบึงนังสตาร์ จังหวัดยะลา, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดนราธิวาส, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี, ๗ มิถุนายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธมณฑล, ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส, ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓.

๒. ภาษาอังกฤษ :

- Dessler, Gary. **A framework for human resource management.** 5th ed. Upper Saddle River, : Pearson/Prentice Hall, 2009.
- Froyen, Richard T. and Low, Linda. **Macroeconomics : an Asian perspective.** Singapore : Prentice Hall, 2001.
- Froyen, Richard T. **Macroeconomics : theories and policies.** 7th ed. Upper Saddle River. NJ. : Prentice Hall, 2002.
- Jackson, susan E.; Schaler, Randall. S.; and Wener, Steve. **Managing Human Resources.** 10th ed. Mason : South-Western Cengage Learning, 2009.
- Noe, Raymond A; Hollenbeck, John R; Gerhart, Barry; and Wright, **Patrick M. Human Resource Management : Gaining a Competitive Advantage.** 6th ed. Mcgraw-Hill Irwin. 2008.
- Michael E ,Porter . **Competitive Strategy : Techniques for Analyzing Industries and Competitors.** New York : The Free Press, 1980.
- Wheelen, Thomas L; and Hunger, J. David. **Strategic Management and Business Policy.** 11th ed. Upper Saddle River, New Jersey : Pearson Practice Hall,2008.
- Taro, Yamane. **Statistics : an introductory analysis,** 3rd ed. New York : Harper & Row, 1973.

ปัจจัยที่ตัดสินใจใช้บริการและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการบริหารจัดการ
ด้านสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร
Factors that determine the use and satisfaction of customers with
the management. The housing loan. Bangkok

อุษณีย์ สุธรรมมาภรณ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่ลูกค้าใช้บริการและศึกษาระดับความคิดเห็นของลูกค้าและระดับความพึงพอใจของลูกค้า พร้อมทั้งเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของลูกค้า และเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของลูกค้า รวมทั้งทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่ใช้บริการของลูกค้าและความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นกับระดับความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากลูกค้า ๓๘๔ คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test, F-test, LSD., Chi-Square และ Correlation.

ผลงานวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่ใช้บริการส่วนใหญ่ลูกค้าเลือกเงื่อนไขการกู้ไม่จำกัดคุณสมบัติของผู้กู้มากเกินไป อัตราดอกเบี้ยมีให้เลือกหลายประเภท อัตราค่าธรรมเนียมบริการเพื่อขอสินเชื่อต่ำ เจ้าหน้าที่ที่มีความกระตือรือร้นเอาใจใส่และเต็มใจให้บริการ มีบริการในการจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้ลูกค้าทราบ และ ให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ส่วนระดับความคิดเห็นของลูกค้า ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการจูงใจ และ ด้านการควบคุมคุณภาพ ลูกค้ามีความคิดเห็นว่าธนาคารมีการบริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับระดับความพึงพอใจของลูกค้า ด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านข้อมูลที่ได้รับบริการ ด้านการให้บริการ และด้านเครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอาคารสถานที่ ลูกค้ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ลูกค้าที่มีอายุ อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน

---

* ดร., คณบดี วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนลูกค้าที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน ลูกค้าที่เลือกเงื่อนไขของสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม การบริการ ข้าราชการสินเชื่อ และการรับรู้ชื่อเสียงและความมั่นคงของธนาคารต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

การทดสอบปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้ามีความสัมพันธ์กันกับปัจจัยที่ใช้บริการของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับระดับความคิดเห็นของลูกค้ามีความสัมพันธ์กันกับระดับความพึงพอใจของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

คำสำคัญ : การตัดสินใจ; การใช้บริการ; ความพึงพอใจ

ABSTRACT

This research aimed to : study the factors for decision making of using services of customers examine the levels of opinions of customers and examine the levels of satisfaction of customers. By compare the levels of opinions based on personal factors, compare the levels of satisfaction to personal factors, compare the levels of satisfaction to service factors and examine the relationship between personal factors and service factors, find the relationship between the level of opinion and the levels of satisfaction. The research tools were percentage, means, standard deviation, t-test, F-test, LSD., Chi-Square, and Correlation.

The findings indicated the followings:

Regarding factors of using services, most of the customers chose the bank loan which did not set many conditions on the borrower's qualifications. There were various types of interest. The bank loan fee was low. The bank officials were active and willing to give services. Details of profits, privileges, and changes were sent to inform the customers. There was a service of housing loans.

Concerning the level of customer's opinion on planning, organization management, motivation, and quality control, the result revealed that the customers found that the bank offered services in a high level in every aspect, as for the customer's satisfaction, work

performance of the staff, information on giving and receiving services, and technology equipment, they were found in a high level. Regarding the office building and places, the customers were satisfied in a moderate level, difference in age, occupation, and monthly income yielded different opinions with statistically significant level at .05.

Difference in age, educational background, occupation, and monthly income yielded different satisfaction, difference in the condition of the credit, interest rate, fee, information credit news, the awareness of fame acknowledgement and the stability of the bank yielded different satisfaction with statistically significant level at .05.

Personal factors related to the service factors with statistically significant level at .05. and the customers' levels of opinion related to the levels of satisfaction with statistically significant level at .01.

Keywords : Decision; using services; satisfaction

บทนำ

สถาบันการเงินและธนาคารพาณิชย์ นับว่ามีความสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจของประชาชนเป็นอย่างมากในปัจจุบัน จึงทำให้สถาบันการเงินหลายแห่งต้องเร่งเงินทุนเพื่อให้มีกองทุนเพียงพอตามที่ต้องการกำหนด จึงทำให้มีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและทำให้สภาพคล่องของอัตราเงินฝากต่อเงินปล่อยสินเชื่อในระบบธนาคารสูงขึ้นด้วยการร่วมทุนของธนาคารพาณิชย์ไทยกับธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ได้ส่งผลให้ระบบธนาคารพาณิชย์มีการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการให้สินเชื่อที่มีความเสี่ยงน้อย อาทิ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้และช่วงชิงฐานลูกค้า ทำให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ต้องประสบกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรงกับสถาบันการเงินต่าง ๆ โดยเป็นการแข่งขันด้านบริการทำให้ลูกค้ามีทางเลือกและได้รับประโยชน์มากขึ้น ทั้งในด้านการแข่งขันเรื่องอัตราดอกเบี้ย การขยายวงเงินกู้ การลดภาระในการผ่อนชำระเงินงวดค่าใช้จ่ายในการขอกู้ และความรวดเร็วในการอนุมัติ และการให้บริการเงินกู้ การให้สิทธิพิเศษแก่ผู้กู้ การขยายสาขาและเปิดจุดให้บริการตามแหล่งชุมชน การขยายระยะเวลาในการให้บริการเพื่อความสะดวกในการติดต่อสำหรับลูกค้าโดยสถาบันการเงินต่าง ๆ คาดการณ์ว่า ปัจจัยเหล่านี้จะดึงดูดให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกใช้บริการของสถาบัน ทำให้เกิดความสนใจว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่ลูกค้าเลือกใช้บริการสินเชื่อรายย่อยหรือสินเชื่อบุคคล

ของลูกค้าธนาคารอาคารสงเคราะห์ ทั้งนี้ปัจจัยที่ใช้บริการและความพึงพอใจลูกค้าสินเชื่อนี้ หากสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ ก็จะทำให้ธนาคารฯ สามารถวางแผนและจัดรูปแบบบริการที่สนองตอบความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

จากเหตุผลและข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยที่ลูกค้าใช้บริการสินเชื่อและความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคาร โดยจะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ที่รองรับทิศทางการดำเนินธุรกิจสินเชื่อสาขา ซึ่งการทำงานสาขาเน้นการปล่อยสินเชื่อเป็นหลักมากกว่าการหาเงินฝาก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะให้กับผู้บริหาร เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของพนักงาน เพื่อให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สามารถพัฒนาการเป็นผู้นำด้านบริการทางการเงินแก่ลูกค้าทุกระดับอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าใช้บริการมีความประทับใจ พร้อมทั้งการบริหารจัดการที่ดีอย่างมีประสิทธิภาพ

โจทย์การวิจัย

๑. การตัดสินใจของลูกค้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้บริการสินเชื่อจากธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาในกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยอะไรบ้าง
๒. ลูกค้าของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาในกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านบริการอย่างไร
๓. ความพึงพอใจของลูกค้าธนาคารอาคารสงเคราะห์ที่มีต่อการให้บริการของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาในกรุงเทพมหานคร อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ลูกค้าใช้บริการด้านสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์ ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ และความพึงพอใจที่ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาในกรุงเทพมหานคร
๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นและระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริหารจัดการด้านสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์และการให้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในกรุงเทพมหานคร
๓. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าบริการด้านสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์กับปัจจัยที่ใช้บริการสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์ และความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารอาคารสงเคราะห์กับระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่เป็นลูกค้าสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขา เซ็นทรัล รามอินทรา สาขาดอนเมือง และสาขาพุทธมณฑล ในกรุงเทพมหานคร โดยคำนวณหากกลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรที่มาใช้บริการไว้อย่างชัดเจน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรคอคซ์ราน อ้างถึงใน อภินันท์ จันตะนี^{๕๘} อ้างอิงจาก Cochran Sampling Techniques โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๔ ราย^{๕๙}

สำหรับการสุ่มตัวอย่าง ได้กำหนดสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากลูกค้าที่มาใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาในกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เป็นเวลา ๖ เดือน ตั้งแต่กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๓ - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ หรือจนครบจำนวน ๓๘๔ ชุด โดยกำหนดคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มและถูกสอบถามไว้ว่าต้องเป็นลูกค้าที่มาใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ฯ

๒. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสถิติ Independent Sample : t-test และค่าสถิติ One-way ANOVA (F-test) ใช้เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการบริหารจัดการด้านบริการและระดับความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ฯ ส่วนค่าสถิติ χ^2 : Test of Independent โดยใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้ากับ ปัจจัยที่ใช้บริการสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient Multiple Correlation) เพื่อใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการบริหารจัดการด้านบริการของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับระดับความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาในกรุงเทพมหานคร

การอภิปรายผล

๑. ปัจจัยที่ใช้บริการของลูกค้าที่มีต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารฯ โดยส่วนใหญ่ ลูกค้าเลือกเงื่อนไขการกู้ไม่จำกัดคุณสมบัติของผู้กู้มากเกินไป เนื่องจากไม่ต้องใช้เอกสารที่ยุ่งยาก และมีความ

---

^{๕๘} อภินันท์ จันตะนี, สถิติและการวิจัยทางธุรกิจ สำหรับนักศึกษา MBA, และ Ph.D. พระนครศรีอยุธยา : ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ, (อยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๐), หน้า ๘๑.

^{๕๙} W.G. Cochran, *Sampling Techniques*, (New York : John Wiley & Sons. Inc, 1953), p. 14.

รวดเร็วในการให้สินเชื่อ ลูกค้านำเลือกอัตราดอกเบี้ยมีให้เลือกหลายประเภท เนื่องจากมีอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมกับลูกค้ารายแต่ละราย ลูกค้าเลือกค่าธรรมเนียมบริการในการขอสินเชื่อต่ำ เนื่องจากเป็นการลดค่าใช้จ่ายของลูกค้า ความสะดวกในการใช้บริการที่ลูกค้าเพราะเจ้าหน้าที่ธนาคารมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่และเต็มใจให้บริการ เนื่องจากมีความรวดเร็วในการใช้บริการและมีความรู้สึกที่ดีที่ได้เห็นถึงความตั้งใจทำงานของเจ้าหน้าที่ธนาคาร การให้บริการข่าวสารสินเชื่อที่ลูกค้าเลือกคือมีบริการในการจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้ลูกค้าทราบ เนื่องจากลูกค้าได้ทราบข้อมูลที่รวดเร็วและเป็นประโยชน์กับลูกค้าโดยตรง และ ชื่อเสียงและความมั่นคงของธนาคารที่ลูกค้าส่วนใหญ่เลือกคือการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เนื่องจากธนาคารนี้ให้สินเชื่อเกี่ยวกับอาคารที่อยู่อาศัยโดยตรง มีอัตราดอกเบี้ยไม่สูง และมีความรวดเร็วที่ให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถฤต อังคะพินทุ ได้วิจัยเรื่องการขยายบทบาทของธนาคารออมสินต่อการพัฒนาสินเชื่อที่อยู่อาศัย ผลการวิจัยพบว่าธนาคารได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการให้เข้าร่วมโครงการ การให้สินเชื่อที่อยู่อาศัย ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

๒. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของลูกค้าที่มีต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน ซึ่งด้านการวางแผนเพื่อให้บริการ ด้านการจัดองค์การเพื่อให้บริการ ด้านการจูงใจมาใช้บริการ และด้านการควบคุมคุณภาพการให้บริการ ลูกค้ามีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนิต ปทุมวัฒน์^{๖๐} ได้วิจัยเรื่องการประเมินคุณภาพการบริการตามความคิดเห็นของลูกค้าธนาคารประชาชน ผลการวิจัยพบว่าลูกค้าของธนาคารมีความคิดเห็นว่ามีคุณภาพมากทุกด้าน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพร คำคม^{๖๑} ได้วิจัยเรื่องการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ : ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้ใช้บริการฝ่ายกิจการสาขากรุงเทพฯและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมผู้ให้บริการมีความคิดเห็นต่อบริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ในระดับปานกลาง และระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าพนักงานพูดจาสุภาพมีความเป็นกันเอง ให้การแนะนำคุณสมบัติของผู้กู้และผู้กู้ร่วม มีความสะดวกในการติดต่อ มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการให้บริการ อาคารมีความ

^{๖๐} เสาวนิต ปทุมวัฒน์, “การประเมินคุณภาพการบริการตามความคิดเห็นของลูกค้าธนาคารประชาชน”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๔๕).

^{๖๑} อรรถพร คำคม, “การให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ : ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้ใช้บริการฝ่ายกิจการสาขากรุงเทพฯและปริมณฑล”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖).

ปลอดภัยและที่นั่งรอรับบริการมีเพียงพอ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล ทองมา^{๖๒} ได้วิจัยเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาย่อย อุโมงค์ จังหวัดลำพูน ซึ่งพบว่าลูกค้ามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ จิรพิพัฒน์ ได้ศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าลูกค้าธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขากาฬสินธุ์ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสินเชื่อในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง^{๖๓}

๓. จากการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการบริหารจัดการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า โดยลูกค้าที่มีเพศ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการให้บริการของธนาคารอาคารสงเคราะห์มีความเท่าเทียมกันกับลูกค้าทุกคน ซึ่งเป็นไปตามปกติ บริการด้านสินเชื่อ ซึ่งให้ความสำคัญกับการชำระหนี้ของลูกค้ามากกว่าปัจจัยอื่น ๆ จึงทำให้ลูกค้าที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนลูกค้าที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะว่าคุณค่าที่มีอายุมากอาจเคยกู้มาแล้วจึงมีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากลูกค้าที่มีอายุน้อยที่อาจจะไม่เคยกู้เงินจากธนาคารอาคารสงเคราะห์ และการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า โดยลูกค้าที่มีเพศ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน เพราะว่าธนาคารให้บริการลูกค้าเท่าเทียมกันโดยยึดระเบียบปฏิบัติกับลูกค้าของธนาคารเป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงทำให้ลูกค้ามีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ส่วนลูกค้าที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน อาจเพราะว่าคุณค่าที่มีอายุมาก การศึกษาสูง อาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และธุรกิจส่วนตัว มีความเข้าใจขั้นตอนการทำงานของธนาคารได้ดี และอาจเคยขอสินเชื่อมาก่อน จึงมีความเข้าใจการทำงานของธนาคาร มีความเข้าใจระเบียบการปฏิบัติงานของธนาคารในระดับดี และการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ จำแนกตามปัจจัยที่ใช้บริการ โดยลูกค้าที่เลือกเงื่อนไขของสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ความสะดวกในการ

---

^{๖๒} พิกุล ทองมา, “ความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาย่อยอุโมงค์ จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๔๓).

^{๖๓} วราภรณ์ จิรพิพัฒน์, “ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาจังหวัดกาฬสินธุ์”, ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑).

ใช้บริการ ได้รับการให้บริการข่าวสารสินเชื่อ และ ได้รับรู้ชื่อเสียงและความมั่นคงของธนาคารต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าลูกค้าที่เลือกเงื่อนไขของสินเชื่อคือเงื่อนไขการกู้ไม่จำกัดคุณสมบัติของผู้กู้มากเกินไป มีระเบียบเงื่อนไขเกี่ยวกับทำประกันค้ำนิรันดร์ และเอกสารประกอบการขอู้ไม่ยุ่งยาก มีความสะดวกในการขอสินเชื่อ จึงมีระดับความพึงพอใจมากกว่าลูกค้าเลือกเงื่อนไขแบบอื่น ๆ

๔. จากการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์ทั้ง ๓ สาขา กับปัจจัยที่ใช้บริการของลูกค้าสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์ฯ โดยมีความสัมพันธ์กัน เพราะว่าปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าที่ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ สถานภาพสมรสของลูกค้า ส่งผลให้ปัจจัยที่ลูกค้าใช้บริการต่างกันคืออายุของลูกค้าส่งผลให้การเลือกเงื่อนไขของสินเชื่อและการได้รับการข่าวสารสินเชื่อต่างกัน ระดับการศึกษาของลูกค้าส่งผลให้การได้รับการข่าวสารสินเชื่อและการได้รับรู้ถึงชื่อเสียงและความมั่นคงของธนาคารอาคารสงเคราะห์ต่างกัน อาชีพของลูกค้าส่งผลให้การเลือกเงื่อนไขของสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ย และการได้รับรู้ถึงชื่อเสียงและความมั่นคงของธนาคารอาคารสงเคราะห์ต่างกัน และความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ฯกับระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ฯ โดยมีความสัมพันธ์กัน คือระดับความคิดเห็นของลูกค้าด้านการวางแผนเพื่อให้บริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของลูกค้าด้านข้อมูลที่ได้รับบริการในระดับค่อนข้างสูง เพราะว่ามีบริการรวดเร็วและมีขั้นตอนการบริการไม่ยุ่งยาก ระดับความคิดเห็นของลูกค้าด้านการจัดองค์การเพื่อให้บริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของลูกค้าด้านการปฏิบัติงานของพนักงานและด้านข้อมูลที่ได้รับบริการในระดับสูง เพราะว่าสถานที่ให้บริการเป็นสัดส่วนและพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์มีความชำนาญในการให้บริการด้วย

การเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับเพื่อให้บริการลูกค้าของธนาคารอาคารสงเคราะห์

๑) ทางด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน ควรรับฟังข้อตำหนิและข้อคิดเห็นของลูกค้า เพื่อพนักงานจะได้นำจุดบกพร่องที่มีไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้บริการถูกต้องอย่างดีที่สุด ควรเอาใจใส่ให้บริการอย่างรวดเร็วเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับธนาคาร และเพื่อความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างดีและเกิดความประทับใจกับลูกค้าที่ใช้บริการ และ ควรมีความกระตือรือร้นในการให้บริการมากขึ้น เพื่อทำให้ลูกค้าที่ใช้บริการเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับความสนใจ และรู้สึกดีว่าได้รับบริการจากพนักงานเป็นอย่างดี

๒) ทางด้านการให้บริการ ควรมีพนักงานเสนอแนะจุดเด่นของสินค้า เพื่อให้ลูกค้าที่ใช้บริการสามารถเลือกตัดสินใจในการใช้บริการได้ง่ายขึ้น ควรมีป้ายชี้แจงวิธีการชำระเงิน เพื่อสร้างความสะดวกรวดเร็ว เกิดความชัดเจนเป็นระเบียบ ลูกค้าเข้าใจในการใช้บริการ ควรมีพนักงานให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการสินค้าที่ธนาคารมีไว้ให้บริการ เพื่อให้ลูกค้าเข้าใจหลักการต่าง ๆ ในการใช้บริการ และสามารถตอบข้อซักถามข้อสงสัยในบริการสินค้าต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนถูกต้อง และ ควรมีพนักงานชี้แจงเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ให้กับ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกอัตราดอกเบี้ยที่ให้กับลูกค้าสามารถให้ลูกค้าเลือกอัตราดอกเบี้ยได้ง่ายเหมาะสมกับความสามารถในการผ่อนชำระเงินกู้ และควรจัดให้มีป้ายบอกจุดบริการ เพื่อให้ลูกค้าเข้าใจจุดที่จะมาใช้บริการธนาคาร และง่ายต่อการติดต่อใช้บริการ ควรมีการบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกค้าผู้ใช้บริการธนาคารรู้สึกว่าจะไม่ถูกทอดทิ้ง มีปัญหาอะไรสามารถสอบถามและหาทางแก้ไขได้ กับธนาคารในฐานะให้บริการ และ ควรมีการจัดลำดับก่อน-หลังในการให้บริการ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว เป็นระเบียบ ไม่เสียเวลาในการรอคอยในการใช้บริการนาน

๓) ทางด้านเครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ควรทำให้ออกสารต่าง ๆ ง่ายต่อการกรอกข้อมูล เพื่อให้ลูกค้าที่ใช้บริการเข้าใจง่าย ไม่เสียเวลาในการกรอกข้อมูล สามารถกรอกข้อมูลในการติดต่อใช้บริการได้อย่างถูกต้องแม่นยำไม่ผิดพลาด และ ควรมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และเพื่อความถูกต้องในการให้บริการ

๔) ทางด้านอาคารสถานที่ ควรเพิ่มสถานที่จอดรถให้เพียงพอกับลูกค้า เพื่อความสะดวกในการติดต่อใช้บริการธนาคารเนื่องจากปัจจุบันที่จอดรถของธนาคารมีจำนวนไม่เพียงพอกับลูกค้าที่มาใช้บริการ ควรรักษาความสะอาดของอาคารและสถานที่มากขึ้น เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและสร้างภาพลักษณ์ของธนาคารให้เป็นที่มาใช้บริการ และ ควรปรับปรุงให้ที่ตั้งของสาขาธนาคารฯ สะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางของลูกค้าที่มาใช้บริการโดยการเปิดสาขาย่อยต่างๆ ในต่างจังหวัด เนื่องจากปัจจุบันบางจังหวัดยังไม่มีสาขาของธนาคารเปิดทำการ และจังหวัดใหม่ บางจังหวัดมีการบริการเพียงสาขาเดียวเท่านั้น

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปที่อาจจะมีขึ้น

๑) ควรทำวิจัยในเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพควบคู่กันไปเชิงลึกในแต่ละด้าน เช่น การปฏิบัติงานของพนักงาน การให้บริการด้วยน้ำใจไมตรี เครื่องมือและเทคโนโลยี อาคารและสถานที่ เพื่อจะได้รับข้อมูลที่มีรายละเอียดและมีคุณภาพในเชิงลึกมากขึ้น รวมทั้งการสัมภาษณ์พูดคุยกับลูกค้าสินค้าที่มีต่อการบริหารจัดการด้านบริการของธนาคารอาคารสงเคราะห์ เพื่อนำความต้องการต่างๆของลูกค้าไปเป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า

๒) ควรมีการทำวิจัยปัจจัยที่ใช้บริการและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการบริหารจัดการด้านสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในสาขาต่างๆ ตามภูมิภาคให้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการบริหารจัดการด้านบริการของธนาคารอาคารสงเคราะห์ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

สรุปผลการวิจัย

๑. ปัจจัยที่ใช้บริการของลูกค้าที่มีต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาสุพรรณบุรี พบว่าส่วนใหญ่ลูกค้าเลือกเงื่อนไขการกู้ไม่จำกัดคุณสมบัติของผู้กู้มากเกินไป ลูกค้าเลือกอัตราดอกเบี้ยมีให้เลือกหลายประเภท ลูกค้าเลือกค่าธรรมเนียมบริการในการขอสินเชื่อต่ำ ความสะดวกในการใช้บริการที่ลูกค้าเพราะเจ้าหน้าที่ธนาคารมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่และเต็มใจให้บริการ การให้บริการข่าวสารสินเชื่อที่ลูกค้าเลือกคือมีบริการในการจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้ลูกค้าทราบ และ ชื่อเสียงและความมั่นคงของธนาคารที่ลูกค้าส่วนใหญ่เลือกคือการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ส่วนระดับความคิดเห็นของลูกค้าที่มีต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าด้านการวางแผนเพื่อให้บริการ ด้านการจัดองค์การเพื่อให้บริการ ด้านการจูงใจมาใช้บริการ และด้านการควบคุมคุณภาพการให้บริการ ลูกค้ามีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน และระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าลูกค้ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านข้อมูลที่ได้รับบริการ ด้านการให้บริการ และด้านเครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่วนด้านอาคารสถานที่ ลูกค้ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารฯ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า พบว่าลูกค้าที่มีเพศ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนลูกค้าที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารฯ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า พบว่าลูกค้าที่มีเพศ และสถานภาพสมรส มีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ส่วนลูกค้าที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารฯ จำแนกตามปัจจัยที่ใช้บริการ พบว่าลูกค้าที่เลือกเงื่อนไขของสินเชื่อต่างกัน ลูกค้าที่เลือกอัตราดอกเบี้ยต่างกัน ลูกค้าที่เลือกค่าธรรมเนียมต่างกัน ลูกค้าที่มีความสะดวกในการใช้บริการต่างกัน ลูกค้าที่ได้รับการให้บริการข่าวสาร

สินเชื่อต่างกัน และลูกค้าที่ได้รับรู้ชื่อเสียงและความมั่นคงของธนาคารต่างกัน ลูกค้ามีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน

๓. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าสินเชื่อธนาคารฯ กับปัจจัยที่ใช้บริการของลูกค้าสินเชื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์สาขาสุพรรณบุรี โดยมีความสัมพันธ์กัน และความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการบริหารจัดการด้านบริการธนาคารฯ กับระดับความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

บรรณานุกรม

- พิกุล ทองมา. “ความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาซอยอุโมงค์ จังหวัดลำพูน”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๔๓.
- วรารณณ์ จิรพิพัฒน์. “ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาจังหวัดกาฬสินธุ์”, ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑.
- อภิรัตน์ จันตะนี. สถิติและการวิจัยทางธุรกิจ สำหรับนักศึกษา MBA, และ Ph.D. พระนครศรีอยุธยา : ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ. อยุธยา : มหาวิทยาลัย ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๐.
- อรรถพร คำคม. “การให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ : ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้ใช้บริการฝ่ายกิจการสาขากรุงเทพฯและปริมณฑล”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.
- เสาวนิต ปทุมวัฒน์. “การประเมินคุณภาพการบริการตามความคิดเห็นของลูกค้าธนาคารประชาชน”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๔๕.
- W.G , Cochran. **Sampling Techiques**. New York : John Wiley & Sons. Inc, 1953.

การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ

Effective local government administration.

ลลดา วฤทธิไกรกิติ*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวชี้วัด ลักษณะและกระบวนการบริหารองค์การเทศบาลนครที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้กลุ่มผู้บริหารของเทศบาลนคร ๒๓ แห่งทั่วประเทศ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากจำนวน ๙ คน โดยแบ่งเป็น ๓ ระดับ ระดับละ ๓ คน ผลการวิจัย พบว่า

ตัวชี้วัดการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพคือ (๑) ด้านการบรรลุเป้าหมายของเทศบาลนครที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม (๒) ด้านกระบวนการบริหารงานของเทศบาลที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการจัดระบบตัดสินใจ ด้านระบบข้อมูล ด้านการประสานงาน ด้านการควบคุมงาน

ลักษณะเทศบาลนครที่บรรลุเป้าหมายของเทศบาลนครด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ เทศบาลนครนนทบุรี มีผลรวมของค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ๓๔.๒๗ มีค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ๓๓.๐๘ และเทศบาลนครภูเก็ต มีค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ๓๒.๙๓ ตามลำดับ ลักษณะกระบวนการบริหารงานเทศบาลนครวิสัยทัศน์ผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์ การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดการองค์การ การจัดระบบตัดสินใจ ระบบข้อมูล การประสานงาน การควบคุมงาน ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ เทศบาลนครนนทบุรี มีค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ๖๖.๖๕ มี

---

* อาจารย์ ดร. ประจักษ์สุตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตราชวิทยาลัย

ค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ๖๕.๒๐ และเทศบาลนครปากเกร็ด มีค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ๖๓.๔๕ ตามลำดับ เทศบาลนครที่บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีประสิทธิภาพที่สุดคือ เทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการประเมินด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จขององค์กร และการประเมินกระบวนการบริหารงานในระดับคะแนนที่สูงที่สุด แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารเทศบาลนคร คือ เพิ่มศักยภาพให้กับผู้บริหารทุกระดับ พัฒนาบุคลากรทั้งสองส่วนพร้อมกันข้าราชการกับนักการเมือง พัฒนาระบบการบริหารแบบคุณธรรม พัฒนาระบบการสื่อสารเพื่อปฏิบัติงาน พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย พัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาเมืองในรูปแบบ SWOT ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำสำคัญ : การบริหาร; ประสิทธิภาพ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The survey research on the effectiveness of local administration aimed to (1) find out the Indicators for effective municipal administration (2) study the characteristics of effective municipal administration and (3) recommend ways to enhance effectiveness of municipals administration. The samples consisted of 23 municipal ties in Thailand. The questionnaire was used for data collection. Prior to the distribution of the questionnaire, nine executives from Nonthaburi were interviewed as key informants. They were divided into three groups namely: top level, middle level and operational level. The findings revealed the following:

1. The indicators of effective local administrators included various aspects such as basic construction, quality of life, finance, and organizational aspects.

2. The sub-indicators of effective administration comprised leader vision, strategic planning, operation planning, and quality of effective administration including leader vision, strategic planning, operation, planning, organizational management, decision-making management, data organization system.

3. The effective municipal administration could be ranked from the highest as Nonthaburi, Ayutthaya and Phuket respectively.

In conclusion, it was recommended that there were seven ways to develop the effectiveness of municipal administration: increase the potential of all executive develop both governments officials and politicians, develop moral administration, and communication in the operational level including the information system accessible by all, and develop SWOT for the city development plan to promote to quality of life activities

Keywords : Administration; Effective; Local Administrative Organization

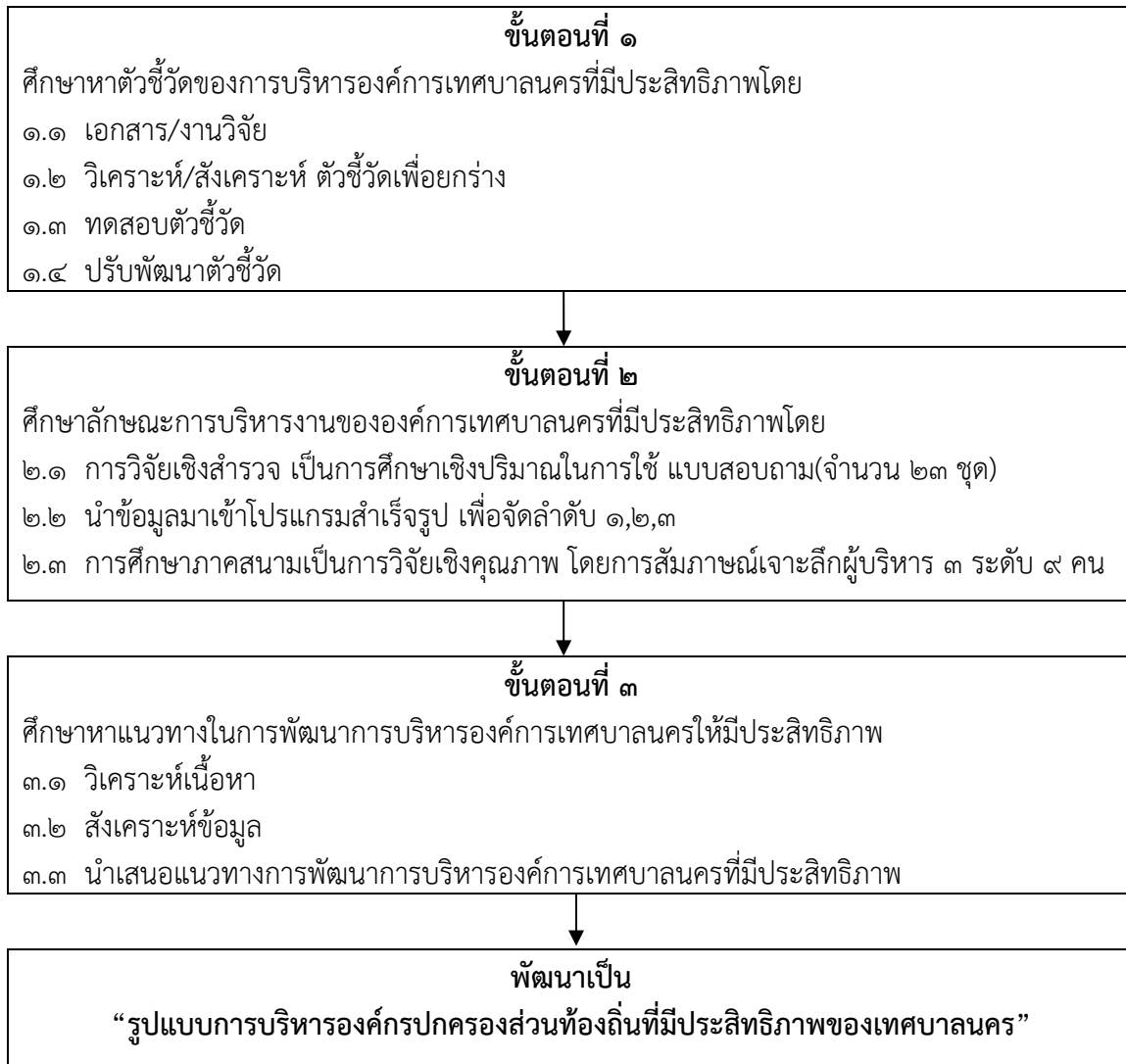
บทนำ

การวิจัยเชิงปริมาณผสมเชิงคุณภาพในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาและพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารเทศบาลนครที่มีประสิทธิภาพ ๒) ศึกษาลักษณะการบริหารองค์การที่มีประสิทธิภาพของเทศบาลนคร และ ๓) หาแนวทางในการพัฒนา การบริหารเทศบาลนครให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบรรลุเป้าหมายและด้านการบริหารงาน การวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารของเทศบาลนครทั่วประเทศ จำนวน ๒๓ แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้บริหารเทศบาลนครตอบแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยแล้วจัดระดับความมีประสิทธิภาพ หลังจากนั้นใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาภาคสนาม จากเทศบาลนครนนทบุรีซึ่งเป็นเทศบาลนครที่มีการบริหารองค์การที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการศึกษาถึงวิธีการพัฒนาการบริหารองค์การเทศบาลนครที่มีประสิทธิภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารของเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน ๙ คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารระดับสูง ๓ คน ระดับกลาง ๓ คน และระดับปฏิบัติ ๓ คน นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า แล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หลังจากนั้นได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนา การบริหารองค์การเทศบาลนครให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบรรลุเป้าหมายและด้านการบริหารงาน สารสำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

แนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อหาตัวชี้วัดการบริหารองค์การเทศบาลนครที่มีประสิทธิภาพ ตามระเบียบขั้นตอนที่ ๑ ของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยมาตรวัด ตัวแปรหลักอยู่ในกรอบแนวความคิด โดยมีการทดสอบความถูกต้อง (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของมาตรวัดก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

แนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (เชิงคุณลักษณะ) เชิงบรรยาย หรือ
ปริทัศน์งานวิจัยแบบพรรณนา (narration) สุภาค์ จันทวนิช^{๖๔} และนงลักษณ์ วิรัชชัย^{๖๕}

กรอบแนวคิดแสดงถึงกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพผสมการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วย
ขั้นตอนดังนี้

^{๖๔} สุภาค์ จันทวนิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

^{๖๕} นงลักษณ์ วิรัชชัย, *โมเดล ลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๒.

ตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพของการบริหารองค์การเทศบาลนคร

ผลการวิเคราะห์พบว่าความมีประสิทธิภาพของการบริหารองค์การเทศบาลนครสามารถวัดได้จากองค์ประกอบ ๒ ด้านหลัก ๑๒ ด้านย่อย ดังนี้ ผลรวมของค่าเฉลี่ยด้านการบรรลุเป้าหมาย

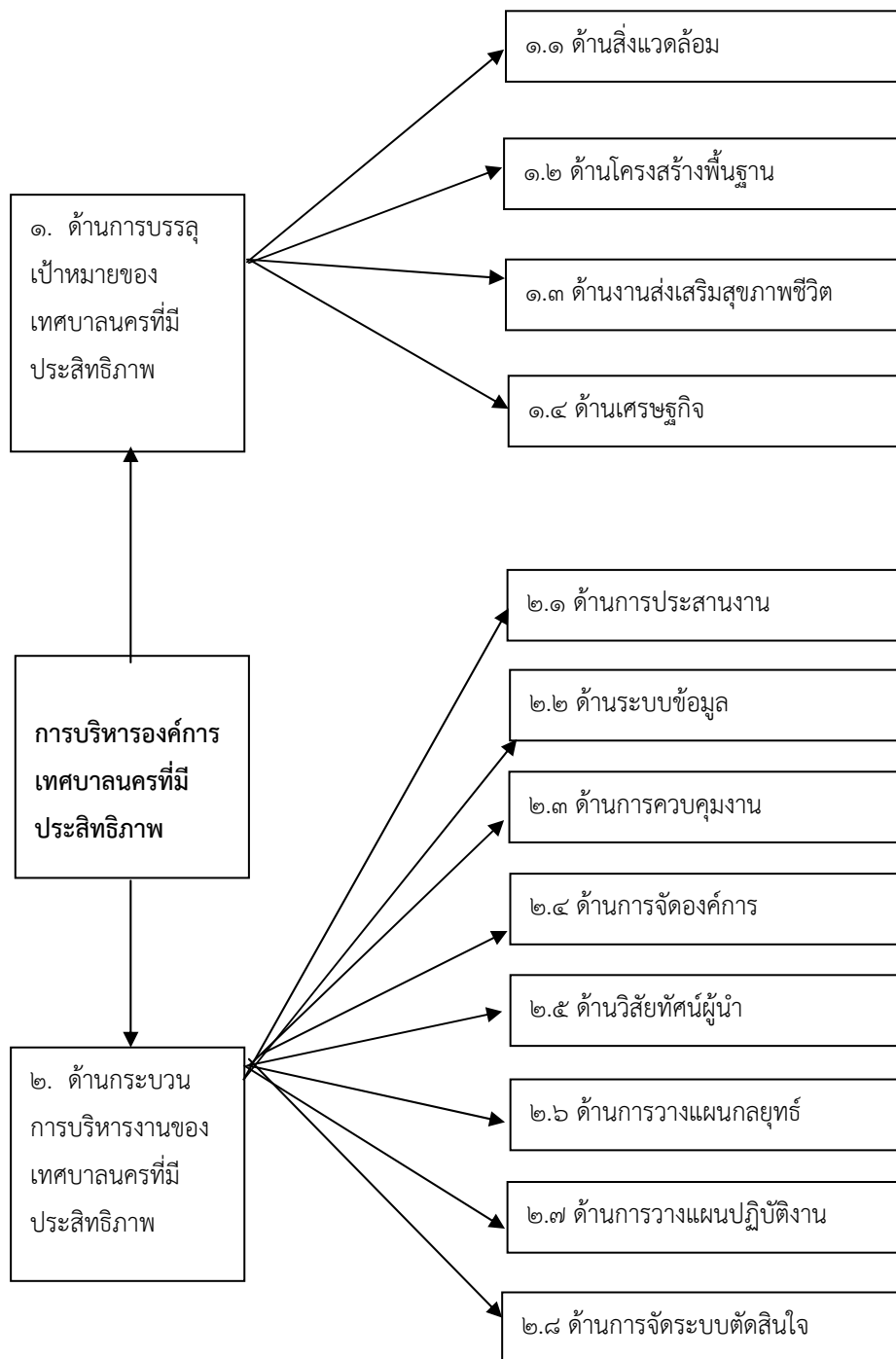
ลำดับที่	เทศบาลนคร	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสิ่งแวดล้อม	รวม	เฉลี่ย
๑	นนทบุรี	๘.๖๗	๘.๖๐	๘.๒๕	๘.๗๕	๓๔.๒๗	๘.๕๗
๒	พระนครศรีอยุธยา	๗.๗๘	๘.๘๐	๘.๕๐	๘.๐๐	๓๓.๐๘	๘.๒๗
๓	ภูเก็ต	๘.๓๓	๘.๖๐	๘.๐๐	๘.๐๐	๓๒.๙๓	๘.๒๓
๔	นครศรีธรรมราช	๖.๗๘	๘.๕๐	๘.๐๐	๘.๐๐	๓๑.๑๘	๗.๘๐
๕	อุบลราชธานี	๗.๖๗	๘.๐๐	๗.๗๕	๗.๐๐	๓๐.๔๒	๗.๖๑
๖	ยะลา	๗.๖๗	๗.๒๐	๗.๗๕	๗.๕๐	๓๐.๑๒	๗.๕๓
๗	พิษณุโลก	๗.๐๐	๗.๔๐	๗.๒๕	๗.๗๕	๒๙.๔๐	๗.๓๕
๘	อุดรธานี	๗.๐๐	๗.๔๐	๗.๒๕	๗.๗๕	๒๙.๔๐	๗.๓๕
๙	ปากเกร็ด	๗.๒๒	๗.๘๐	๖.๗๕	๗.๕๐	๒๙.๒๗	๗.๓๒
๑๐	นครราชสีมา	๗.๓๓	๗.๒๐	๖.๕๐	๘.๐๐	๒๙.๐๓	๗.๒๖
๑๑	ตรัง	๗.๒๒	๗.๒๐	๖.๗๕	๗.๗๕	๒๘.๙๒	๗.๒๓
๑๒	ลำปาง	๗.๗๘	๖.๔๐	๖.๕๐	๗.๗๕	๒๘.๔๓	๗.๑๑
๑๓	สมุทรปราการ	๗.๑๑	๖.๖๐	๗.๒๕	๗.๒๕	๒๘.๒๑	๗.๐๕
๑๔	หาดใหญ่	๖.๘๙	๖.๖๐	๗.๐๐	๗.๐๐	๒๗.๔๙	๖.๘๗
๑๕	เชียงใหม่	๖.๘๙	๗.๖๐	๖.๐๐	๗.๐๐	๒๗.๔๙	๖.๘๗
๑๖	เชียงราย	๗.๑๑	๖.๖๐	๖.๕๐	๖.๗๕	๒๖.๙๖	๖.๗๔
๑๗	สุราษฎร์ธานี	๖.๔๔	๗.๒๐	๖.๒๕	๖.๗๕	๒๖.๖๔	๖.๖๖
๑๘	ระยอง	๖.๗๘	๗.๔๐	๖.๒๕	๕.๗๕	๒๖.๑๘	๖.๕๕
๑๙	สงขลา	๖.๒๒	๖.๔๐	๖.๕๐	๗.๐๐	๒๖.๑๒	๖.๕๓
๒๐	นครปฐม	๓.๐๐	๖.๒๐	๖.๐๐	๖.๗๕	๒๕.๙๕	๖.๔๙
๒๑	สมุทรสาคร	๖.๐๐	๗.๐๐	๖.๐๐	๖.๗๕	๒๕.๗๕	๖.๔๔
๒๒	ขอนแก่น	๕.๗๕	๕.๘๐	๕.๕๐	๖.๕๐	๒๓.๕๘	๕.๙๐
๒๓	นครสวรรค์	๕.๗๘	๕.๔๐	๕.๕๐	๖.๒๕	๒๒.๙๓	๕.๗๓

ผลรวมของค่าเฉลี่ยด้านกระบวนการบริหารงาน

ลำดับ ที่	เทศบาลนคร	ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำ	ด้านการวางแผนกลยุทธ์	ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน	ด้านการจัดการองค์การ	ด้านระบบการตัดสินใจ	ด้านระบบข้อมูล	ด้านการประสานงาน	ด้านการควบคุมงาน	รวม	เฉลี่ย
๑	นนทบุรี	๘.๔๐	๘.๑๗	๘.๐๐	๘.๔๐	๘.๐๐	๘.๕๐	๘.๗๕	๘.๔๓	๖๖.๖๕	๘.๓๓
๒	พระนครศรีอยุธยา	๗.๘๐	๗.๕๐	๘.๐๐	๘.๐๐	๘.๓๓	๘.๒๕	๘.๗๕	๘.๕๗	๖๕.๒๐	๘.๑๕
๓	ปากเกร็ด	๘.๐๐	๗.๘๓	๘.๐๐	๘.๐๐	๘.๓๓	๘.๐๐	๘.๐๐	๗.๒๙	๖๓.๔๕	๗.๙๓
๔	อุบลราชธานี	๗.๐๐	๗.๕๐	๘.๓๓	๘.๒๐	๘.๐๐	๘.๒๕	๘.๐๐	๘.๑๔	๖๓.๔๒	๗.๙๓
๕	ภูเก็ต	๘.๐๐	๗.๓๓	๘.๐๐	๘.๐๐	๗.๓๓	๗.๕๐	๘.๒๕	๘.๕๗	๖๒.๙๘	๗.๘๗
๖	ยะลา	๗.๔๐	๗.๕๐	๗.๓๓	๗.๖๐	๘.๐๐	๘.๐๐	๗.๗๕	๗.๗๑	๖๑.๒๙	๗.๖๖
๗	พิษณุโลก	๗.๔๐	๗.๕๐	๘.๐๐	๗.๐๐	๗.๖๗	๗.๗๕	๗.๒๕	๗.๕๗	๖๐.๑๔	๗.๕๒
๘	สุราษฎร์ธานี	๗.๖๐	๗.๖๗	๗.๓๓	๗.๐๐	๗.๖๗	๗.๕๐	๗.๕๐	๗.๗๑	๕๙.๙๘	๗.๕๐
๙	นครศรีธรรมราช	๗.๘๐	๗.๓๓	๘.๐๐	๗.๘๐	๗.๐๐	๖.๗๕	๘.๐๐	๗.๑๔	๕๙.๘๒	๗.๔๘
๑๐	ลำปาง	๖.๔๐	๗.๕๐	๘.๐๐	๗.๖๐	๗.๖๗	๘.๐๐	๖.๗๕	๗.๑๔	๕๙.๐๖	๗.๓๘
๑๑	สมุทรสาคร	๖.๔๐	๗.๕๐	๘.๐๐	๗.๖๐	๗.๖๗	๘.๐๐	๖.๗๕	๗.๑๔	๕๙.๐๖	๗.๓๘
๑๒	เชียงใหม่	๗.๖๐	๗.๕๐	๗.๐๐	๗.๔๐	๗.๐๐	๗.๒๕	๗.๒๕	๗.๘๖	๕๘.๘๖	๗.๓๖
๑๓	นครราชสีมา	๖.๘๐	๘.๐๐	๘.๐๐	๗.๘๐	๗.๐๐	๖.๕๐	๗.๒๕	๗.๔๓	๕๘.๗๘	๗.๓๕
๑๔	หาดใหญ่	๗.๖๐	๗.๕๐	๗.๐๐	๗.๔๐	๗.๐๐	๖.๗๕	๖.๒๕	๗.๗๑	๕๗.๒๑	๗.๑๕
๑๕	สมุทรปราการ	๘.๐๐	๘.๐๐	๗.๐๐	๘.๐๐	๗.๐๐	๗.๐๐	๖.๐๐	๖.๐๐	๕๗.๐๐	๗.๑๓
๑๖	ตรัง	๖.๒๐	๗.๖๗	๘.๐๐	๖.๖๐	๗.๓๓	๗.๐๐	๖.๐๐	๗.๔๓	๕๖.๒๓	๗.๐๓
๑๗	เชียงใหม่	๖.๘๐	๗.๓๓	๗.๓๓	๖.๖๐	๖.๐๐	๗.๐๐	๗.๒๕	๖.๔๓	๕๔.๗๔	๖.๘๔
๑๘	สงขลา	๖.๐๐	๖.๕๐	๗.๖๗	๖.๐๐	๗.๐๐	๖.๕๐	๖.๗๕	๗.๑๔	๕๓.๕๖	๖.๗๐
๑๙	ระยอง	๖.๔๐	๗.๐๐	๗.๐๐	๖.๖๐	๗.๐๐	๖.๐๐	๖.๐๐	๖.๒๙	๕๒.๒๙	๖.๕๔
๒๐	นครปฐม	๖.๒๐	๖.๑๗	๗.๐๐	๕.๘๐	๖.๐๐	๗.๐๐	๖.๕๐	๗.๐๐	๕๑.๖๗	๖.๔๖
๒๑	อุดรธานี	๖.๒๐	๖.๑๗	๗.๐๐	๕.๘๐	๖.๐๐	๗.๐๐	๖.๕๐	๗.๐๐	๕๑.๖๗	๖.๔๖
๒๒	นครสวรรค์	๕.๖๐	๕.๕๐	๖.๐๐	๕.๔๐	๖.๐๐	๗.๕๐	๗.๕๐	๗.๑๔	๕๐.๖๔	๖.๓๓
๒๓	ขอนแก่น	๕.๘๐	๖.๑๗	๕.๐๐	๖.๔๐	๕.๖๗	๕.๕๐	๕.๕๐	๕.๗๑	๔๕.๗๕	๕.๗๒

สามารถสรุปผลการวิจัยความมีประสิทธิภาพของการบริหารองค์การเทศบาลนครสามารถวัดได้จากองค์ประกอบ ๒ ด้านหลัก ๑๒ ด้านย่อย รวม ๖๐ ตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดการบริหารองค์การเทศบาลนครที่มีประสิทธิภาพ

ลักษณะการบริหารองค์การที่มีประสิทธิภาพของเทศบาลนคร

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะการบริหารที่มีประสิทธิภาพ หมายถึงการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลา ผลการวิจัยพบว่า ในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ซึ่งการบริหารจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงาน องค์การให้สำเร็จ โดยตอบสนองความต้องการของประชาชนและความคาดหวังทั้งของบุคคลและขององค์การ การบริหารองค์การที่มีประสิทธิภาพ สามารถแยกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. ลักษณะที่หนึ่ง ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จนั้น มีการบริหารงาน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยการก่อสร้างถนน สะพาน เป็นไปตามข้อกำหนด มีแผนการพัฒนาการระบายน้ำ และควบคุมค่าใช้จ่ายในการส่งน้ำประปา โดยส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม ผู้ใช้น้ำเข้ามาร่วมดูแลรักษาและบริหารจัดการแหล่งน้ำที่ก่อสร้างขึ้น จัดให้มีโครงการไฟฟ้าริมทาง ซึ่งทุกโครงการต้องสำเร็จด้วย ความเร็ว ความถูกต้อง ส่วนการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ก็พบว่ามีการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมการจัดการ การศึกษาของโรงเรียนของรัฐในเขตพื้นที่ และจัดโครงการสงเคราะห์ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้ไร้ที่พึ่ง และผู้สูงอายุ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมงานสาธารณสุข ส่วนด้านเศรษฐกิจ ก็มีการกำกับดูแลความปลอดภัย ของโรงแรม เกสต์เฮาส์ แมนชั่น สถานบันเทิง ให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้สึกปลอดภัย ส่วนด้านพาณิชยกรรม จัดกลุ่มชุมชนที่ผลิตสินค้าในเชิงพานิช ด้านอุตสาหกรรม ให้มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศโรงงาน การลงทุน จำนวนศูนย์การค้า กิจการค้าส่ง ตลาดกลาง ในเขตพื้นที่ อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อม กิจกรรมการบำบัดรักษาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการช่วยเหลือและป้องกันอุบัติเหตุ โครงการจัดสรรที่อยู่อาศัยสร้างสิ่งแวดล้อมให้ดี การบำบัดรักษาสิ่งแวดล้อม

๒. ลักษณะที่สอง ด้านกระบวนการบริหารงาน วิสัยทัศน์ผู้นำ มีการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ และการแปลวิสัยทัศน์สู่พันธกิจ สร้างกรอบแนวคิดการเป็นผู้นำในการร่วมวางแผนงาน มีการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด การกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามแผนและประเมิน การวางแผนกลยุทธ์ มีการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค โอกาส พัฒนาวิสัยทัศน์การทำงาน โดยกำหนดพันธกิจ จัดทำหลักการที่จะนำทางการทำงาน พัฒนาแผนงานเฉพาะด้าน กำหนดกลยุทธ์เฉพาะ การวางแผนปฏิบัติงาน ซึ่งมีการวางแผนงานประจำปี ๑ ปี การวางแผนงานประจำปี ๓ ปี การวางแผนงานประจำปี ๕ ปี การจัดองค์การ มีการจัดกลุ่มงานและกลุ่มคนตามโครงสร้างขององค์การจัดให้การทำงานมีความสัมพันธ์กัน และมีการจัดระบบตัดสินใจ มีผู้สั่งการหรือการอำนวยความสะดวก เป็นการใช้อำนาจ และอิทธิพลโดยผู้บริหารต่อผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้มีการดำเนินงานตามแผนจนบรรลุผลตามเป้าหมาย โดยการจัดระบบข้อมูล ให้ใช้ปัจจัยการปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติงาน อย่างมีมาตรฐานและผลผลิตของการดำเนินงานที่แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การนำผลการปฏิบัติและผลที่ได้รับนำมาเป็นข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงาน ส่วนการประสานงาน มีความสนใจความคิด ความรู้สึก ความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน สื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการอธิบายและรับฟังข้อมูล

ย้อนกลับ การสื่อสารเพื่อความเข้าใจ ประสานงานภายใต้ระบบการควบคุมที่กำหนดไว้ การควบคุมผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล รวมถึงการสื่อสารในองค์กร การระดมความคิด ความร่วมมือ ขจัดปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาอุปสรรคในการทำงาน

๓. ลักษณะที่สาม ด้านการพัฒนาการบริหารองค์การเทศบาลนคร คือการที่นายกเทศมนตรี และสมาชิกของเทศบาลนคร ได้ทราบถึงข้อมูล ข้อเท็จจริง และแนวทางการนำหลักการพื้นฐานของการบริหารไปปรับใช้ในการบริหารงานและการปฏิบัติงานขององค์กร โดยมีเป้าหมายบรรลุความสำเร็จ และกระบวนการบริหารงาน ทำให้บังเกิดผลสำเร็จ มีความสามารถปฏิบัติกิจกรรม แล้วประสบผลสำเร็จ มีแนวทางการใช้ปัญญา เน้นใช้มันสมองของผู้อื่นมาช่วยคิด ในการแก้ปัญหาเพื่อตัวเองจะได้บริหารองค์การเทศบาลนครได้เต็มที่ในการบริหารงานอย่างมีระบบแบบแผนที่ดี และกลยุทธ์ในการปกครองและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพนักงาน มีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมีคุณภาพของผู้บริหารอยู่ในระดับที่ดีมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเพื่อสังเคราะห์สรุปเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารของเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน ๙ คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารระดับสูง ๓ คน ระดับกลาง ๓ คน และระดับปฏิบัติ ๓ คน แล้วสัมภาษณ์เจาะลึกแต่ละบุคลากรในหัวข้อเดียวกัน ที่เป็นประเด็นสำคัญของกรอบการวิจัย โดยสัมภาษณ์ซ้ำแล้วซ้ำอีกจนครบทั้งเก้าคน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์กับกลุ่มผู้บริหารแต่ละระดับทั้งสามกลุ่มอีกครั้ง เพื่อนำมาตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า แล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป แล้วมาสังเคราะห์กับผู้บริหารระดับสูงอีกครั้งเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนา หลังจากนั้นได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนา การบริหารองค์การเทศบาลนครให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและด้านกระบวนการบริหารงาน ซึ่งสามารถสรุปเป็นการพัฒนา รูปแบบการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพของเทศบาลนคร ดังนี้

๑. การเพิ่มศักยภาพให้กับผู้บริหารทุกระดับ หมายถึง ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต สามารถ เตรียมตนเองและองค์กรให้รองรับการเปลี่ยนแปลงได้ต้องมีการศึกษาดี และไม่ใช่มีความรู้แต่เพียงเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ต้องเป็นผู้รอบรู้ต้องเป็นนักแก้ปัญหา เพราะเมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตปัญหาต่าง ๆ จะตามมามากมายต้องมุ่งส่งเสริมการให้บริการที่ดี เพราะเมื่อประชาชนอยู่ดีกินดี แล้วจะเรียกร้อง บริการที่ดีกว่า และมากกว่าจากภาครัฐ ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถให้บริการที่มีคุณภาพได้

๒. การพัฒนาบุคลากรทั้งสองส่วนพร้อมกันข้าราชการกับนักการเมือง หมายถึง การนิเทศงาน ระบบคุณธรรม จริยธรรม สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ระบบการประเมินสัมฤทธิ์ผล ทัศนคติและพฤติกรรม จิตสำนึกในการบริการประชาชน ความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กร

๓. พัฒนาระบบการบริหารแบบคุณธรรม หมายถึง การกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยงาน และของข้าราชการ จัดให้มีระบบการร้องเรียนในการให้บริการของหน่วยงาน รณรงค์ให้มีการใช้หลักคุณธรรมอย่างกว้างขวาง และจริงจังในทุกระดับจากระดับบริหารจนถึงปฏิบัติทุกคน ส่งเสริมความมีคุณธรรมของหน่วยงานตลอดจนประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงานเพื่อสร้างจิตสำนึก

๔. พัฒนาระบบการสื่อสารในการปฏิบัติงาน หมายถึง การสื่อสารภายในหน่วยงาน การสื่อสารระหว่างหน่วยงาน องค์กรกับประชากรเป้าหมาย เนื้อหาการสื่อสาร การนำเสนอ ระบบเครือข่ายการสื่อสาร การพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรด้านการสื่อสาร และแผนงานสื่อสาร

๕. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย หมายถึง ปัจจัยเทคโนโลยีมีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบองค์กร ออกแบบการบริหาร การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในกระบวนการควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพ การจัดทำระบบข้อมูลการเชื่อมโยงการบริการ เพื่อประโยชน์สู่ชุมชนและสังคม คือความครอบคลุมของข้อมูล ความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความเชื่อมโยง ความทันสมัยของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการเข้าถึง ความสามารถในการตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการข้อมูล

๖. พัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาเมืองในรูปแบบ SWOT หมายถึง เพื่อให้รู้ จุดอ่อน จุดแข็ง ปัจจัยภายนอกองค์กรและปัจจัยภายในองค์กร ในการบริหารองค์กรเทศบาลนคร โดยการวิจัยและพัฒนาข่าว การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การยอมรับเทคโนโลยี ระบบสัญญาณเตือนภัย ระบบข้อมูลการตัดสินใจ มาตรการกฎหมาย และการพัฒนาหน่วยงาน

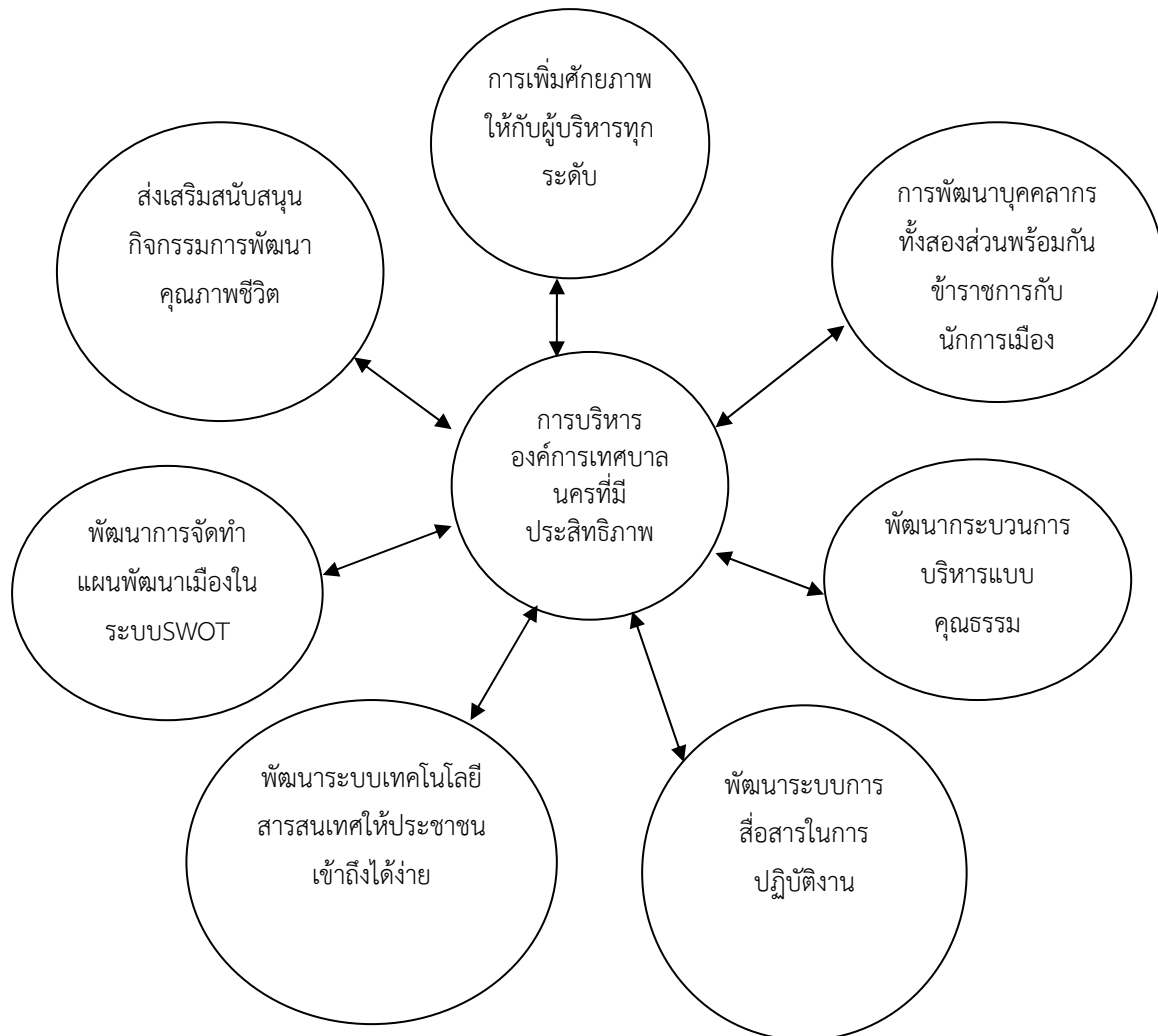
๗. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษา สนับสนุนการฝึกอบรมวิชาชีพ ส่งเสริมกิจกรรมด้านกีฬา จัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและเด็ก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อสรุปเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนา การบริหารองค์กรเทศบาลนครให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบรรลุเป้าหมายและด้านการบริหารงานนั้น สามารถสรุปเสนอ ดังนี้

การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษาเทศบาลนคร

Model การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพของเทศบาลนครออกแบบโดยผู้วิจัย

อภิปรายผล

งานวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับล่าง สามารถปฏิบัติหน้าที่ อย่างสอดคล้องสัมพันธ์งานราบรื่นดี เทศบาลนครนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะและส่วนประกอบขององค์กร ภาระผูกพันของชุมชนในทางการเมือง และการบริหารของชุมชน และสภาพแวดล้อมส่วนท้องถิ่น การวิเคราะห์การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาลนครในเรื่องการปกครองตัวเอง โดยเฉพาะประเด็นการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึงความเข้าใจของเทศบาลนครและการ

ปฏิบัติงานของเทศบาลนคร และนอกจากอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นแล้วยังรวมถึงความสัมพันธ์แบบประชารัฐอีกด้วย แนวคิดนี้จะช่วยให้เราเข้าใจถึงลักษณะที่สลับซับซ้อนไม่คงที่และหลากหลายแง่มุมของการปกครองการบริหารเมือง และประเด็นต่างๆทางด้านการเมือง ซึ่งจะสอดคล้องกับ Morren, Tatiana 2001 ได้ศึกษา เรื่อง “Conceptualizing civil society within good governance and social capital policies” ผลการวิจัย พบว่า การรวมเอาแนวคิดประชาสังคม มาอภิปรายได้ถูกหยิบยกมาเป็นคำถามสำคัญหลายประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาและประชาธิปไตยการนิยามคำว่าประชาสังคมจะสะท้อนแนวคิดของเราว่าเราคาดหวังว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นที่ไหนและประชาธิปไตยจึงควรต้องแบ่งแยกกำหนดแน่ชัด ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนมากน้อยเพียงใด สังคมและรัฐควรมีโครงสร้างอย่างไรเพื่อจะปกป้องสิทธิเสรีภาพอันเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย^{๖๖} ซึ่งจะสอดคล้องกับ สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕, หน้า ๑-๕ และแนวคิดประชาสังคมสามารถถ่ายทอดไปไม่เฉพาะแค่พื้นที่หนึ่งและรัฐหนึ่งไปสู่ที่อื่นได้หรือไม่ การปกครองและประชาธิปไตยซึ่งอยู่เบื้องหลังแนวคิดสามารถที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายใต้ทฤษฎีการพัฒนาและการปฏิบัติได้เพียงใด^{๖๗}

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้สำรวจถึงวิธีการเข้าถึงหลักการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ และแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ในแอฟริกาใต้ วิเคราะห์ วิจัย สิ่งท้าทายของประเทศและองค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมกันต่อต้านคอร์รัปชั่น ประสิทธิภาพคือ การปฏิบัติกิจกรรม การงาน อย่างราบรื่น ครบถ้วน ประหยัดเวลา ใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการสูญเสียเปล่าน้อยที่สุด บุคคลที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาในสังคมที่เขาเป็นสมาชิก และในองค์กรที่เขาปฏิบัติหน้าที่การทำงาน การวิเคราะห์องค์การ วิเคราะห์การปฏิบัติงาน และการวิเคราะห์บุคลากรในองค์กรเป็นแนวทางขั้นต้นของการศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล ความคิดที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของบุคคลในองค์กรมาจากปรัชญาความเชื่อแบบดั้งเดิมปรัชญาแนวมนุษยสัมพันธ์ และปรัชญาแนวการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๓ แนว ความเชื่อมีผลต่อการสร้างประสิทธิภาพใน การทำงานที่เปลี่ยนจากการจูงใจด้วยผลตอบแทนในแนวแบบดั้งเดิม มาถึงการสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะ และแนวความคิดที่ผสมกันระหว่างการเน้นบุคคล และเน้นวัตถุประสงค์ของงานในความเชื่อแนวพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนา

---

^{๖๖} Morren, Tatiana, “Conceptualizing civil society within good governance and social capital policies”, 2001.

^{๖๗} สถาบันพระปกเกล้า, การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี, รายงานการวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

ประสิทธิภาพในการทำงานมีเป้าหมายความสำเร็จอยู่ที่การเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งองค์กรจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของคน และประสิทธิภาพขององค์กรดังนั้นการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของคน และองค์กรจะต้องดำเนินไปพร้อมกัน

การพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเป็นกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันองค์ประกอบทุกส่วนขององค์กรเพื่อเพิ่มควมมีประสิทธิภาพของแต่ละปัจจัยในขณะเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึกและการปฏิบัติตนของผู้เกี่ยวข้องในองค์กรทุกคน พัฒนาการต้องอาศัยวิธีการที่เป็นระเบียบระบบของการวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนปัญหา การประสานงาน กำกับติดตามผลการแก้ปัญหาและประเมินผล การแก้ปัญหาการเกิดประสิทธิภาพขององค์กร สาเหตุความจำเป็นของการพัฒนาองค์กรมาจากการเปลี่ยนตามวงจรชีวิตขององค์กรช่วงการเกิด ช่วงการเติบโต ช่วงเข้มแข็ง ช่วงการเปลี่ยนแปลงและช่วงตกต่ำ สาเหตุความจำเป็นของการพัฒนาองค์กรยังมาจากอิทธิพลของปัจจัยสิ่งแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วัตถุประสงค์เป้าหมายของการพัฒนาองค์กรอยู่ที่การพัฒนาองค์กรเพื่อการอยู่รอด พัฒนาการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม และพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรจะอาศัยขั้นตอนสำคัญคือ การศึกษารูปของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ประเมินองค์การเพื่อศึกษาปัจจัยเพื่อพัฒนา วิเคราะห์ปัจจัยที่ควบคุมได้ และควบคุมไม่ได้ และพัฒนาปัจจัยที่ควบคุมได้ รายการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรมีทั้งปัจจัยที่องค์กรควบคุมได้ ควบคุมไม่ได้ ปัจจัยเหล่านี้ที่สำคัญคือ โครงสร้างองค์กร นโยบาย ทิศทาง พันธกิจกำลังคน คุณสมบัติของบุคลากร ทรัพยากร เทคโนโลยีการผลิต และการทำงาน และบริหารจัดการ ปัจจัยที่ควบคุมได้ คือ ปัจจัยที่อยู่ในวิสัยที่ผู้บริหารองค์กรและคณะบุคคลในองค์กรจะจัดกระทำด้วยตัวเอง เช่น การกำหนดทิศทาง ยกเลิก เพิ่มลด กำหนดสาระ กำหนดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามปัจจัยนั้น ๆ ได้ ปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้คือ ปัจจัยที่อยู่พ้นวิสัยที่ผู้บริหารและคณะบุคคลในองค์กรจะกระทำได้ด้วยตัวเอง

การพัฒนาองค์กรจึงควรดำเนินการในส่วนของปัจจัยที่ควบคุมได้ผ่านทางกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร การพัฒนาจำแนกตามวัตถุประสงค์ ผลความสำเร็จของการพัฒนาองค์กร และพัฒนาบุคคลจะเพิ่มความสมบูรณ์ของการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรเทศบาลนคร ให้เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ทุกฝ่ายปรารถนาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารงานส่วนราชการ เสนอให้กรมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยนำข้อมูลจากการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ดังนี้

๑. การบรรลุผลความสำเร็จดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่สำคัญ วิธีการที่ฉลาดวิธีการที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำความรู้ ความคิด และแนวปฏิบัติใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารองค์การ และใช้ในการพัฒนาองค์การ วิธีการ กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในสังคมเรียบเรียงเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ศึกษาเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน

๒. กระบวนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ควรนำไปพัฒนาองค์การ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีการปฏิบัติหรือมีวิธีดำเนินงานในส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์การอย่างเหมาะสม วิธีการเลือกสรร แสวงหา และคิดริเริ่มพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อให้วิธีการเหล่านี้มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ เพื่อนำไปสู่ผลที่ต้องการคือ คนมีประสิทธิภาพในการทำงานและองค์การมีประสิทธิภาพในการบริหารงานต่อไป

๓. วิธีการสร้างองค์การให้มีความสามารถในการสร้างความพึงพอใจ ให้ได้ผลควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครกับประชาชน โดยให้การศึกษาและการฝึกอบรมที่มีคุณภาพสูง ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และได้รับการมอบอำนาจในการปฏิบัติงาน เสริมสร้างความเป็นผู้นำ แก่ประชาชนทุกระดับและพัฒนาการทำงานเป็นหมู่คณะ

บรรณานุกรม

นางลักษณ์ วิรัชชัย. โมเดล ลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สถาบันพระปกเกล้า. การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี. รายงานการวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

Morren, Tatiana "Conceptualizing civil society within good governance and social capital policies", 2001.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
(กำหนดเริ่มใช้ตั้งแต่ ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นไป)

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๘๘-๓๔๔-๕๐๓๕ (น.ส.สุมาลี บุญเรือง)
โทรสาร ๐ ๓๕ - ๒๔๘๐๙๓ E-mail: หีทพสำ31130@hotmail.com

ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

๒. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไป

๓. **บทความวิจัย (Research article)** ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

๔. **บทความปริทรรศน์ (Review article)** เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

๕. **ปกิณกะ (Miscellany)** ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลก ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

ทุกบทความให้ส่งจดหมายนำส่งบทความพร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ ๓ ชุด

กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้พิมพ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) ที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้พิมพ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารเสียก่อน

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร ๑๖ จัดกันหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอสี่ (A๔) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน ๑ นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง ๑ นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน ๑๕ หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

บทความอาจพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ในกรณีที่เป็นภาษาไทย การใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษควรใช้เฉพาะคำที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วทำให้ได้ใจความไม่ชัดเจน ถ้าเขียนทับศัพท์ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานแล้ววงเล็บภาษาเดิมไว้ในครั้งแรก ศัพท์ทางวิชาการที่รับรองโดยราชบัณฑิตยสถานสามารถใช้ได้เลย

รูปแบบของการเตรียมบทความ

๑. ส่วนชื่อเรื่อง (Title page) และชื่อผู้พิมพ์

ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรมีลักษณะเป็นข้อความสั้น สื่อความหมายของเรื่องอย่างชัดเจน และไม่ควรรใช้ตัวอักษรย่อ

หน้าแรก พิมพ์ด้วยภาษาไทย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง

- ชื่อผู้นิพนธ์ วุฒิการศึกษา ถ้ามีผู้นิพนธ์หลายท่านให้เขียนตามลำดับความสำคัญของการร่วมทำงานวิจัย

- ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน ของผู้นิพนธ์ทุกท่าน

- ชื่อผู้นิพนธ์ที่ให้ติดต่อเกี่ยวกับบทความ สถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ และโทรสาร รวมทั้งอีเมล (E-mail) ที่สามารถติดต่อได้สะดวกและรวดเร็ว

หน้าที่สอง พิมพ์ด้วยภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ข้อความที่ตรงกับหน้าแรกทุกประการ

หน้าที่สาม ชื่อเรื่องภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

๒. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน ๓๕๑ คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง โดยไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ในบทคัดย่อภาษาไทยไม่ใช่ศัพท์ภาษาอังกฤษ ให้แปลหรือเขียนทับศัพท์เป็นภาษาไทย และไม่ต้องวงเล็บคำเดิม

บทคัดย่อที่เป็นภาษาเดียวกันกับภาษาที่ใช้ในบทความให้อยู่ตามหลังชื่อเรื่อง ส่วนบทคัดย่อที่ไม่ใช่ภาษาที่ใช้ในบทความให้อยู่ต่อจากเอกสารอ้างอิง

ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียงเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวัสดุหรือผู้ป่วยที่นำมาศึกษา จำนวน ชนิด ประเภท วิธีการศึกษา หรือวิธีการศึกษา และสถิติที่นำมาใช้

- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้จากการศึกษา และค่าสถิติ (ถ้ามีการวิเคราะห์)

- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลการศึกษาที่สำคัญ

- **คำสำคัญ:** ควรมีคำสำคัญ ๒-๖ คำ ซึ่งต้องมีปรากฏอยู่ในบทคัดย่อ ให้เรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

๓. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

๓.๑ **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึง

เหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

๓.๒ วิธีการศึกษา (methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาที่ใช้ในการวิจัยให้ละเอียดพอที่ผู้อ่านสามารถทำการศึกษาซ้ำได้ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ ๓.๒ ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

๓.๔ วิจารณ์ (Discussion) เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ด้วย

๓.๕ ข้อเสนอแนะ (Conclusion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดผล

๓.๖ กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

๓.๗ เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานของคู่มือการทำวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถสืบค้นได้จาก <http://www.mcu.ac.th/site/provide>

๔. ส่วนภาพประกอบ(Figure)และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ ๑ ภาพ หรือ ๑ ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์

ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์” สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทรศัพท์ ๐๘๘-๓๔๔-๕๐๓๕ (น.ส.สุมาลี บุญเรือง)
โทรสาร ๐ ๓๕ - ๒๔๘๐๙๓ ภายใน E-mail: sumalee31130@hotmail.com

อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ ๓ ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ ๑๙๙ บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ ๓๐๐ บาท

ที่อยู่ของผู้ส่งบทความ.....
.....
.....
.....

วันที่.....

เรื่อง ส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย บทความทางวิชาการเรื่อง.....

ตามที่ ข้าพเจ้า..... นิสิตระดับ.....
ภาควิชา..... คณะ.....
มหาวิทยาลัย/สถาบัน/หน่วยงาน..... มีความประสงค์จะขอส่งบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสาร
มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ความละเอียดทราบแล้ว นั้น

เพื่อให้การตีพิมพ์บทความเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในการนี้ ข้าพเจ้า จึงขอส่งบทความ เรื่อง (ชื่อเรื่อง
ภาษาไทย).....
(ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ).....
พร้อมแผ่นซีดีบันทึกข้อมูล จำนวน ๑ แผ่น เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย หากกองบรรณาธิการพิจารณาแล้ว เห็นควรจัดตีพิมพ์
ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จักขอบ พระคุณยิ่ง
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

.....
(ชื่อ-นามสกุล.....)

ตำแหน่ง.....

โทร.....

โทรสาร.....

โทรศัพท์มือถือ.....

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบตอบรับผู้ Peer Review วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ข้าพเจ้า นาย / นาง / นางสาว / อื่น ๆ .....

ตำแหน่งทางวิชาการ ( ) อาจารย์ ( ) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ( ) รองศาสตราจารย์

( ) ศาสตราจารย์

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ความเชี่ยวชาญ.....

หน่วยงาน .....

สถานที่ติดต่อเพื่อส่งบทความ.....

ยินดีรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความเพื่อจัดพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (โปรดทำ

เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง)

ยินดีเป็นผู้ Peer Review

ไม่สามารถเป็นผู้ Peer Review

(ลงชื่อ) .....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อ

ภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

.....

E - Mail.....

เบอร์โทรศัพท์.....โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

( ) สมาชิกประเภทรายปี ๓๐๐ บาท (จำนวน ๓ เล่ม)

( ) เล่มละ ๑๙๙ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) ธนาคัติ (ส่งจ่าย.....)

( ) ตัวแลกเงินไปรษณีย์

( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ ที่บ้าน ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

ลงชื่อ.....

( )

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
(กำหนดเริ่มใช้ตั้งแต่ ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นไป)

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๘๘-๓๔๔-๕๐๓๕ (น.ส.สุมาลี บุญเรือง)
โทรสาร ๐ ๓๕ - ๒๔๘๐๙๓ E-mail: หีทพสำ31130@hotmail.com

ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

๒. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไป

๓. **บทความวิจัย (Research article)** ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

๔. **บทความปริทรรศน์ (Review article)** เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

๕. **ปกิณกะ (Miscellany)** ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลก ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

ทุกบทความให้ส่งจดหมายนำส่งบทความพร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ ๓ ชุด

กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้พิมพ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) ที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้พิมพ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารเสียก่อน

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร ๑๖ จัดกันหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอสี่ (A๔) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน ๑ นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง ๑ นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน ๑๕ หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

บทความอาจพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ในกรณีที่เป็นภาษาไทย การใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษควรใช้เฉพาะคำที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วทำให้ได้ใจความไม่ชัดเจน ถ้าเขียนทับศัพท์ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานแล้ววงเล็บภาษาเดิมไว้ในครั้งแรก ศัพท์ทางวิชาการที่รับรองโดยราชบัณฑิตยสถานสามารถใช้ได้เลย

รูปแบบของการเตรียมบทความ

๑. ส่วนชื่อเรื่อง (Title page) และชื่อผู้พิมพ์

ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรมีลักษณะเป็นข้อความสั้น สื่อความหมายของเรื่องอย่างชัดเจน และไม่ควรรใช้ตัวอักษรย่อ

หน้าแรก พิมพ์ด้วยภาษาไทย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง

- ชื่อผู้นิพนธ์ วุฒิการศึกษา ถ้ามีผู้นิพนธ์หลายท่านให้เขียนตามลำดับความสำคัญของการร่วมทำงานวิจัย

- ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน ของผู้นิพนธ์ทุกท่าน

- ชื่อผู้นิพนธ์ที่ให้ติดต่อเกี่ยวกับบทความ สถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ และโทรสาร รวมทั้งอีเมล (E-mail) ที่สามารถติดต่อได้สะดวกและรวดเร็ว

หน้าที่สอง พิมพ์ด้วยภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ข้อความที่ตรงกับหน้าแรกทุกประการ

หน้าที่สาม ชื่อเรื่องภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

๒. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน ๓๕๑ คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง โดยไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ในบทคัดย่อภาษาไทยไม่ใช่ศัพท์ภาษาอังกฤษ ให้แปลหรือเขียนทับศัพท์เป็นภาษาไทย และไม่ต้องวงเล็บคำเดิม

บทคัดย่อที่เป็นภาษาเดียวกันกับภาษาที่ใช้ในบทความให้อยู่ตามหลังชื่อเรื่อง ส่วนบทคัดย่อที่ไม่ใช่ภาษาที่ใช้ในบทความให้อยู่ต่อจากเอกสารอ้างอิง

ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียงเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวัสดุหรือผู้ป่วยที่นำมาศึกษา จำนวน ชนิด ประเภท วิธีการศึกษา หรือวิธีการศึกษา และสถิติที่นำมาใช้

- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้จากการศึกษา และค่าสถิติ (ถ้ามีการวิเคราะห์)

- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลการศึกษาที่สำคัญ

- **คำสำคัญ:** ควรมีคำสำคัญ ๒-๖ คำ ซึ่งต้องมีปรากฏอยู่ในบทคัดย่อ ให้เรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

๓. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

๓.๑ **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึง

เหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

๓.๒ วิธีการศึกษา (methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาที่ใช้ในการวิจัยให้ละเอียดพอที่ผู้อ่านสามารถทำการศึกษาซ้ำได้ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ ๓.๒ ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

๓.๔ วิจารณ์ (Discussion) เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ด้วย

๓.๕ ข้อเสนอแนะ (Conclusion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดผล

๓.๖ กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

๓.๗ เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานของคู่มือการทำวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถสืบค้นได้จาก <http://www.mcu.ac.th/site/provide>

๔. ส่วนภาพประกอบ(Figure)และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ ๑ ภาพ หรือ ๑ ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์

ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์” สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทรศัพท์ ๐๘๘-๓๔๔-๕๐๓๕ (น.ส.สุมาลี บุญเรือง)
โทรสาร ๐ ๓๕ - ๒๔๘๐๙๓ ภายใน E-mail: sumalee31130@hotmail.com

อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ ๓ ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ ๑๙๙ บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ ๓๐๐ บาท

ที่อยู่ของผู้ส่งบทความ.....
.....
.....
.....

วันที่.....

เรื่อง ส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย บทความทางวิชาการเรื่อง.....

ตามที่ ข้าพเจ้า..... นิสิตระดับ.....
ภาควิชา..... คณะ.....
มหาวิทยาลัย/สถาบัน/หน่วยงาน..... มีความประสงค์จะขอส่งบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสาร
มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ความละเอียดทราบแล้ว นั้น

เพื่อให้การตีพิมพ์บทความเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในการนี้ ข้าพเจ้า จึงขอส่งบทความ เรื่อง (ชื่อเรื่อง
ภาษาไทย).....
(ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ).....
พร้อมแผ่นซีดีบันทึกข้อมูล จำนวน ๑ แผ่น เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย หากกองบรรณาธิการพิจารณาแล้ว เห็นควรจัดตีพิมพ์
ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จักขอบ พระคุณยิ่ง
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

.....
(ชื่อ-นามสกุล.....)
ตำแหน่ง.....

โทร.....
โทรสาร.....
โทรศัพท์มือถือ.....

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบตอบรับผู้ Peer Review วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ข้าพเจ้า นาย / นาง / นางสาว / อื่น ๆ .....

ตำแหน่งทางวิชาการ ( ) อาจารย์ ( ) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ( ) รองศาสตราจารย์

( ) ศาสตราจารย์

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ความเชี่ยวชาญ.....

หน่วยงาน .....

สถานที่ติดต่อเพื่อส่งบทความ.....

ยินดีรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความเพื่อจัดพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (โปรดทำ

เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง)

- ยินดีเป็นผู้ Peer Review
 ไม่สามารถเป็นผู้ Peer Review

(ลงชื่อ) .....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อ

ภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E - Mail.....

เบอร์โทรศัพท์.....โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

( ) สมาชิกประเภทรายปี ๓๐๐ บาท (จำนวน ๓ เล่ม)

( ) เล่มละ ๑๙๙ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) ธนาคัติ (ส่งจ่าย.....)

( ) ตัวแลกเงินไปรษณีย์

( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ ที่บ้าน ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

ลงชื่อ.....

( )

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบารุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....